

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: **«ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ МІЖ
УКРАЇНОЮ ТА США»**

Виконала:

студентка 2 курсу, групи УО-61

спеціальності «Міжнародні економічні
відносини»

освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»

другого (магістерського) рівня вищої
освіти

 Круглова В. В.

Керівник: к.е.н., доц. Шуба М. В.

Рецензент:

Харків – 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Надія КАЗАКОВА

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ Кругловій Валерії Володимирівні

1. Тема роботи «Зовнішньоторговельні відносини між Україною та США»
керівник роботи к.е.н., доц. Шуба М.В.

затверджені наказом по університету від «03»02. 2023 року № 4002-5/248

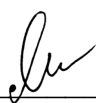
2. Строк подання студентом роботи 1.12.2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Розглянути теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин; дослідити основні форми, методи та показники зовнішньої торгівлі; систематизувати методичні підходи до дослідження зовнішньоторговельних відносин між Україною та США; проаналізувати позиції України та США в системі міжнародної торгівлі; дослідити сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та США; розглянути тенденції розвитку зовнішньої торгівлі послугами між Україною і США; оцінити рівень розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США; визначити пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретико-методичні підходи до дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин
2.	Розділ 2. Сучасний стан зовнішньоторговельних відносин між Україною та США
3.	Розділ 3. Перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та США

5. Дата видачі завдання 01.12.2022Студент В. В. Круглова
(підпис)Керівник роботи М. В. Шуба
(підпис)

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретико-методичні підходи до дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин	8
1.1. Теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин	8
1.2. Форми, методи та показники зовнішньої торгівлі	14
1.3. Методичні підходи до дослідження зовнішньоторговельних відносин між Україною та США	19
Висновки до першого розділу	22
Розділ 2. Сучасний стан зовнішньоторговельних відносин між Україною та США	24
2.1. Україна та США в системі міжнародної торгівлі	24
2.2. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та США	43
2.3. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі послугами між Україною і США	55
Висновки до другого розділу	64
Розділ 3. Перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та США	65
3.1. Оцінка рівня розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США	65
3.2. Пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США	76
Висновки до третього розділу	82
Висновки	84
Список використаних джерел	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зовнішня торгівля між країнами, що надає можливість обом сторонам отримувати вигоду від неї, є необхідним елементом розвитку міжнародних економічних відносин. Для України торговельні відносини зі США є дуже важливими, особливо в умовах російської агресії. Співробітництво зі США може надати не тільки економічні вигоди, але й позитивно позначиться на іміджі України як надійного торговельного партнера. З урахуванням активної політичної та фінансової підтримки України з боку США та того, що оскільки, враховуючи активізацію співпраці з ЄС, дослідження співробітництва з США певною мірою втратили увагу дослідників, визначення сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та США є актуальним.

Ступінь вивчення проблеми. Теоретичним засадам дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин присвячено праці багатьох науковців, серед яких Голіков А., Довгаль О., Григорова-Беренда Л., Шуба М., Дядюк К., Пласконь С., Сенів Г., Новосад І., Маслій В.

Сучасний стан зовнішньоторговельних відносин між Україною та США досліджували Василиця О. Савченко М., Кулявець В., Квасницька О., Баркар Д., Кулявець В., Бурлак Ю. та інші.

Мета дослідження. Метою роботи є визначення сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та США.

Відповідно до мети дослідження в кваліфікаційній роботі магістра поставлені наступні завдання:

- розглянути теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин;
- дослідити основні форми, методи та показники зовнішньої торгівлі;

- систематизувати методичні підходи до дослідження зовнішньоторговельних відносин між Україною та США;
- проаналізувати позиції України та США в системі міжнародної торгівлі;
- дослідити сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та США;
- розглянути тенденції розвитку зовнішньої торгівлі послугами між Україною і США;
- оцінити рівень розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США;
- визначити пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США.

Об’єкт дослідження – процес розвитку зовнішньоторговельних відносин між країнами.

Предмет – сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та США.

Методи дослідження. При дослідженні зовнішньоторговельних відносин між Україною та США було використано такі методи: історико-логічний, порівняльний, метод узагальнення, аналіз та синтез, графічний, а також економіко-математичні методи. Так, було проведено трен-аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, розраховано зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами та послугами України та США з країнами світу, а також між Україною та США, коефіцієнти покриття експортом імпорту, коефіцієнти збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами.

Інформаційну базу складають аналітичні звіти та статистичні матеріали Світової організації торгівлі, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Національного інституту стратегічних досліджень, Міністерства торгівлі США, Офісу

торговельного представника США, Міжнародного торгового центру (ІТС), Світового банку тощо.

Апробація. Окремі положення кваліфікаційної роботи магістра були опубліковані у збірнику матеріалів XVIII науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» (21 квітня 2023 року, м. Харків).

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків; містить 96 сторінок тексту, 49 рисунків, 23 таблиці. Список джерел містить 7 найменувань літератури, 60 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

1.1. Теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин

Історично найпершою і найважливішою формою міжнародних економічних відносин була міжнародна торгівля. Міжнародна торгівля складається з обміну товарами та послугами між різними країнами. Термін «міжнародна торгівля» використовується стосовно торгівлі всіх країн між собою, а щодо однієї країни застосовується термін «зовнішня торгівля» [1].

Зовнішньоторговельні відносини сприяють економічному розвитку країн, створюючи можливість для реалізації їхніх істотних порівняльних переваг і розвитку нових. Вони стимулюють швидше й ефективніше використання внутрішніх ресурсів і дають змогу отримувати вигоди та переваги спеціалізації та участі в міжнародному поділі праці [2].

Детермінанти та причини міжнародної торгівлі вже давно вивчаються, для того, щоб зрозуміти, по-перше, які фактори лежать в основі міжнародної спеціалізації країн (тобто які види товарів експортуються або імпортуються кожною країною і чому); по-друге, які наслідки для країн від участі у міжнародній торгівлі (хто виграє, хто програє внаслідок процесу спеціалізації); по-третє, які дії необхідно вжити для обмеження імпорту та заохочення експорту, а також впливу цих заходів на економічний добробут.

Різні теорії та різні напрями політики можна простежити у протилежності між концепцією лібералізму, що сприяє максимальній свободі в міжнародній торгівлі, та принципами меркантилізму, протекціонізму та автаркії, які обмежують свободу торгівлі. Враховуючи значення, яке розвиток та припинення міжнародних торгових потоків мають для економіки кожної країни, цілком природно, що цей сектор став предметом втручання з

боку урядів держав. Залежно від обставин переважала протекціоністська політика (як під час двох світових воєн) чи політика, явно орієнтована на лібералізацію міжнародної торгівлі.

У контексті міжнародної торгівлі важливою відмінністю є міжгалузева та внутрішньогалузева торгівля. Перша полягає в обміні товарами та послугами, що належать різним галузям/секторам (наприклад, текстильною продукцією та автомобілями); друга відноситься до обміну товарами та послугами всередині однієї галузі/сектору. Чим більше країн є спеціалізованими виробниками різних товарів, тим більшою буде частка міжгалузевої торгівлі порівняно із внутрішньогалузевою торгівлею. Традиційні теорії міжнародної торгівлі переважно зосереджені на детермінантах та наслідках міжгалузевої торгівлі [3].

Серед теорій міжнародної торгівлі спершу варто розглянути теорію меркантилізму. Меркантилісти першими почали приділяти багато уваги проблематиці міжнародної торгівлі [4].

Згідно з цією концепцією, багатство походить від грошей і, оскільки воно складається з дорогоцінних металів, від їх накопичення. Панувало впровадження принципу активного торговельного балансу, що здійснюється через обмеження імпорту (мита) та стимулювання експорту (податкові пільги, субсидії тощо). Серед найбільш відомих меркантилістів варто згадати В. Стаффорда, Г. Скарuffі, Т. Мана, А. де Монкретьєна, А. Серра.

Наступними виникли класичні теорії міжнародної торгівлі як заперечення позиції меркантилістів.

Англійський науковець Адам Сміт визначає позитивність міжнародної торгівлі у можливості знайти за кордоном те, що було б неможливо отримати на внутрішньому ринку або було б можливим лише за великих витрат. А. Сміт вважав, що: не можна очікувати, що кожна країна вироблятиме самостійно те, що їй вигідніше придбати за кордоном. Таким чином, це означає, що країна застосувала так звану теорію абсолютних переваг.

Отже, А. Сміт почав із дуже простої істини: щоб дві країни могли торгувати одна з одною добровільно, обидві повинні отримати від цього вигоду. Якщо країна не заробила або втратила гроші, вона відмовиться від торгівлі.

Згідно зі Смітом, торгівля між двома країнами базується на абсолютних перевагах: припустімо, що одна країна ефективніша за іншу у виробництві певного товару (тобто вона має абсолютну перевагу у виробництві цього товару) і натомість є менш ефективною у виробництві другого товару (тобто має абсолютний недолік у виробництві цього другого товару); у подібній ситуації обидві країни можуть отримати вигоду, якщо кожна з них спеціалізується на виробництві товару, у якому вона користується абсолютною перевагою, а потім обмінює його з іншою країною, щоб отримати товар, у виробництві якого вона має абсолютний недолік. Діючи таким чином, ресурси використовуються найефективніше, і, отже, виробництво обох товарів збільшується. Збільшення виробництва обох товарів дає прибутки, отримані від спеціалізації у виробництві, які дві країни ділять через торгівлю [5].

Адам Сміт вважав, що всі країни можуть отримати вигоду від вільної торгівлі, і рішуче підтримував політику *laissez-faire*, тобто мінімізацію державного втручання в економічну систему. Вільна торгівля призведе до оптимального використання світових ресурсів і максимізує добробут усіх.

Це спрощення призводить до повної спеціалізації між країнами. Ця проблема була вирішена наступною доктриною: насправді повної виробничої спеціалізації не існує. Спеціалізація встановлюється, коли відбувається обмін, і кожен суб'єкт спеціалізується на тому, що він може виробляти найкраще [5].

Економічна теорія, сформульована Д. Рікардо у 1817 році, також відома як теорія порівняльних переваг, згідно з якою кожна країна може отримати вигоду від міжнародної торгівлі. Щоб ці переваги існували, необов'язково, щоб країна користувалася абсолютною перевагою над іншою країною у

виробництві конкретного товару: достатньо, щоб перевага була порівняльною, тобто, щоб країна була відносно більш ефективною .

Теорія порівняльних переваг демонструє, що для зручності торгівлі між країнами достатньо наявності порівняльних переваг виробництва незалежно від абсолютних переваг. Спеціалізація та вільна торгівля дають змогу підвищити рівень життя кожної країни та збільшити світове виробництво [5].

Наступною популярною теорією є теорія, розроблена Е. Хекшером і Б. Оліном, яка протягом багатьох років зарекомендувала себе як домінуюча парадигма міжнародної торгівлі. Вона стверджує, що головний детермінант міжнародної торгівлі лежить не в технологічних відмінностях між країнами, а, швидше, у різних відносних забезпеченнях факторами виробництва (капітал, працю, земля). Відкритість для міжнародної торгівлі, яка спонукає кожен країну спеціалізуватися на виробництві товарів з більш високою інтенсивністю використання щодо більш надлишкового фактора (тобто які використовують цей фактор відносно більше, ніж інші), вигідна власникам надлишкового фактора [1].

П. Самуельсон стверджує, що навіть за відсутності мобільності факторів виробництва обмін товарами призводить до тенденції до вирівнювання цін на фактори. Теорія Хекшера-Оліна піддавалася численним емпіричним перевіркам, і результати не завжди були позитивні, зокрема можна виділити парадокс Леонтьєва [4].

Парадокс Леонтьєва – це дослідження В. Леонтьєва, яке вказує на парадоксальний результат, отриманий економістом, піддаючи емпіричній перевірці теорію, наведену Хекшером і Оліном, згідно з якою, кожна країна прагне спеціалізуватися на виробництві та експорті тих товарів, які включають більше фактора виробництва, якого вони мають у більшій кількості. Проте з тесту, проведеного Леонтьєвим на основі міжгалузевої матриці економіки США 1947 року, виявилось, що США (які теоретично повинні були експортувати продукцію з високим вмістом капіталу та

низьким вмістом праці) імпортували капіталомісткі товари та експортували трудомісткі товари [1].

З 1980-х років набули популярності теорії міжнародної торгівлі, авторами яких були П. Кругман, Е. Хелпман, Дж. Гроссман та інші. Вони зосереджені на вивченні міжнародної торгівлі між подібними країнами внутрішньогалузевого типу (наприклад, країна одночасно імпортує та експортує автомобілі) та засновані на концепціях монополістичної конкуренції між компаніями та зацікавленості у розмаїтті споживчих уподобань. У цих моделях основний детермінант міжнародної торгівлі полягає у існуванні зростаючої віддачі від масштабу, за якої кожній країні вигідніше спеціалізуватися на вузькому асортименті товарів, щоб розширити масштаби виробництва та знизити витрати. Таким чином, споживачі виграють від відкритості для міжнародної торгівлі, оскільки це призводить до зниження цін і більшого розмаїття товарів, що споживаються [5].

Паралельно з розвитком попередніх теорій утвердився ще один напрямок досліджень, відомий як підхід до міжнародної торгівлі, заснований на технологічному розриві. Згідно з цим поглядом, технологічні відмінності між країнами та секторами є основними причинами міжнародної торгівлі. Теорія технологічного розриву, яку запропонував М. Познер, стверджує, що економічні переваги інновацій пов'язані з тривалістю періоду часу, протягом якого країна-інноватор займає монопольне становище і, отже, може експортувати нові товари. Тривалість цієї позиції залежить від різниці між лагом імітації (час, необхідний для розвитку імітації в країні-імпортері) і лагом зовнішнього попиту (час розвитку попиту на нові товари в інших країнах). На відміну від рікардіанської моделі, важливі абсолютні переваги, а не порівняльні. Емпіричні тести підтвердили стратегічну важливість технологічних змінних (витрати на дослідження та розробки, патенти тощо) у поясненні міжнародної торгівлі [6].

Теорія міжнародної торгівлі, розроблена П. Кругманом наприкінці 1970-х рр. має назву «нова теорія торгівлі». У той час як традиційна теорія

міжнародної торгівлі пояснювала причини обміну товарами між країнами порівняльними перевагами, нова теорія пояснює причини обміну перевагою споживання постійно зростаючої кількості різноманітних товарів.

Нова теорія міжнародної торгівлі має на меті внести детермінанти порівняльних переваг у теоретичну модель. Перша модель, сформульована Кругманом, передбачає наявність двох країн, у яких споживачі віддають перевагу різним різновидам товарів. Враховуючи наявність ефекту масштабу, з виробничої точки зору було б ефективним розмістити на ринку менший асортимент видів товарів і більшу кількість кожного окремого сорту. Однак це суперечить споживчим уподобанням. Міжнародна торгівля дозволяє кожній країні спеціалізуватися на виробництві певного (обмеженого) асортименту товарів, використовуючи ефект масштабу, і в той же час споживачі отримують доступ до різновидів, які виробляються в інших країнах, таким чином підвищуючи свій добробут. У статті 1991 року Кругман розширив модель, припустивши, що фактори виробництва, тобто капітал і праця, мобільні. Потім додаються елементи економічної географії, коли агенти, працівники та підприємства обирають місце розташування. Модель, яка базується на ефектах і характеристиках формування просторових мереж, має кілька рівноваг: насправді існує багато можливих комбінацій оптимального розташування для підприємств, працівників і споживачів. Відмінною рисою моделей є наявність зростаючої віддачі від масштабу внаслідок економії на масштабі та монополістичної конкуренції [7].

Отже розуміння принципів і закономірностей міжнародної торгівлі залежить від теоретичних підходів, що розвивалися протягом століть. Теорії міжнародної торгівлі надають розуміння щодо причин і наслідків зовнішньоторговельних відносин між країнами, сприяючи розвитку стратегій та політики у цій області.

1.2. Форми, методи та показники зовнішньої торгівлі

Зовнішня торгівля товарами і послугами є частиною міжнародної торгівлі. У ній беруть участь продавці та покупці з різних держав і вона є специфічною формою обміну товарами і послугами між ними.

Складовими зовнішньої торгівлі є експорт та імпорт. Держава має активний торговий баланс, коли експорт перевищує імпорт. Якщо ж, навпаки, імпорт перевищує експорт, то у такому разі торговий баланс країни є пасивним.

Зазвичай зовнішню торгівлю характеризують трьома показниками (рис. 1.1).

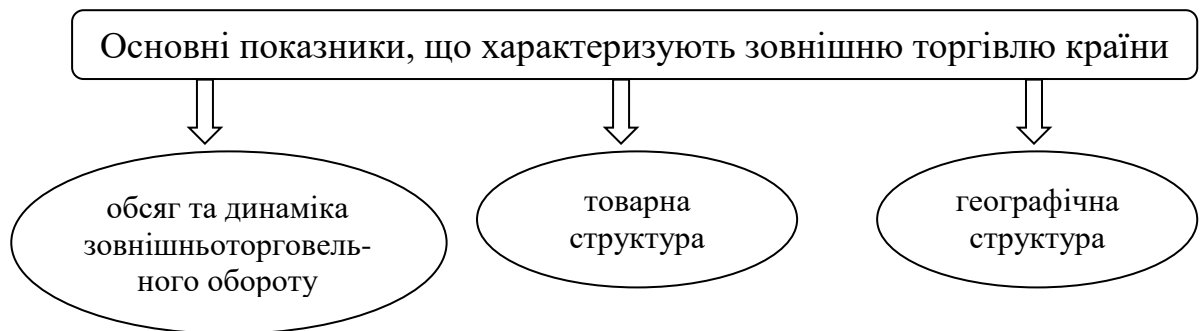

Рис. 1.1. Основні показники, що характеризують зовнішню торгівлю країни

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

Торговельний оборот являє собою суму вартісних обсягів експорту та імпорту [8]. Дослідження його динаміки допомагає прослідкувати зміни у торговельній активності певної держави і ступінь її участі у міжнародній торгівлі.

Товарна структура, з іншого боку, відображає товарний зміст міжнародної торгівлі та зміни у виробництві та споживанні товарів. Під впливом географічного поділу праці та науково-технічного прогресу, товарна структура постійно змінюється. Такі зміни відображаються не лише на рівні готової продукції, але й на рівні вузлової, подетальної та постадійної спеціалізації виробництва.

Географічна структура міжнародної торгівлі визначається розподілом торгових потоків між країнами та їх групами, враховуючи територіальні та організаційні ознаки, рівень розвитку, а також будь-які інші ознаки (наприклад, торгівля між країнами-експортерами нафти і виробниками сільськогосподарської продукції) [1].

Також можна виділити сім груп показників, які використовуються для дослідження розвитку міжнародної торгівлі [9]:

1. обсягові (абсолютні) – експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт, зовнішньоторговельний обіг, фізичний обсяг торгівлі;
2. результуючі – сальдо торговельного балансу, сальдо балансу послуг, сальдо балансу поточних операцій, індекс концентрації експорту, коефіцієнт покриття імпорту експортом, індекс «умови торгівлі», коефіцієнт імпортової залежності країни;
3. структурні – товарна структура експорту та імпорту і регіональна спрямованість;
4. інтенсивності – обсяг зовнішньої торгівлі (або експорту, або імпорту окремо) на душу населення країни та відношення експорту (або імпорту, або зовнішньоторговельного обігу окремо) до ВВП країни;
5. ефективності – розрахунок здійснюється шляхом зіставлення досягнутого економічного результату (ефекту) з витратами ресурсів на отримання цього ефекту;
6. зіставлення – будь-який з розглянутих вище показників, порівняний з аналогічним показником іншої країни (регіону або світу в цілому);
7. динаміки – будь-який з розглянутих вище показників, зміни якого досліджуються за певний період.

Варто зазначити, що деякі із вищенаведених показників застосовуються лише для оцінки розвитку міжнародної торгівлі (наприклад, індекс концентрації експорту), а деякі можна використовувати як для оцінки розвитку зовнішньої торгівлі, так і в міжнародних зіставленнях (наприклад, обсягові показники) [9].

Існує велика кількість різноманітних форм і методів торгівлі товарами та послугами. Також науковці виділяють різні критерії, за якими можна їх класифікувати.

Наприклад, форми міжнародної торгівлі можна класифікувати за наступними критеріями:

- специфіка торговельно-економічної взаємодії експортерів та імпортерів;
- регулювання торговельно-економічних відносин між країнами або групами країн;
- особливості предмета торгівлі [10].

Згідно з Григоровою-Берендою Л. І. та Шубою М. В., найчастіше використовуються дві форми міжнародної торгівлі – пряма і непряма. Якщо укладання договору купівлі-продажу відбувається між виробником та споживачем – це пряма форма торгівлі. У разі, коли до укладання договору залучено посередника, – це непряма форма. У світовій практиці вона є більш поширеною, тому що досить часто витрати за використання послуг посередника є нижчими, ніж на самостійну організацію закупівлі/збуту товарів та послуг [1].

На рис. 1.2 наведено основні форми міжнародної торгівлі за організаційним принципом.

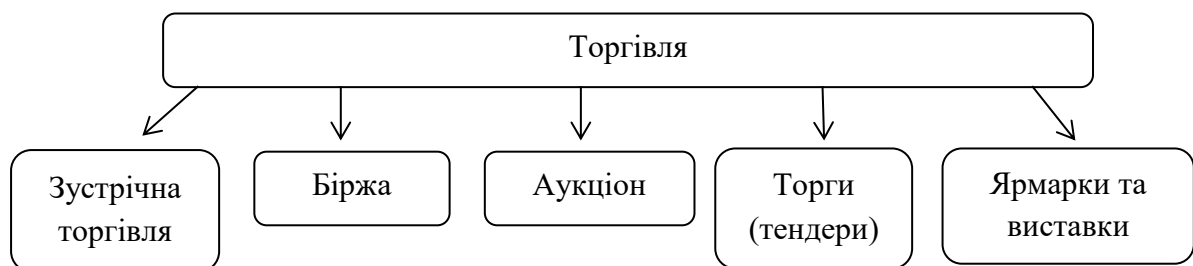

Рис. 1.2. Форми міжнародної/зовнішньої торгівлі

Джерело: складено автором за матеріалами [11]

Зустрічна торгівля – це форма торгівлі, де товари обмінюються між двома сторонами або без використання грошей за рахунок обміну товарами однакової вартості, або в оплату приймаються частково грошові кошти і

частково товари/послуги. Цей вид торгівлі є одним з найстаріших методів обміну товарами і послугами. Замість того, щоб використовувати гроші для придбання товарів, сторони домовляються про обмін на основі вартості того, що кожна з них пропонує.

Різновидами зустрічної торгівлі є бартер, компенсаційні операції, відкуп вживаної техніки, операції з давальницькою сировиною [11].

Міжнародна бартерна операція – це еквівалентний обмін товарами між двома чи більше країнами, де товари та послуги обмінюються без використання грошей. В такому обміні сторони укладають угоду про обмін своїми товарами чи послугами, при цьому вони визначають вартість обмінюваних позицій і можливо враховують різницю у вартості з метою досягнення взаємовигідних умов. Важливо враховувати, що міжнародний бартер може мати свої труднощі, такі як складність визначення точної вартості товарів чи послуг, проблеми з логістикою тощо. Тим не менше, у деяких випадках цей метод може бути вигідним для обох сторін, якщо вони знаходять спільні інтереси у взаємному обміні товарами чи послугами [1].

Компенсаційні операції передбачають, що експортер товару дає згоду на те, що імпортер повністю або частково оплачує його поставки товарами, а угода на закупівлю та угода на продаж поєднані в одному контракті [10].

Відкуп вживаної техніки як форма зустрічної торгівлі вказує на те, що сторона, яка продає нову техніку або обладнання, погоджується прийняти в розрахунок або частково в обмін старе або вживане обладнання в якості частини платежу. Це може бути частиною більшої угоди з зустрічної торгівлі, де сторони обмінюються товарами чи послугами без використання грошей.

Операції з давальницькою сировиною є специфічною формою зустрічної торгівлі, де власник сировини передає її переробнику для подальшої обробки чи виробництва. При цьому обсяг сировини має не лише забезпечувати отримання необхідної кількості готової продукції, але й покрити оплату витрат переробника і отримання переробником прибутку на

капітал, вкладений ним у процес переробки. У заміну за цю сировину переробник надає власнику готову продукцію або інші товари та послуги, що відповідають обсягу переданої сировини [1].

Міжнародна товарна біржа – це торгова платформа або ринок, де проводиться купівля та продаж товарів, що продаються за стандартами (сортами), а іноді й за зразками, між учасниками з різних країн. Метою таких бірж є сприяння ефективному і прозорому обміну різними товарами, такими як сировина, сільськогосподарська продукція, енергетичні ресурси, метали та інші товари, які можуть бути об'єктом міжнародної торгівлі. Окрім угод з купівлі/продажу товарів в матеріально-речовинній формі, на біржах також торгуються фінансові інструменти чи контракти фінансового типу [10].

Міжнародні товарні аукціони – це періодично діючі спеціально організовані торги реальними товарами з індивідуальними властивостями, що періодично діють у визначених місцях [10; 11]. Аукціони можуть охоплювати широкий спектр товарів, від сільськогосподарської продукції до предметів розкоші та інших категорій товарів.

Торги є поширеним видом торгівлі, в якому покупець анонсує конкурс для продавців, а ті в свою чергу подають пропозиції на постачання товарів чи послуг. Після оцінки пропозицій покупець укладає контракт з найвигіднішим продавцем. Торги застосовуються для розміщення замовлень на різні товари та послуги, включаючи поставки машин, сировини, виконання проектів та інше. У багатьох країнах торги є обов'язковим методом здійснення закупівельних операцій для державних установ та організацій. Учасники торгів формують тендерні комітети, які визначають умови, проводять торги та виносять рішення про вибір найкращого пропозиції. Умови торгів включають технічні та комерційні аспекти угоди, що буде укладено між сторонами. Торги можуть бути відкритими чи закритими, а також гласними чи негласними, в залежності від умов конкретного випадку [1].

Міжнародні ярмарки та виставки є важливим інструментом для компаній, що прагнуть розширити свою міжнародну діяльність. Ярмарки є формою міжнародної торгівлі, де товари продаються за зразками, описами або каталогами, часто великими партіями з відстроченням платежу, а їх ціна формується на основі ринкових сил. Ярмарки дозволяють учасникам представити свої продукти та нові досягнення для укладання прямих торговельних угод, а також взяти участь у демонстрації свого виробництва. Виставки, у свою чергу, є публічним показом досягнень в різних галузях економіки, техніки, науки та культури. Міжнародні виставки та ярмарки є ефективним інструментом для вивчення кон'юнктури, встановлення бізнес-контактів, розвитку коопераційних зв'язків і пошуку потенційних інвесторів [10; 11].

Таким чином, зовнішня торгівля забезпечується багатьма формами та методами, а для того, щоб її охарактеризувати та дослідити її розвиток використовуються різноманітні показники.

1.3. Методичні підходи до дослідження зовнішньоторговельних відносин між Україною та США

Методичні підходи у дослідженні визначають загальний напрямок та принципи організації дослідження з метою досягнення конкретних наукових результатів. Використання конкретного методичного підходу залежить від об'єкта, предмета, мети, а також завдань дослідження.

Науковий метод – це спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження [13].

Для визначення сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та США нами були обрані такі методи дослідження:

– історико-логічний метод, який було використано у першому розділі при вивченні розвитку торгівлі відповідно до історичного контексту та логічного розвитку;

– порівняльний аналіз, що заснований на порівнянні різних об'єктів чи явищ для виявлення подібностей та відмінностей між ними, було застосовано у другому та третьому розділах роботи. Так, порівнюються показники експорту та імпорту товарів України та США, експорту та імпорту послуг України та США, товарна структура експорту та імпорту України та США тощо;

– узагальнення – це метод, що передбачає процес визначення основних тенденцій, закономірностей чи зв'язків, що виявилися під час дослідження. Нами даний метод було використано при підготовці всіх трьох розділів, а також висновків до розділів та загальних висновків;

– аналіз та синтез – це взаємопов'язані методи. За допомогою аналізу можна розкласти складний об'єкт чи явище на окремі елементи для детального вивчення їхньої структури, властивостей та взаємодій. Синтез – це процес об'єднання окремих елементів в цілісний об'єкт чи явище [14]. У роботі ми використали аналіз та синтез при дослідженні форм та методів зовнішньої торгівлі, а також визначенні місця України та США в системі міжнародної торгівлі та сучасного стану розвитку зовнішньої торгівлі України та США;

– графічний метод, що передбачає наочне представлення статистичних показників, було використано у другому та третьому розділах роботи;

– економіко-математичні методи – комплекс наукових напрямів у дослідженні економічних процесів методами математики, економіки та кібернетики [15].

Нами було використано тренд-аналіз, тобто метод для прогнозування результатів в майбутньому на підставі історичних даних, для прогнозування обсягу експорту послуг України до США та імпорту послуг України зі США.

Також у роботі нами було розраховано ряд показників розвитку зовнішньої торгівлі:

– міжнародний (зовнішній) торговельний оборот є сумою вартісних обсягів експорту та імпорту [1]:

$$T = E + I \quad (1.1) [1]$$

де E – експорт, I – імпорт;

– сальдо торгового балансу – різниця вартісних обсягів експорту та імпорту:

$$C = E - I \quad (1.2) [1]$$

– коефіцієнт покриття експортом імпорту – відношення доходів від експорту до витрат на імпорт:

$$K_{I/E} = \frac{E}{I} \quad (1.3) [17]$$

Якщо коефіцієнт менший за 1, то торговельний баланс має від'ємне сальдо, а якщо більше 1, то він має позитивне сальдо [17];

– коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі – відношення сальдо торговельного балансу до торговельного обороту:

$$K_{ззТ} = \frac{C}{T} \quad (1.4) [18]$$

Коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі може перебувати у діапазоні від -1 до 1 . Якщо зовнішньоекономічні зв'язки між країнами збалансовані, то коефіцієнт дорівнює 0 . Якщо обсяги експорту та імпорту значно розрізняються, то значення $K_{ззТ}$ в залежності від того, позитивне чи від'ємне сальдо, наближаються до $+1$ або -1 . Відповідно, $K_{ззТ} = 1$ або $K_{ззТ} = -1$ у випадку односторонніх відносин. $K_{ззТ} =$ від -1 до $-0,5$ свідчить про значну незбалансованість імпорту. $K_{ззТ} =$ від $+0,5$ до $+1$ свідчить про значну незбалансованість експорту. Коли $K_{ззТ}$ знаходиться в діапазоні від $-0,5$ до 0 та від 0 до $0,5$, це означає, що має місце область порівняльної збалансованості імпорту та область порівняльної збалансованості експорту відповідно [18].

Для визначення впливу експорту товарів та експорту послуг на економіку України нами було використано кореляційно-регресійний аналіз. Він допомагає визначити, чи існує статистично значущий зв'язок між змінними і як добре одна змінна може передбачати іншу. Кореляційно-регресійний аналіз складається з двох основних частин: кореляційного аналізу і регресійного аналізу, а також передбачає побудову та аналіз економіко-математичної моделі у вигляді рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку) [19].

У загальному вигляді рівняння регресії з параметрами, що оцінюються, виглядає так:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + \dots + a_kx_k \quad (1.1) \quad [20]$$

Для того, щоб провести кореляційно-регресійний аналіз з подальшою побудовою моделі, ми використовували пакет «Аналіз даних» в MS Excel.

Таким чином, методи, які використовувалися при дослідженні зовнішньоторговельних відносин між Україною та США, а саме: історико-логічний, порівняльний, метод узагальнення, аналіз та синтез, графічний, а також економіко-математичні методи надали змогу досягти мети дослідження і виконати поставлені завдання.

Висновки до першого розділу

1. Зовнішньоторговельні відносини в сучасному світі виступають важливим фактором економічного розвитку країн та формування їх місця у глобальному економічному просторі. Дослідження сутності цих відносин є невід'ємною частиною економічної науки та міжнародних економічних відносин. Детермінанти та причини міжнародної торгівлі вже давно вивчаються, для того, щоб зрозуміти, по-перше, які види товарів експортуються або імпортуються кожною країною і чому; по-друге, які наслідки для країн від участі у міжнародній торгівлі; по-третє, які дії

необхідно вжити для обмеження імпорту та заохочення експорту, а також впливу цих заходів на економічний добробут.

Теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин засновані на класичних та сучасних підходах, що враховують економічні, технологічні та глобальні аспекти. Дослідження цих аспектів дозволяє отримати глибше розуміння природи та динаміки міжнародних економічних відносин, що, в свою чергу, стає основою для розробки ефективних стратегій та політики розвитку країн у глобальному економічному контексті.

2. Складовими зовнішньої торгівлі є експорт та імпорт. Зазвичай зовнішню торгівлю характеризують трьома показниками: товарна та географічна структура, а також обсяг та динаміка зовнішньоторговельного обороту. Існують показники для оцінки розвитку саме міжнародної торгівлі (наприклад, індекс концентрації експорту), але деякі показники, наприклад, обсягові, можна використовувати як для оцінки розвитку зовнішньої торгівлі, так і в міжнародних зіставленнях.

Існує велика кількість різноманітних форм і методів торгівлі товарами та послугами. Згідно з Григоровою-Берендою Л. І. та Шубою М. В., найчастіше використовуються дві форми міжнародної торгівлі – пряма і непряма. До основних форм міжнародної торгівлі за організаційним принципом відносять зустрічну торгівлю, біржу, аукціон, торги, ярмарки та виставки.

3. При дослідженні зовнішньоторговельних відносин між Україною та США було використано такі методи: історико-логічний, порівняльний, метод узагальнення, аналіз та синтез, графічний, а також економіко-математичні методи. Так, було проведено трен-аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, розраховано зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами та послугами України та США з країнами світу, а також між Україною та США, коефіцієнти покриття експортом імпорту, коефіцієнти збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США

2.1. Україна та США в системі міжнародної торгівлі

Протягом 2022 року глобальна економіка зростала на приблизно 3,4 % в реальному виразі, а торгівля товарами та послугами збільшилася на 5,4 %. Це відбувалося в умовах продовження впливу пандемії COVID-19 та поетапного відкриття різних частин світу, наслідків повномасштабного вторгнення росії в Україну та зростаючих відсоткових ставок, що продовжували пригнічувати економічну активність. Покращення у світовому виробництві та обсягах торгівлі товарами та послугами у 2022 році представляло собою сповільнення порівняно зі зростанням у 2021 році на 6,2 % виробництва та 10,4 % торгівлі товарами та послугами, коли світова економіка відновлювалася після подій 2020 року [21].

Через російську військову агресію у 2022 році зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг України зменшився на 30,8 % (на 49,2 млрд дол.) у порівнянні з показниками 2021 року і становив 110,7 млрд дол. США.

На початку 2022 року експорт України зростав (у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року приріст становив 34 %). Проте через повномасштабне вторгнення рф у березні експорт скоротився на 50 %. У подальшому ситуація дещо стабілізувалася, але за підсумками 2022 року експорт скоротився на 35 % порівняно з 2021 роком і склав 44,2 млрд доларів США [22]. За підсумками 2022 року експорт товарів по відношенню до 2021 року зменшився на 23 923,6 млн дол. [23]. У 2022 році Україна експортувала послуги на суму 9,2 млрд доларів США (зменшення на 28,3 % порівняно з 2021 роком) [22].

Імпорт товарів і послуг до України у 2022 році склав 58,3 млрд дол., зменшившись на 22,3 млрд дол. (на 27,7 %) у порівнянні з показником 2021 року [24]. Імпорт товарів у 2022 році скоротився на 24,1 % (на 17 569,6 млн

дол.) по відношенню до 2021 року і склав 55,3 млрд дол. США. Порівняно з 2021 роком імпорт послуг скоротився на 61,2 % (на 4 765,4 млн дол.) і склав 3 млрд дол. США [25].

Експорт України становив 35,5 % ВВП України у 2022 році проти 40,7 % у 2021 році. Імпорт України становив 52,3 % ВВП України у 2022 році проти 41,9 % у 2021 році [26].

На відміну від зменшення обсягів торгівлі України, торговельні показники США покращилися у 2022 році. Торговля США у 2022 році продовжувала відновлюватися після спаду, спричиненого пандемією, який стався у 2020 році. Загальний обсяг торгівлі США (експорт та імпорт товарів і послуг) зріс на 16,9 % (1,0 трлн доларів) до рекордних 7,0 трлн доларів у 2022 році, що слідувало за збільшенням на 19,9 % (987 млрд дол. США) у 2021 році після скорочення торгівлі в 2020 році, спричиненого пандемією (зниження на 12,0 %) [21].

Експорт товарів і послуг США зріс на 17,7 % (453 млрд дол.) у 2022 році після аналогічного зростання після пандемії на 18,4 % (398 млрд доларів) у 2021 році, тоді як імпорт товарів і послуг США зріс на 16,3 % (556 млрд доларів) у 2022 році, після зростання на 20,9 % (589 млрд доларів) у 2021 році [21].

Експорт товарів США зріс на 18,4 % (324,2 млрд дол.) у 2022 році до рекордних 2,1 трлн доларів. Експорт послуг США зріс на 16,2 % (128,9 млрд дол.) до 924,2 мільярда доларів [21].

Імпорт товарів у США зріс на 14,9 % (425,7 млрд дол.) у 2022 році до рекордних 3,3 трлн доларів. Імпорт послуг США зріс на 23,7 % (130,5 млрд дол.) до 680,5 млрд доларів.

Як частка ВВП США, загальна торгівля США також зросла, становлячи 27,4 % ВВП у 2022 році, порівняно з 25,6 % у 2021 році, але все ще нижче досягнутого рівня в 30 % протягом 2011-2014 років. Експорт США становив 11,8 % ВВП США у 2022 році проти 11,0 % у 2021 році. Імпорт США становив 15,5 % ВВП США у 2022 році проти 14,6 % у 2021 році [27].

Розглянемо детальніше показники зовнішньої торгівлі України та США. Варто зазначити, що вищенаведені статистичні показники за даними Міністерства економіки України та уряду США дещо відрізняються від статистичних показників, наданих Світовою організацією торгівлі. В основному це пов'язано з різним ступенем охоплення статистикою зовнішньоторговельних операцій та різними методологічними підходами. Задля можливості співставлення показників зовнішньої торгівлі України та США нижче ми будемо використовувати дані саме Світової організації торгівлі (де є така можливість).

У табл. 2.1 наведено дані щодо позицій України та США у рейтингу світової торгівлі, а також їх частка у світовій торгівлі товарами та послугами.

Таблиця 2.1

Місце України та США у рейтингу світової торгівлі, 2022 рік

Показник	Україна	США
Рейтинг експортерів товарів, місце	64	2
Рейтинг імпортерів товарів, місце	58	1
Частка у загальному світовому експорті товарів, %	0,18	8,28
Частка у загальному світовому імпорті товарів, %	0,22	13,15
Рейтинг експортерів послуг, місце	51	1
Рейтинг імпортерів послуг, місце	44	1
Частка у загальному світовому експорті послуг, %	0,22	12,78
Частка у загальному світовому імпорті послуг, %	0,37	10,32

Джерело: складено автором за матеріалами [28]

Отже, як можна побачити з даних табл. 2.1, Сполучені Штати є 2-м найбільшим експортером товарів у світі, поступаючись лише Китаю, та 1-м найбільшим імпортером товарів та послуг і найбільшим експортером послуг у світі. Позиції України сильніші в торгівлі послугами, ніж товарами, проте її частка порівняно з часткою США, не значна.

Проаналізуємо сучасний стан розвитку України в системі міжнародної торгівлі. На рис. 2.1 та 2.2 наведено дані щодо експорту та імпорту товарів України.

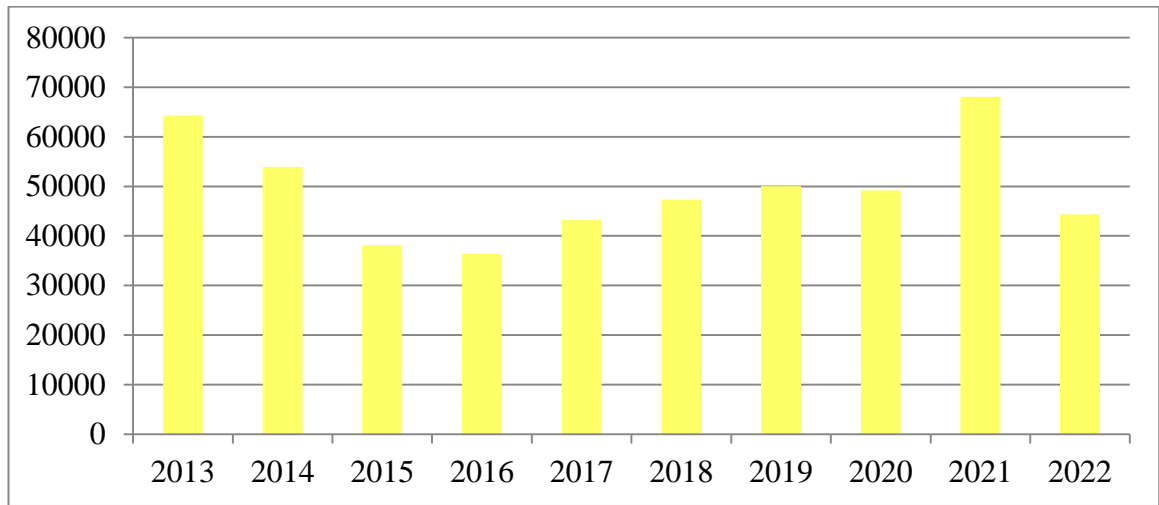
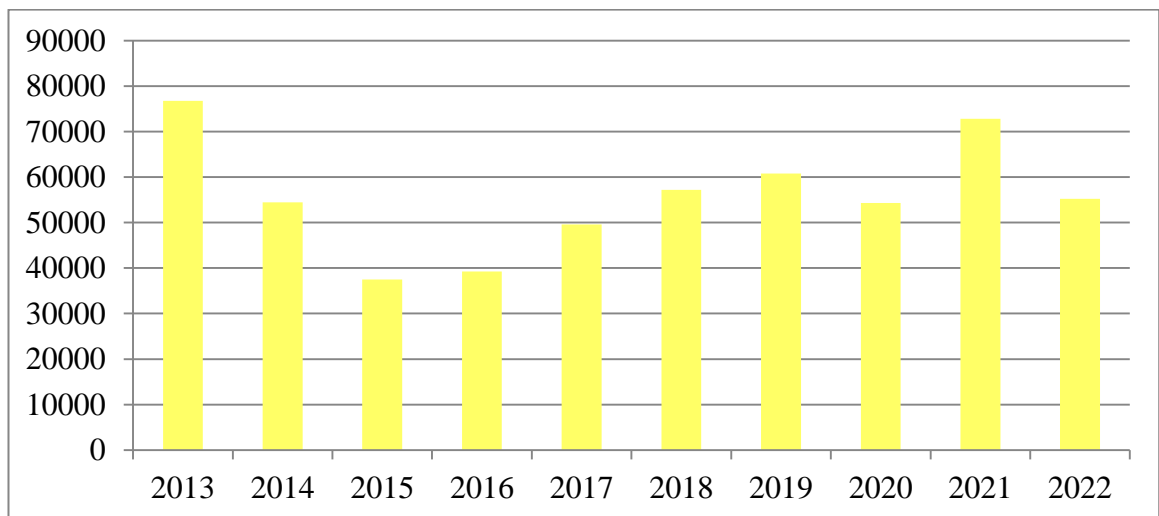

Рис. 2.1. Динаміка експорту товарів України, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Найнижчими за досліджуваний період 2013-2022 рр. були показники 2015-2016 рр. Найбільші обсяги експорту та імпорту товарів були зафіксовані у 2013 р. та 2021 р., тобто напередодні спочатку збройного вторгнення рф в АР Крим та початку війни на Сході України, а потім перед повномасштабним вторгненням рф.

2.2. Динаміка імпорту товарів України, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

У таблиці 2.2 наведено товарну структуру експорту України за 2013-2022 рр. Як можна побачити, за весь період, що досліджується, лідирувала категорія «Продовольчі товари та сировина для їх виробництва», хоча обсяги експорту в різні роки значно коливалися – від 14478 млн дол. США у 2015 році до 27687 млн дол. США у 2021 році.

У 2022 році значно скоротився експорт чорних та кольорових металів та виробів з них (скорочення склало понад 30 %).

Таблиця 2.2

Динаміка товарної структури експорту України, млн дол. США

Категорія	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	17 040	16 670	14 478	15 250	17 739	18 594	22 123	22 161	27 687	23 380
Мінеральні продукти	6 306	5 291	2 672	2 391	3 517	3 883	4 405	4 963	7 874	4 109
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	5 070	3 730	2 436	1 832	2 052	2 381	2 171	2 308	3 173	1 668
Деревина та вироби з неї	2 004	1 954	1 540	1 510	1 647	1 965	1 780	1 758	2 491	2 118
Промислові вироби	846	704	503	463	575	649	697	722	946	569
Чорні й кольорові метали та вироби з них	16 793	14 953	9 164	8 099	9 890	11 402	9 994	8 782	15 719	5 881
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	8 537	5 432	3 339	2 748	2 862	3 002	3 426	3 390	3 819	2 281
Різне	2 510	1 818	1 288	1 267	1 419	1 465	1 495	1 059	1 404	893

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

Товарна структура експорту України у 2022 році наведена на рис. 2.3. 21 % припав на злаки, 13 % – на жири та олії рослинного та тваринного

походження. Чорні метали, незважаючи на значне зменшення порівняно з 2021 роком, посіли третю позицію у структурі експорту товарів України і склали 10 %.

Рис.2.3. Товарна структура експорту України у 2022 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

У таблиці 2.3 наведено товарну структуру імпорту України за 2013-2022 рр. за даними Національного банку України. Як можна побачити, за весь період, що досліджується, в імпорті лідирували мінеральні продукти, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, а також машини, устаткування, транспортні засоби та прилади. Однак обсяги імпорту значно змінювалися. Так, наприклад, імпорт мінеральних продуктів у 2013 році складав 21180 млн дол. США, у 2021 році – 13999 млн дол. США, а у 2022 році – 12715 млн дол. США. Імпорт машин, устаткування, транспортних засобів та приладів у 2013 році становили 18154 млн дол. США, у 2021 році – 21845 млн дол. США, у 2022 році – 14827 млн дол. США.

Таблиця 2.3

Динаміка товарної структури імпорту України, млн дол. США

Група товарів	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	8 181	6 025	3 412	3 863	4 267	5 020	5 696	6 465	7 666	6 020
Мінеральні продукти	21 180	15 254	11 186	8 076	11 973	13 587	12 638	7 897	13 999	12 715
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	13 042	10 310	7 541	8 297	9 576	10 438	10 872	10 669	14 392	9 352
Деревина та вироби з неї	2 199	1 466	934	1 032	1 147	1 322	1 253	1 347	1 484	906
Промислові вироби	3 881	2 615	1 749	1 957	2 127	2 575	3 108	3 008	3 671	3 301
Чорні й кольорові метали та вироби з них	4 552	3 208	1 897	2 192	2 878	3 431	3 516	3 008	4 221	2 487
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	18 154	10 724	7 504	10 353	13 569	15 992	19 361	17 408	21 845	14 827
Різне	10 045	8 078	4 652	4 732	3 827	3 690	3 908	2 119	2 477	5 943

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

З даних рис. 2.4, де наведено товарну структуру імпорту України у 2022 році згідно з даними Міжнародного торгового центру (ІТС), ми можемо побачити, що у 2022 році у структурі імпорту товарів України 23 % припало на паливо мінеральне, нафту і продукти їх перегонки; по 9 % прийшлося на засоби наземного транспорту та електричні машини та обладнання. Трохи менше, а саме 8 % припало на ядерні реактори, котли, обладнання та механічні пристрої, їх частини; ще 5 % – пластмаси та вироби з них.

Рис. 2.4. Товарна структура імпорту України у 2022 році, %
Джерело: складено автором за матеріалами [31]

У 2022 році Україна проводила зовнішньоторговельні операції із партнерами із 233 країн світу [32]. Провідними торговельними партнерами з експорту стали Польща, Румунія, Туреччина, Китай, Угорщина та Німеччина (рис. 2.5).

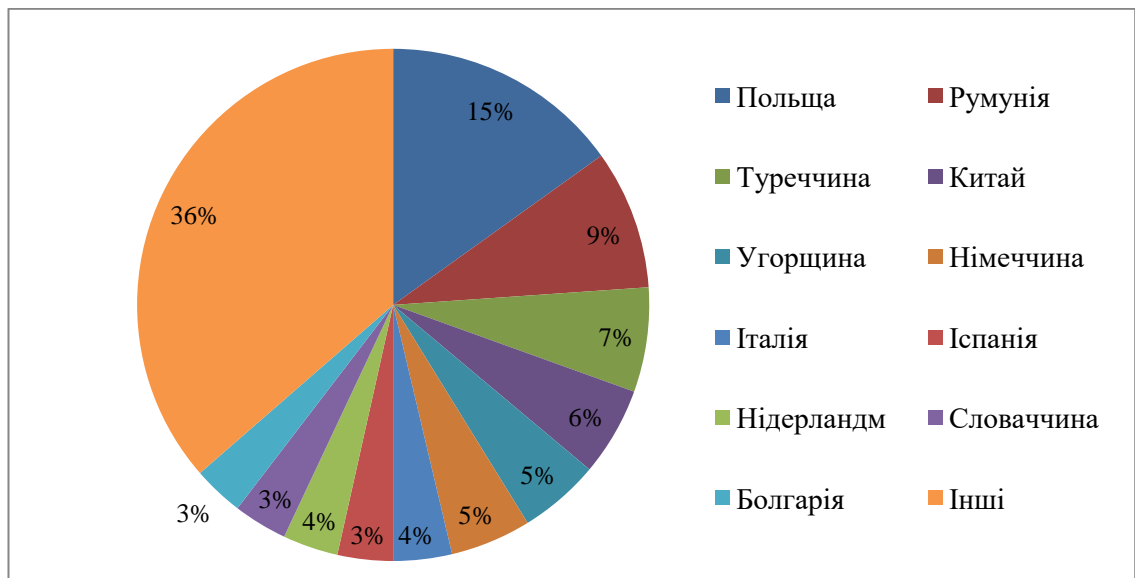

Рис. 2.5. Географічна структура експорту України у 2022 році, %
Джерело: складено автором за матеріалами [31]

У географічній структурі імпорту України у 2022 році провідну позицію займав Китай, за ним слідує Польща, Німеччина та Туреччина (рис. 2.6).

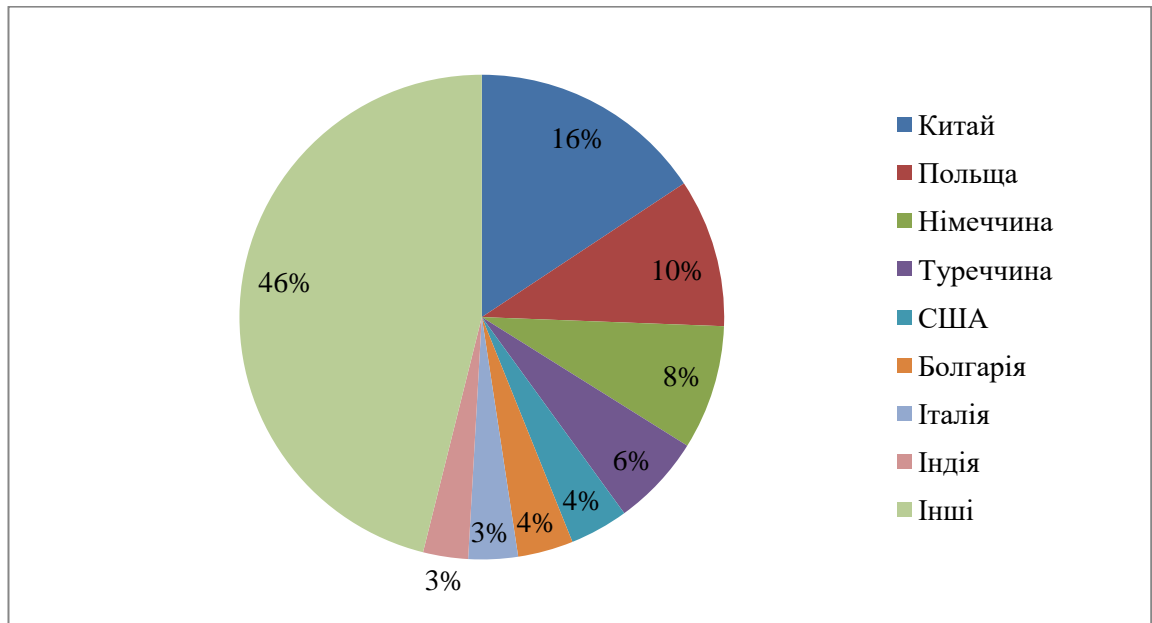

Рис. 2.6. Географічна структура імпорту України у 2022 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Порівнюючи географічну структуру торговельних партнерів України у 2022 році зі структурою у 2021 році, варто відзначити зміни, що в ній відбулися. У 2021 році основними імпортерами української продукції були країни ЄС та СНД, а ще 50 % припадало на інші держави (США, країни Азії та Африки). До кінця 2022 року частка країн ЄС в експорті зросла приблизно в 1,5 рази, частка країн СНД скоротилася вдвічі, а інших країн-партнерів – більше, ніж на третину.

Україна імпортувала у 2021 році переважно з країн ЄС, а також із СНД та інших країн. До кінця 2022 року ЄС зайняв переважну частку в імпорті, частка США, країн Азії та Африки майже не змінилася, а частка СНД скоротилася більш як удвічі [33].

Обсяги експорту та імпорту послуг України нижче за показники експорту та імпорту товарів. Найбільший показник експорту послуг України зафіксовано у 2013 році, коли він склав 21851 млн дол. США (рис. 2.7). У

2022 році обсяг експорту послуг скоротився, проте не так значно, як експорт товарів.

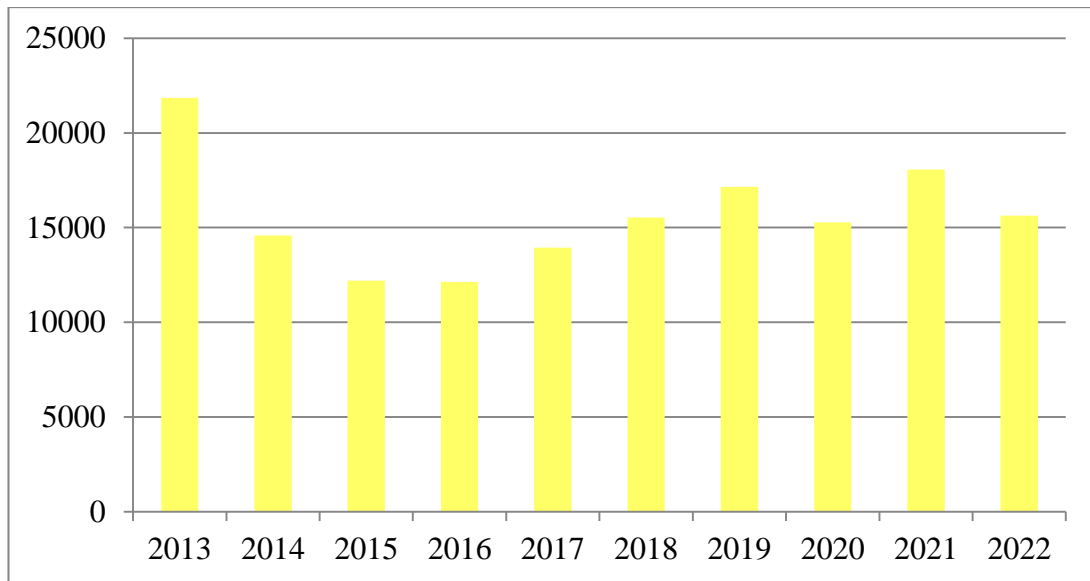

Рис. 2.7. Динаміка експорту послуг України, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

У таблиці 2.4 можна побачити експорт комерційних послуг України за секторами за період 2013-2022 рр. У структурі експорту послуг переважали інші комерційні послуги, за ними слідували транспортні послуги. Обсяги експорту туристичних послуг значно впали у 2014 році порівняно з 2013 роком. Найменший показник експорту туристичних послуг було зафіксовано у 2020 році у зв'язку з пандемією Covid-19.

Таблиця 2.4

Експорт комерційних послуг України за секторами, млн дол. США

Сектор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Послуги, пов'язані з товарами	2324	1577	1270	1358	1663	1941	1909	1590	1841	1066
Транспортні послуги	8478	6231	5322	5348	5922	5949	6253	5089	4760	3412
Туристичні послуги	5083	1612	1082	1078	1261	1445	1620	356	950	774
Інші комерційні послуги	5966	5162	4528	4351	5090	6201	7372	8244	10518	10374

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

На рис. 2.8 наведено дані щодо імпорту послуг України. Варто відзначити, що за даними СОТ у 2022 році імпорт послуг України значно збільшився. У той же час, за даними Міністерства економіки України порівняно з 2021 роком імпорт послуг скоротився на 61,2 % [25]. Значна різниця і у вартісних обсягах: 3 млрд дол. США – за даними Міністерства економіки України, та 24,3 млрд дол. США – за даними СОТ. Вірогідно такі розбіжності пов'язані з різними методологічними підходами до врахування послуг, а також різним ступенем охоплення статистикою зовнішньоторговельних операцій.

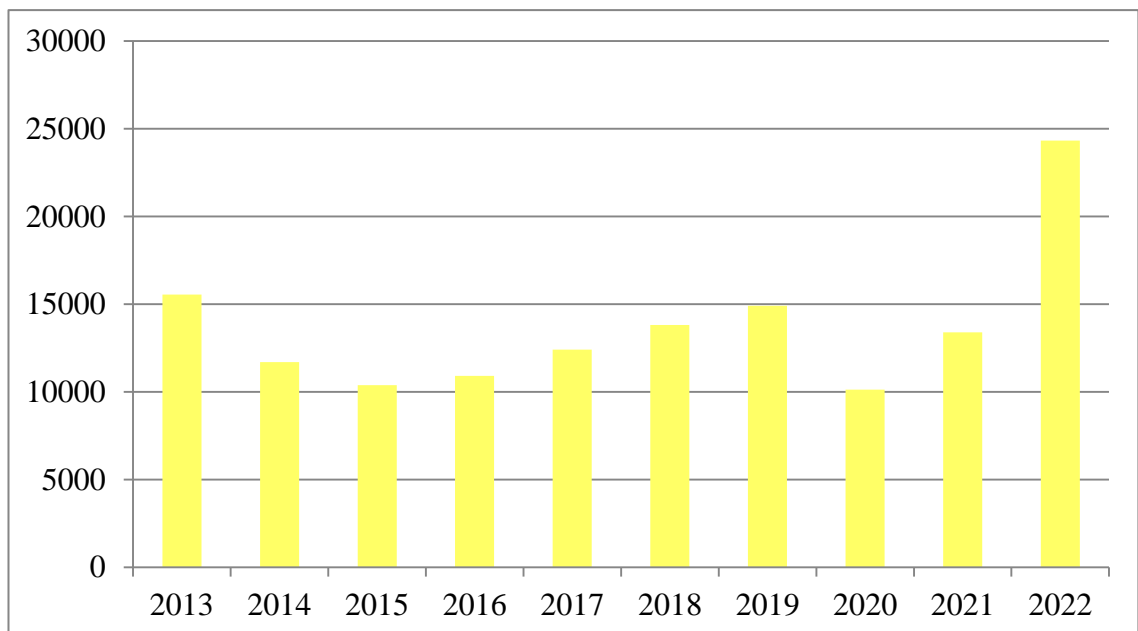

Рис. 2.8. Динаміка імпорту послуг України, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Таблиця 2.5 надає можливість проаналізувати структуру імпорту комерційних послуг України за секторами за період 2013-2022 рр. Імпорт послуг, пов'язаних з товарами, за досліджуваний період знизився. Імпорт транспортних та інших комерційних послуг постійно коливався. Імпорт туристичних послуг поступово зростав до 2020 року, коли через пандемію Covid-19 було закрито кордони та запроваджено жорсткі карантинні заходи. У 2022 році найбільша частка припадає на імпорт туристичних послуг.

Можливо, це пов'язано з вимушеною міграцією українських громадян за кордон.

Таблиця 2.5

Імпорт комерційних послуг України за секторами, млн дол. США

Сектор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Послуги, пов'язані з товарами	135	136	149	97	73	86	87	63	87	60
Транспортні послуги	4041	2727	1947	1934	2109	2237	2516	1920	2834	2420
Туристичні послуги	5763	5061	5101	5970	7121	7899	8517	4691	6251	19736
Інші комерційні послуги	5599	3778	3188	2904	3104	3587	3784	3451	4212	2115

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Отже, через повномасштабну війну зовнішньоторговельний обіг України скоротився у 2022 році, а також змінилася товарна та географічна структура торгівлі.

Сполучені Штати Америки мають велику економіку, значно інтегровану до світової економіки. На рис. 2.9 та 2.10 наведено динаміку експорту та імпорту товарів США з 2013 по 2022 р.

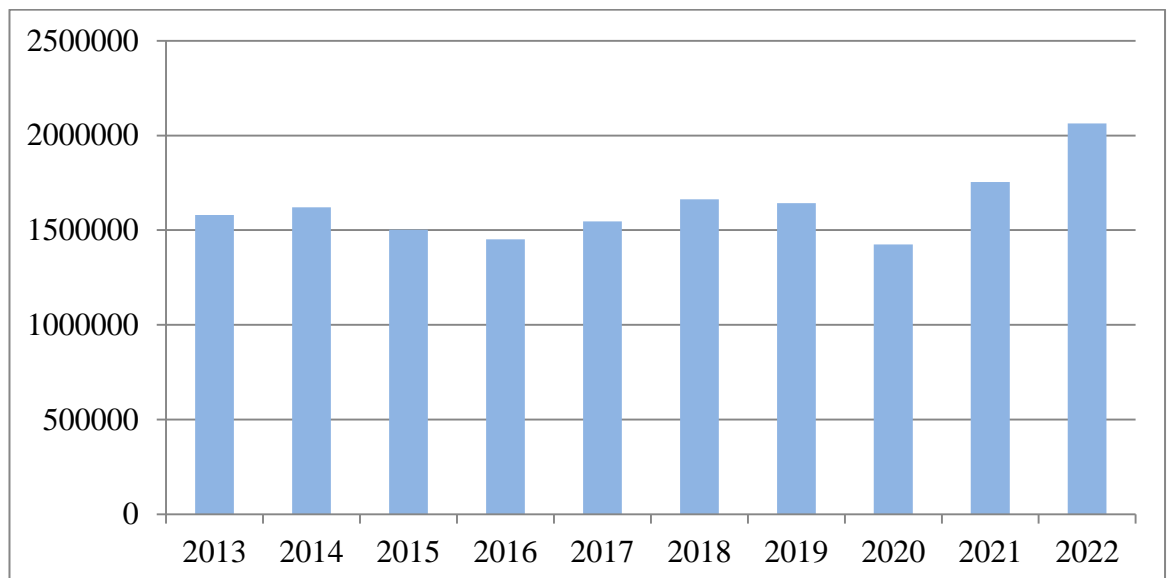

Рис. 2.9. Динаміка експорту товарів США, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Як можна побачити з даних рис. 2.9 та 2.10, після скорочення обсягів експорту та імпорту у 2020 році через пандемію Covid-19, відбулося стрімке відновлення і у 2022 році показники значно перевищували ті, що спостерігалися до пандемії.

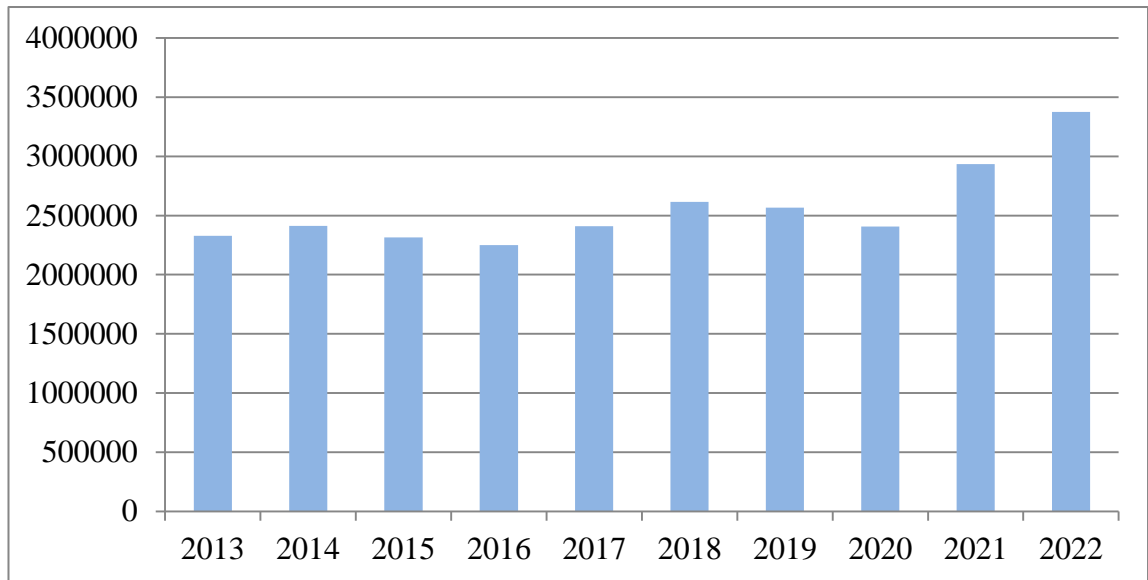

Рис. 2.10. Динаміка імпорту товарів США, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

У таблиця 2.6 наведено динаміку товарної структури експорту США за період 2013-2022 р.

Таблиця 2.6

Динаміка товарної структури експорту США, млн дол. США

Сектор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Сільськогосподарська продукція	175749	182413	163371	164460	168588	171413	164803	170493	201572	222163
Продукти харчування	141982	149283	133144	135415	137807	138991	135950	143939	170395	185338
Паливо та продукти видобутку	195311	201659	142611	129247	177683	238025	243141	201283	305067	440955
Паливо	148724	155416	103972	93918	138966	192518	199591	154965	239634	
Готові вироби	1020385	1051799	1007825	968926	1008054	1050445	1036401	915224	1079460	1196290
Чавун і сталь	19910	19993	16058	13569	15934	15305	13204	10859	15067	18403
Хімічні речовини	208859	211822	206276	197260	206505	222221	224279	212346	269951	306509
Фармацевтика	44169	48497	52384	51218	46937	50563	55780	56030	80054	нд.
Машини та транспортне обладнання	533880	552090	527207	505941	527511	541004	534875	471473	538016	нд.
Офісне та телекомунікаційне обладнання	141264	145459	141855	139889	149581	151681	148450	140610	161053	166469

Продовження таблиці 2.6

Електронна обробка даних та оргтехніка	49646	50337	47822	46227	52705	55798	52796	46375	51515	н.д.
Телекомунікаційне обладнання	49747	52481	52381	50981	46825	44981	43030	36970	41252	н.д.
Інтегральні схеми та електронні компоненти	41872	42642	41652	42681	50051	50901	52624	57265	68285	н.д.
Транспортне обладнання	167694	174654	164359	161817	165646	166205	170884	136265	154244	н.д.
Автомобільна продукція	134465	137960	129553	128046	134913	135473	139277	110388	125539	137707
Текстиль	13924	14373	13935	13194	13623	13822	13359	11377	13122	13775
Одяг	5858	6108	6128	5709	5714	6046	5964	4835	6136	7161

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

З даних рис. 2.11 можна побачити частку товарів у товарній структурі експорту США у 2022 році. Найбільша частка припадає на паливо, нафту та продукти їх переробки (18 %). Другу та третю позицію займають ядерні реактори, котли (11 %), а також електричні машини та обладнання (10 %).

Рис. 2.11. Товарна структура експорту США у 2022 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

У таблиці 2.7 надано дані щодо динаміки товарної структури імпорту США у період 2013-2022 рр.

Таблиця 2.7

Динаміка товарної структури імпорту США, млн дол. США

Сектор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Сільськогосподарська продукція	146140	156912	156706	159137	169669	179855	181083	186062	227862	259754
Продукти харчування	122642	133146	134912	137511	146441	155557	158677	162948	193919	219502
Паливо та продукти видобутку	439546	409556	245881	205737	257850	300582	265652	185778	307856	411282
Паливо	389220	358011	200458	163065	203934	241513	209965	129940	223738	
Готові вироби	1649630	1752184	1810977	1775195	1871902	2016348	1994266	1891603	2256308	2567260
Чавун і сталь	38683	49373	39132	29004	38799	41333	33611	23604	45563	58199
Хімічні речовини	199318	211687	220370	221161	225370	262690	271784	282704	329055	382701
Фармацевтика	67163	76574	89735	95945	100004	119801	132458	143677	154261	н.д.
Машини та транспортне обладнання	902801	956156	989206	969943	1040707	1103063	1088216	998346	1166608	н.д.
Офісне та телекомунікаційне обладнання	306142	314049	321039	316947	350850	362342	340310	350748	412244	448082
Електронна обробка даних та оргтехніка	122861	122940	121400	114252	133530	147909	134919	148942	171988	н.д.
Телекомунікаційне обладнання	144280	151051	158418	157399	161370	157401	147712	140606	167428	н.д.
Інтегральні схеми та електронні компоненти	39001	40058	41220	45296	55950	57032	57678	61200	72828	н.д.
Транспортне обладнання	314105	335323	357047	350751	361628	377752	382525	313806	346189	н.д.
Автомобільна продукція	259879	274338	292935	294381	303272	314839	317722	260069	285990	327408
Текстиль	27022	28268	29543	28722	29621	31883	31400	45165	39555	39223
Одяг	90957	93177	96898	91096	91239	95091	95492	82417	106287	116058

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Проаналізувавши показники, наведені на рис. 2.12, можна дійти до висновку, що електричні машини та обладнання, їх частини, а також реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої займають найбільшу частку у товарній структурі імпорту США – разом на них припадає 28 %. Далі йдуть засоби наземного транспорту (10 %) та паливо мінеральне, нафта і продукти її перегонки (9 %).

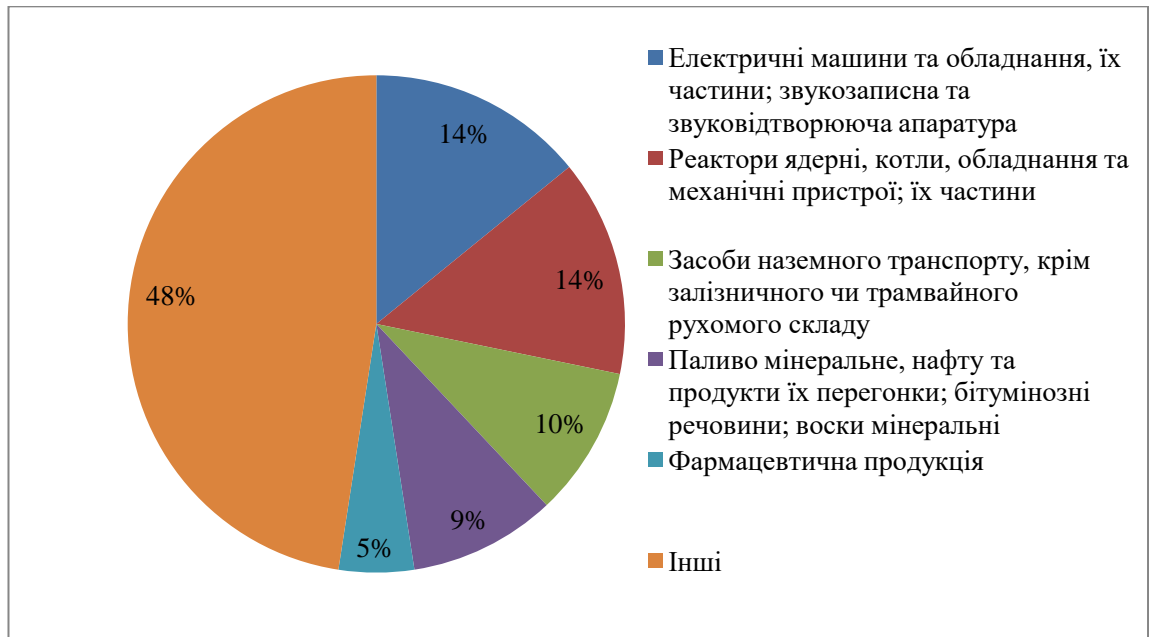

Рис.2.12. Товарна структура імпорту США у 2022 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Аналізуючи географічну структуру експорту та імпорту США у 2022 році, дані щодо якої представлені на рис. 2.13 та 2.14, варто зазначити, що провідні торговельні партнери США в експорті та імпорті – це ті самі країни (Канада, Мексика та Китай), змінюється лише їх послідовність.

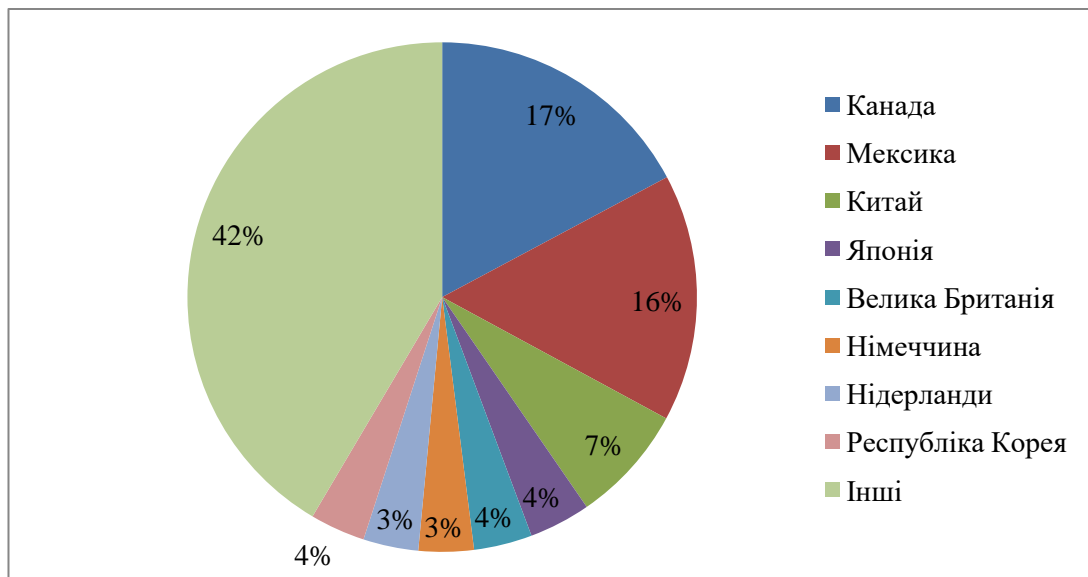

Рис. 2.13. Географічна структура експорту США у 2022 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Так, у структурі експорту найбільша частка припадає на Канаду (17 %) та Мексику (16 %), що пояснюється, насамперед, тим, що країни беруть участь у торговельній угоді USMCA. Угода між США, Мексикою та Канадою (USMCA) набула чинності 1 липня 2020 року. Вона замінила Північноамериканську угоду про вільну торгівлю (NAFTA). Угода створює більш збалансовану взаємну торгівлю, що підтримує високооплачувані робочі місця для американців і розвиває економіку Північної Америки [34].

На третьому місці за часткою у географічній структурі експорту США у 2022 році знаходиться Китай (7 %). Одночасно КНР є лідером за часткою у географічній структурі імпорту США – показник становить 17 %. Мексика та Канада посідають другу та третю позицію (14 % та 13 % відповідно)

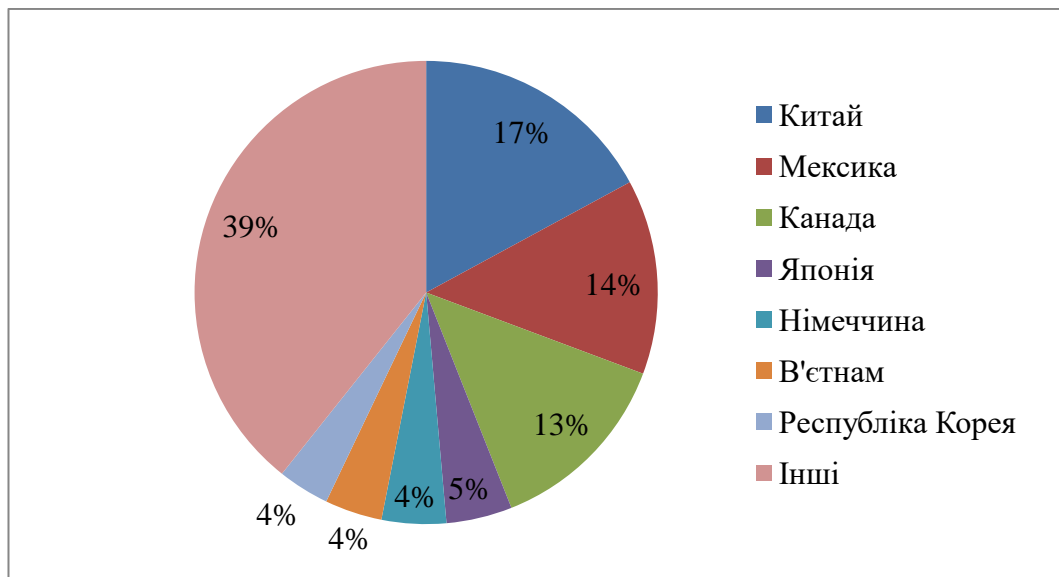

Рис. 2.14. Географічна структура імпорту США у 2022 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Рисунки 2.15 та 2.16 надають розуміння щодо динаміки експорту та імпорту послуг США з 2013 року по 2022 рік. З 2013 року експорт послуг США поступово зростав, але через пандемію Covid-19 різко впав у 2020 році. Проте у 2021 році показник почав відновлення, а у 2022 році він перевищив рівень 2019 року.

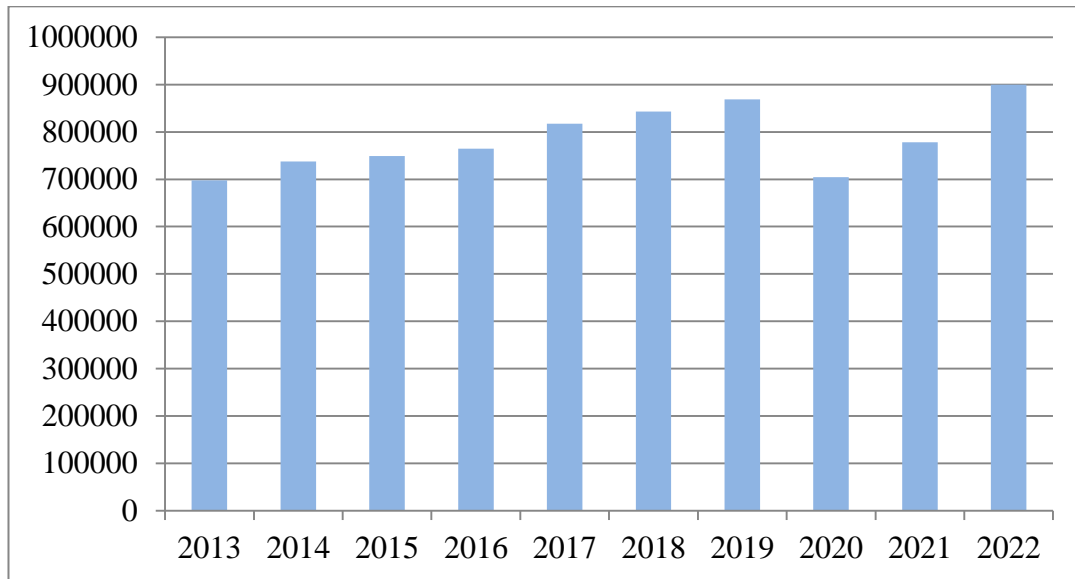

Рис. 2.15. Динаміка експорту послуг США, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

За допомогою даних таблиці 2.8 та 2.9 ми можемо проаналізувати, як змінювався експорт та імпорт комерційних послуг США за секторами з 2013 року по 2022 рік. За досліджуваний період в експорті комерційних послуг США переважають інші комерційні послуги.

Таблиця 2.8

Експорт комерційних послуг США за секторами, млн дол. США

Сектор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Послуги, пов'язані з товарами	15720	17978	19847	21587	23239	28036	27671	13288	12600	14468
Транспортні послуги	89999	90687	84434	81779	86342	93107	91058	57471	66054	90956
Туристичні послуги	170979	180265	192602	192868	196469	200724	198982	72479	71411	136869
Інші комерційні послуги	420863	448428	452427	468420	511500	521551	550931	561082	628127	657708

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Тенденції у динаміці імпорту послуг США (рис. 2.14) подібні до тенденцій у динаміці експорту послуг, описаних вище.

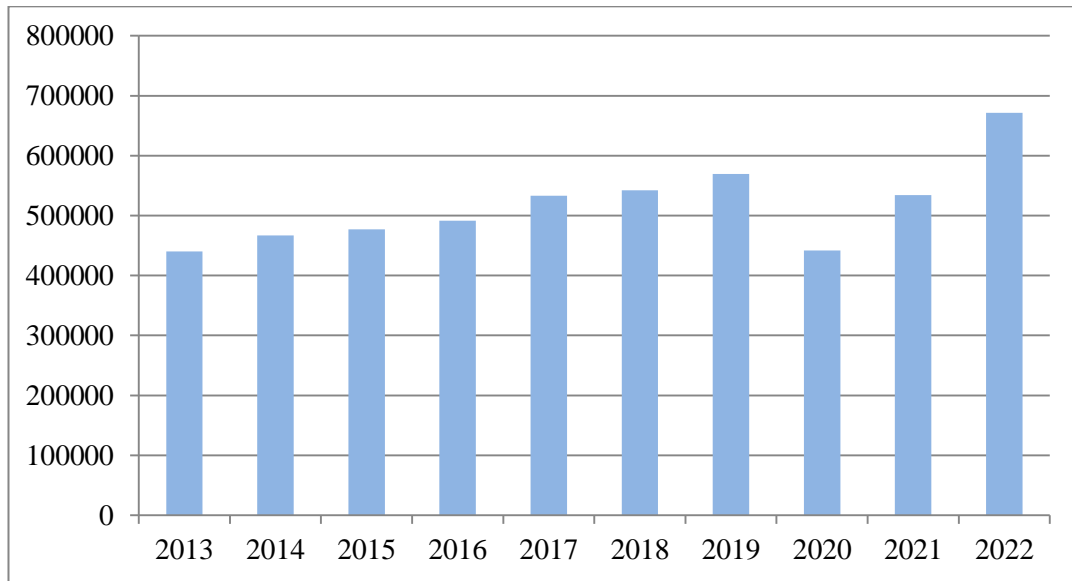

Рис. 2.16. Динаміка імпорту послуг США, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

За досліджуваний період в імпорті комерційних послуг США (рис. 2.9), так само, як і в експорті, переважають інші комерційні послуги.

Таблиця 2.9

Імпорт комерційних послуг США за категоріями, млн дол. США

Сектор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Послуги, пов'язані з товарами	6674	6732	8084	7595	6796	7354	8716	5084	4869	5662
Транспортні послуги	94434	99810	99557	92391	103109	110441	112813	72954	106726	157640
Туристичні послуги	91119	96248	102664	109155	117931	125717	131990	33704	56697	115312
Інші комерційні послуги	248168	264060	266469	282444	305187	298908	315794	330006	365766	392773

Джерело: складено автором за матеріалами [29]

Отже, можна зробити висновок, що після падіння обсягів торгівлі США у 2020 році, пов'язаному з пандемією Covid-19, показники зовнішньої торгівлі не тільки відновилися, а перевищили ті, що США мали до цього зниження.

2.2. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та США

Торговельно-економічне співробітництво між США та Україною було офіційно закріплено у 1992 році в Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки. Документ визначав основні принципи співпраці, такі як недискримінаційний режим, заходи для заохочення розширення комерційних контактів, спрощення процедур роботи торгових урядових представництв та вирішення спорів [35].

За даними Міністерства економіки України, кількість угод між Україною та США становлять більше ста. Основні угоди між Україною та США щодо регулювання торговельно-економічних відносин представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Основні угоди між Україною та США з регулювання торговельно-економічних відносин

Категорія угоди	Назва угоди	Дата підписання
Міжурядова	Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про сприяння капіталовкладенням	06.05.1992
Міждержавна	Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки	06.05.1992
Міжурядова	Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво	07.05.1992
Міждержавна	Спільна заява про розвиток дружби і партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки	04.03.1994
Міжурядова	Спільна заява про створення Українсько-Американської комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціям	04.03.1994
Міждержавна	Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій	04.03.1994
Міжурядова	Загальна Угода про підтримку проектів між Урядом (Кабінетом Міністрів) України, Національним Банком України та Експортно-імпортним банком Сполучених Штатів Америки.	08.12.1999
Міжурядова	Двосторонній протокол про взаємний доступ до ринків товарів і послуг	06.03.2006

Продовження таблиці 2.10

Міжурядова	Угода про торговельне та інвестиційне співробітництво між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки	28.03. – 01.04.2008
Міжвідомча	Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економіки України та Міністерством торгівлі Сполучених Штатів Америки	08.05.2008
Міжвідомча	Хартія стратегічного партнерства Україна-США	10.11.2021

Джерело: складено автором за матеріалами [36; 37]

Ці документи забезпечують основу для переговорів, що ведуть до майбутніх торговельних угод, або встановлюють механізми для структурованого діалогу з метою розвитку конкретних кроків та стратегії для розгляду та вирішення питань у сфері торговельно-економічних відносин.

Для України США є важливим торговельним партнером. Згідно з даними Міністерства економіки України, у 2021 році за обсягами зовнішньоторговельного обороту України з країнами світу США посідали восьме місце, а серед країн американського континенту – перше [38].

На рис. 2.17 наведено динаміку українського експорту до США. Як можна побачити, з 2013 до 2016 року показник знижувався. Проте у 2017 році експорт значно збільшився. У 2018 році збільшення продовжилося, але у 2019-2020 рр. експорт зменшився, проте несуттєво. У 2021 році вартісний обсяг експорту України до США сильно зріс, склавши більше 1,6 млрд дол. США, що є найбільшим показником за досліджуваний період. З одного боку, зростання експорту останніх років було пов'язано з введенням США додаткових мит на деякі товари з Китаю та країн ЄС, проте це також пов'язано з активною позицією українського бізнесу щодо завоювання американського ринку [39]. Проте через війну у 2022 році експорт зменшився майже вдвічі.

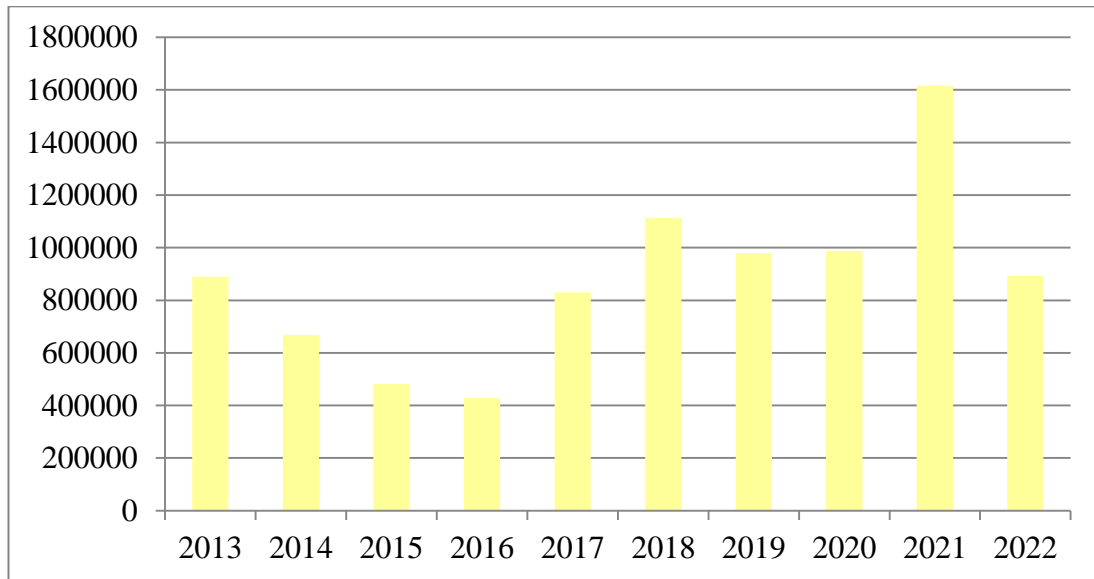

Рис. 2.17. Експорт товарів України до США, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

На рис. 2.18 представлено дані щодо динаміки імпорту товарів Україною зі США. Імпорт товарів зі США значно перевищує експорт України до цієї країни.

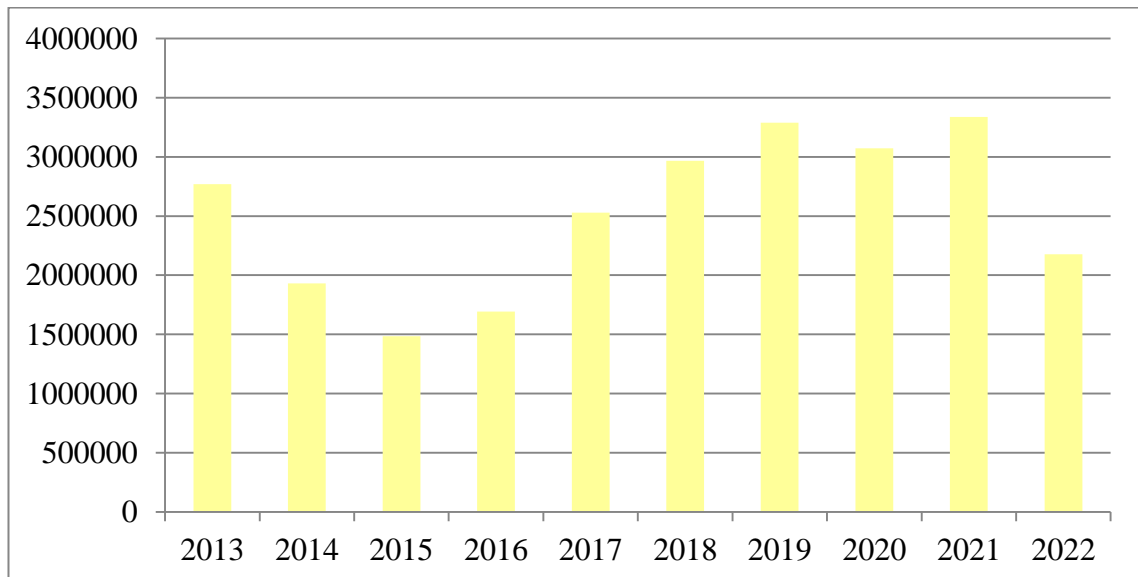

Рис. 2.18. Імпорт товарів Україною зі США, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Як можна побачити з даних рис. 2.19, частка експорту до США у загальній вартості експорту товарів України незначна. Вона була найменшою у 2014 та 2016 році (1,2 %), а найбільшою у 2018 та 2021 році (2,4 %).

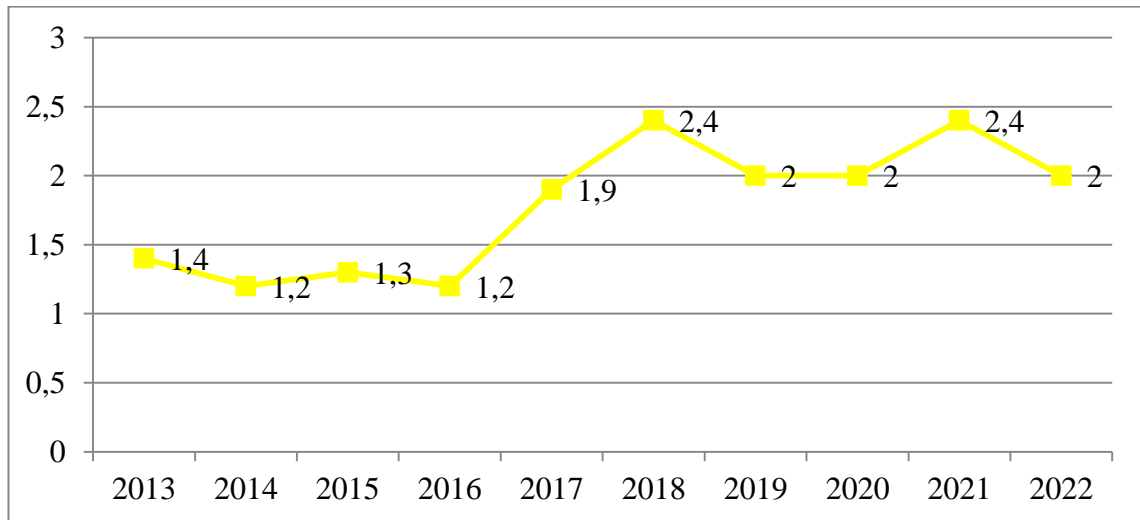

Рис. 2.19. Частка експорту до США у загальній вартості експорту товарів України, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Частка імпорту зі США у загальній вартості імпорту товарів України вища, ніж частка експорту до США у загальній вартості експорту товарів України. У різні роки вона коливалася від 3,6 % до 5,7 %.

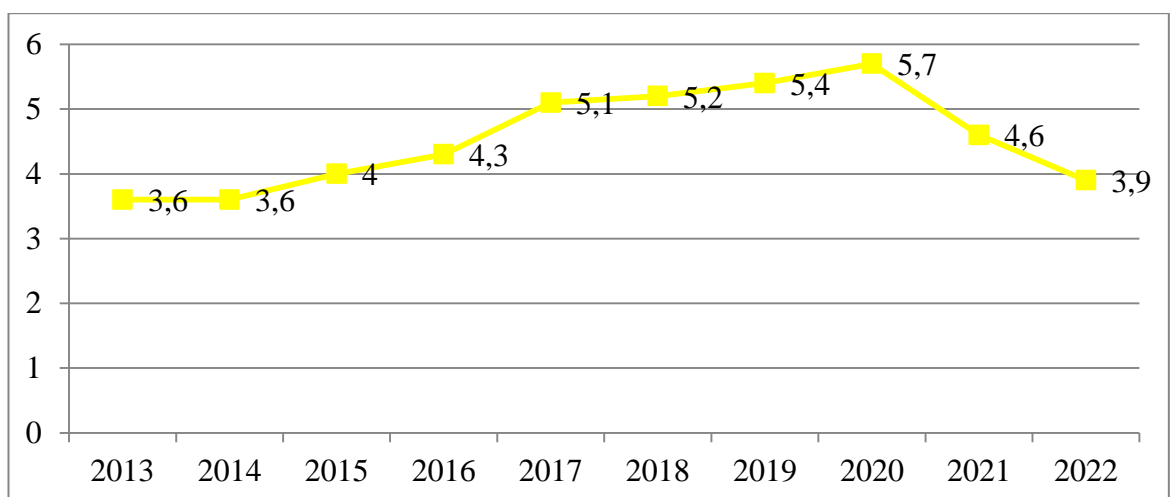

Рис. 2.20. Частка імпорту зі США у загальній вартості імпорту товарів України, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

У таблиці 2.11 наведено основні товари, що експортує Україна до США. Як можна побачити, найбільша частина в експорті припадає на чорні метали та вироби із чорних металів.

Таблиця 2.11

Товарна структура експорту України до США, тис. дол. США

Товар	Рік									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Чорні метали	269766	326764	184244	224939	529288	706339	520888	554309	912268	264715
Вироби із чорних металів	133770	107586	55629	25405	79216	135703	158761	50263	141257	237500
Продукти переробки овочів, фруктів, горіхів та інших частин рослин	1197	1080	5097	2417	1935	9441	35319	14045	38836	72341
Жири та олії тваринного або рослинного походження та продукти їх розщеплення	4672	5175	4831	7045	14507	20262	24709	56495	60901	60814
Електричні машини та обладнання, їх частини; звукозаписна та звуковідтворююча апаратура	19767	8370	12646	20610	29314	46694	25655	22330	48093	23091
Реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої	11346	14684	14023	10216	9573	14802	19339	25553	25474	18590
Деревина та вироби з неї; деревне вугілля	3024	4086	6260	6861	9492	9855	11138	12300	20719	17678
Органічні хімічні сполуки	2539	221	412	3330	4179	4924	1635	11945	20509	17540
Руди, шлак і зола	1870	6802	18211	15424	16366	16273	15876	46805	75273	16398
продукти неорганічної хімії; з'єднання неорганічні або органічні дорогоцінних металів	210454	75963	71219	6627	8541	6741	6961	9821	9972	15544
Мідь та вироби з неї	6674	4699	2210	1605	8276	11260	6045	12758	17481	12555

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Товарна структура імпорту України зі США за період 2013-2022 року представлена у табл. 2.12. основними статтями імпорту України зі США є засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, а також паливо мінеральне, нафта та продукти перегонки.

Таблиця 2.12

Товарна структура імпорту України зі США

Товар	Рік									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу	555372	291182	195903	385172	500701	518721	707310	809737	1072483	631639
Паливо мінеральне, нафта та продукти перегонки	502556	325048	394963	212834	683880	949544	999319	708843	687842	388393
Реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої	449498	343217	224436	266254	350703	338989	352440	249339	339140	188126
Товари, ніде не вказані	2583	12618	22142	18418	19264	63991	58612	50241	83758	135340
Інструменти та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні	146863	83533	62101	73554	79836	113606	136984	139549	132934	119182
Фармацевтична продукція	110388	97044	76977	92156	104716	101665	115303	105928	123694	103761
Електричні машини та обладнання, їх частини; звукозаписна та звуковідтворююча апаратура	79805	62409	76218	124570	141333	157943	162756	202289	156499	78310
Олійне насіння та плоди; інше насіння, плоди та зерно; лікарські рослини	94949	62158	37796	65788	71244	80996	112145	103381	84666	65929
Пластмаси та вироби з них	117901	105116	62792	81390	101434	89879	96169	75961	75535	64404
Риба та ракоподібні, молюски та інші водні безхребетні	95028	69302	31154	35045	50793	60530	61242	70028	67645	54301

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Аналізуючи зовнішню торгівлю США з Україною, можна помітити відмінності в обсягах експорту та імпорту порівняно з обсягами експорту та імпорту з позиції зовнішньої торгівлі Україна-США.

Так, на рис. 2.21 наведено динаміку експорту товарів США до України, згідно з даними якого американський експорт становив 1442367 тис. дол. США у 2022 році. Згідно з даними рис. 2.18, імпорт України зі США у 2022 році склав 2175601 тис. дол. США

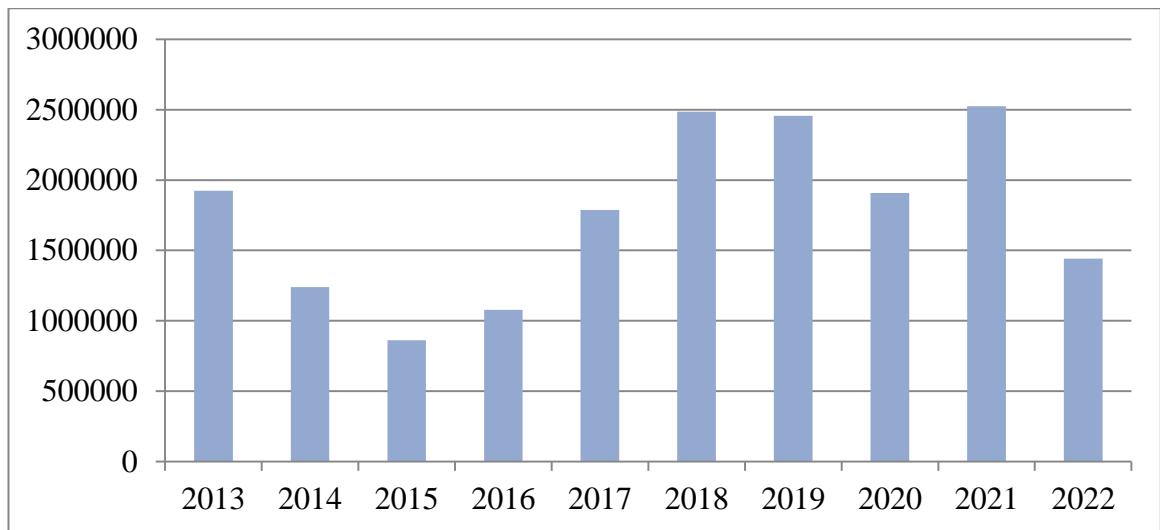

Рис. 2.21. Експорт товарів США до України

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Подібна ситуація спостерігається із показниками імпорту товарів США з України (рис. 2.22) та експортом товарів Україною до США (рис. 2.17). Така асиметрія статистичних даних може пояснюватися дзеркальною статистикою, співставленням митних даних країн-партнерів у зовнішній торгівлі. Теоретично показники експорту однієї країни мають бути співставними з показниками імпорту її країни-партнера, але на практиці через, наприклад, різну методологію або логістичні лаги виникає асиметрія [40].

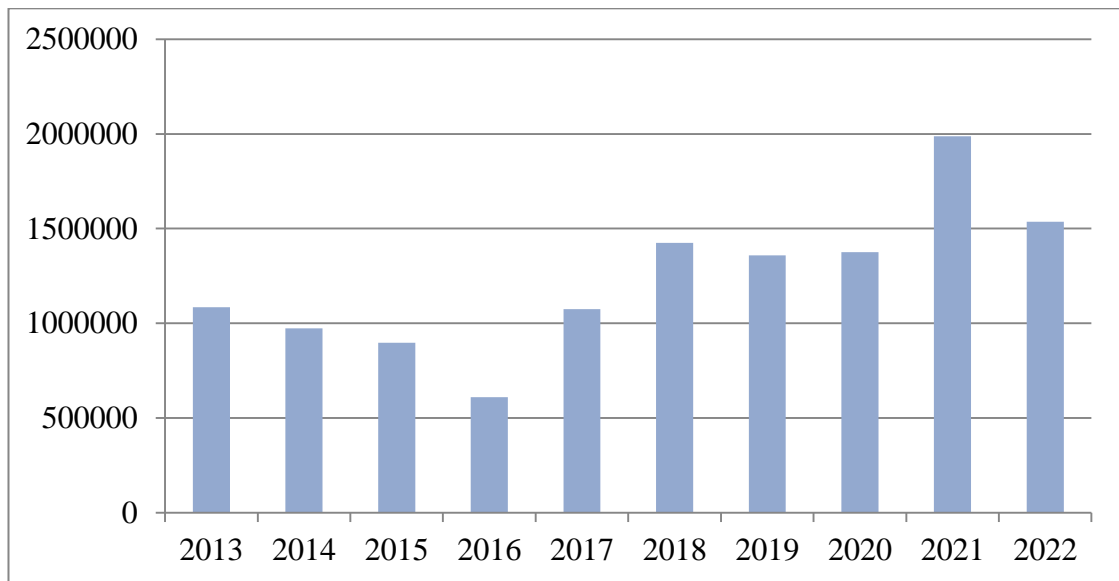

Рис. 2.22. Імпорт товарів США з України, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

У загальному експорті США частка експорту до України є невеликою – 0,1 % (рис. 2.23) за весь період, що досліджувався, тобто з 2013 р. до 2022 року.

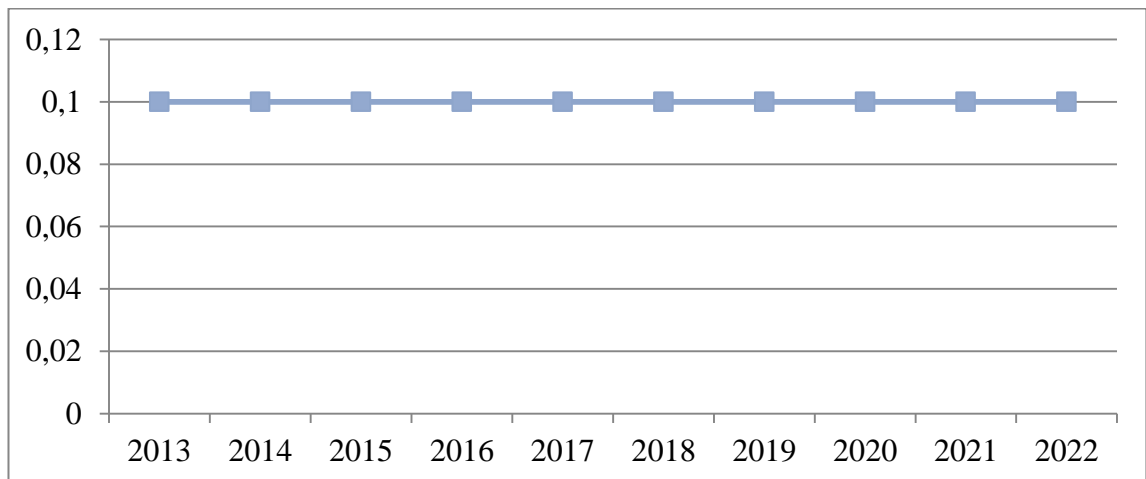

Рис. 2.23. Частка експорту до України у загальній вартості експорту товарів США, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Щодо частки імпорту з України у загальній вартості імпорту товарів США, то цей показник ще менший. З 2018 по 2021 рр. він становив також 0,1 %, а в усі інші роки за період, що досліджується, він був навіть меншим.

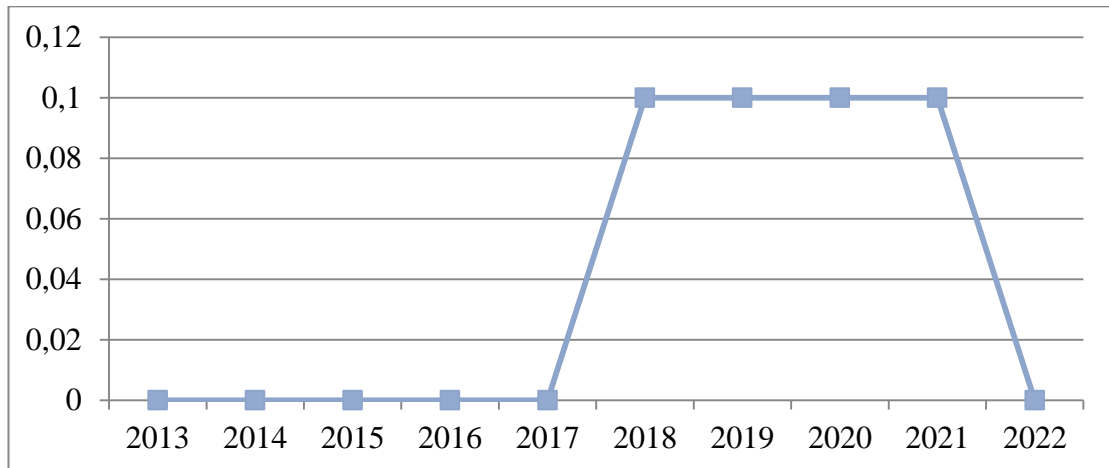

Рис. 2.24. Частка імпорту з України у загальній вартості імпорту товарів США, %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

За допомогою таблиць 2.13 та 2.14 , рис. 2.25 та 2.26 проаналізуємо стан зовнішньої торгівлі товарами України та США у I півріччі 2023 року. Експорт до США у I півріччі 2023 року склав 0,3 млрд. дол. США, що є зменшенням порівняно з 0,4 млрд дол. США у 2022 році. Обсяги імпорту України зі США, навпаки, дещо зросли – з 1,2 млрд дол. США у I півріччі 2022 року до 1,3 млрд дол. США у I півріччі 2023 року.

Таблиця 2.13

Стан зовнішньої торгівлі товарами України з основними торговельними партнерами в I півріччі 2022 р. та 2023 р.

Країни	I півріччя 2022 р., млрд дол. США		I півріччя 2023 р., млрд дол. США		Зміни до попереднього періоду	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Усього	22,6	25,3	19,4	30,4	-14%	20%
ЄС	13,4	11,6	12,1	15,7	-10%	35%
Китай	1,6	3,5	1,7	4,7	6%	34%
Туреччина	1,3	1,2	1,6	2,4	24%	94%
США	0,4	1,2	0,3	1,3	-30%	11%
СНД	1,5	3,7	0,8	0,7	-47%	-82%
Індія	0,5	0,5	0,3	1,0	-36%	77%
Єгипет	0,5	0,05	0,6	0,1	3%	147%
Інші	3,5	3,5	2,2	4,6	-38%	32%

Джерело: складено автором за матеріалами [41; 42]

На рис. 2.25 можна побачити географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами України у I півріччі 2023 р. На частку США в загальному експорті України припало 1,5 %, а в імпорті – 4,2 %.

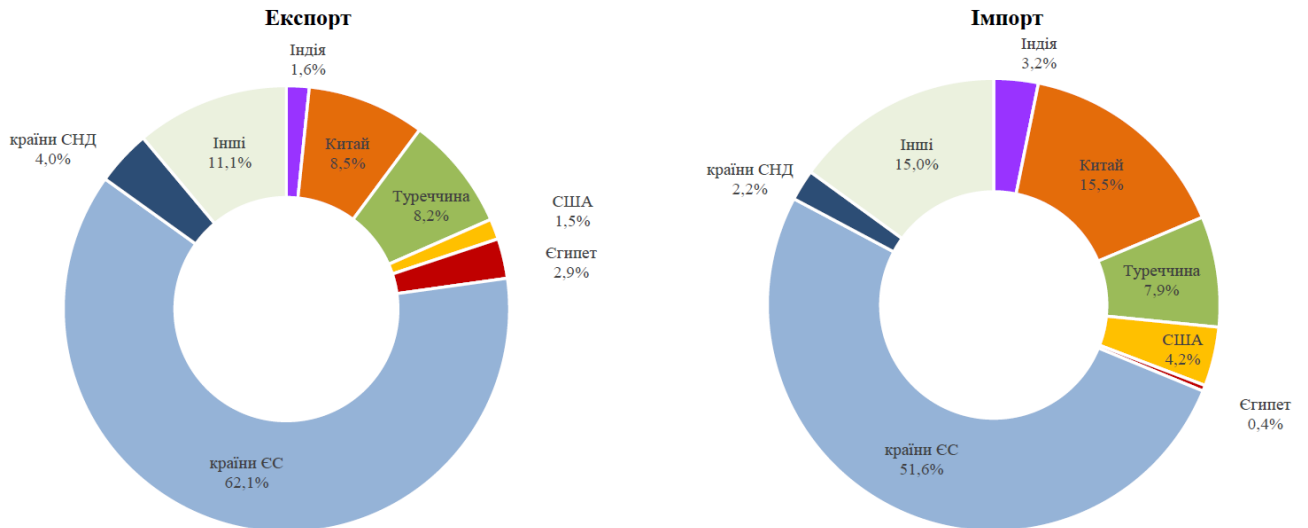

Рис. 2.25. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України, I півріччя 2023 р., %.

Джерело:[41]

За підсумками I півріччя 2023 року товарообіг України зі США залишився без змін порівняно з I півріччям 2022 року і склав 1,6 млрд дол. США (табл. 2.14). Варто зазначити, що загальний товарообіг України у I півріччі 2023 року збільшився на 4 % порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Торговельне сальдо України зі США було від'ємним і становило -0,7 млрд дол. США в I півріччі 2022 р. та -1,0 млрд дол. США в I півріччі 2023 року. Тобто імпорту зі США до України збільшився, у той час, як експорт України до США скоротився.

Таблиця 2.14

Товарообіг та сальдо торгівлі товарами України з основними торговельними партнерами в I півріччі 2022 р. та 2023 р.

Країни	I півріччя 2022 р., млрд дол. США		I півріччя 2023 р., млрд дол. США		Зміни до попереднього періоду Товарообіг
	Товарообіг	Сальдо	Товарообіг	Сальдо	
Усього	47,9	-2,6	49,8	-11,0	4%
ЄС	25,0	1,8	27,7	-3,6	11%
Китай	5,1	-1,9	6,4	-3,1	26%
Туреччина	2,5	0,1	4,0	-0,8	58%
США	1,6	-0,7	1,6	-1,0	0%
СНД	5,2	-2,3	1,4	0,1	-72%
Індія	1,0	-0,1	1,3	-0,6	24%
Єгипет	0,6	0,5	0,7	0,4	15%
Інші	7,0	0,0	6,7	-2,4	-4%

Джерело: складено автором за матеріалами [41]

Зміна основних показників зовнішньої торгівлі товарами України з США у I півріччі 2023 р. порівняно з I півріччям 2022 р. наведено на рис. 2.26.

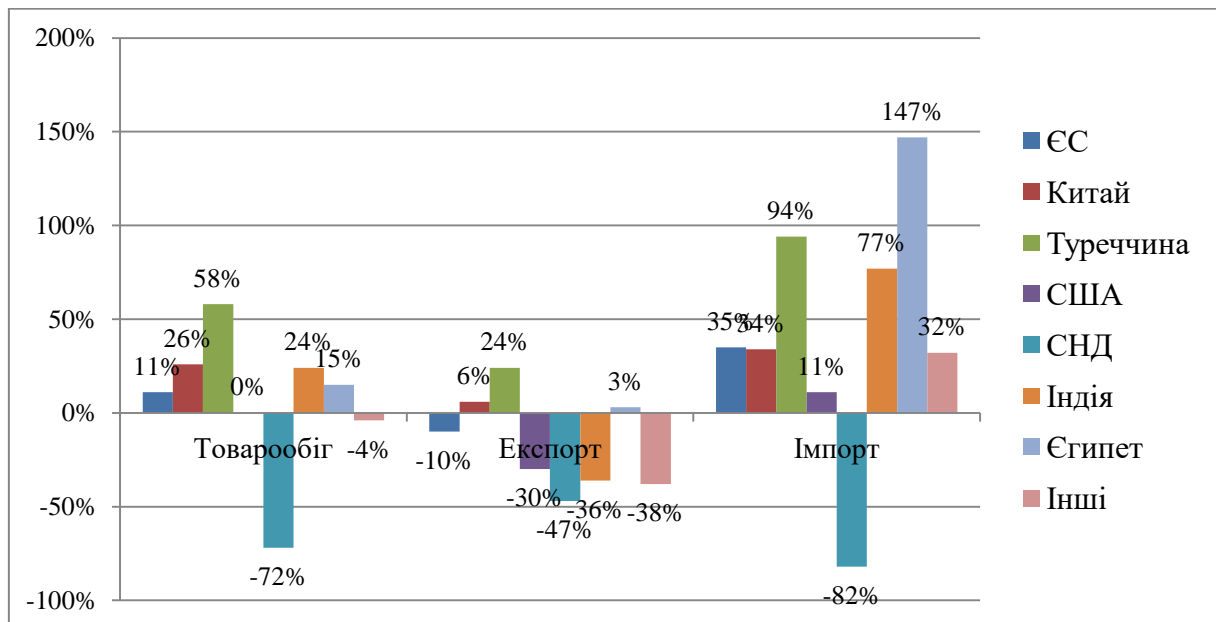

Рис. 2.26. Зміна основних показників зовнішньої торгівлі товарами України з провідними країнами-торговельними партнерами у I півріччі 2023 р., у % до попереднього періоду

Джерело: складено автором за матеріалами [41]

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну Сполучені Штати надали значну політичну, безпекову, гуманітарну та економічну допомогу Україні. У листопаді 2022 року США провели одинадцять засідань в рамках Угоди про торговельну та інвестиційну співпрацю між США та Україною (United States–Ukraine Trade and Investment Cooperation Agreement, TICA) [43].

Зустріч Ради з питань торгівлі та інвестицій була зосереджена на способах допомогти закласти основу для сталого економічного відновлення та довгострокової реконструкції, в тому числі шляхом використання інноваційних технологій. технології зміцнення глобальної та регіональної продовольчої безпеки. Уряди також обговорили, як збільшити виробництво в сільськогосподарському секторі та як просувати рішення щодо зміни клімату та сталого розвитку, зокрема за допомогою використання інноваційних технологій.

Учасники також оголосили про початок переговорів щодо оновлення Угоди про торговельне та інвестиційне співробітництво 2008 року для підтримки зусиль України щодо створення більш прозорого та передбачуваного бізнес-середовища [21; 43].

Таким чином, незважаючи на великий потенціал американської економіки, для України наразі вони не є головним торговельним партнером, проте є одним із найважливіших. За вартісними обсягами українського експорту США у 2022 році посіли 14 місце серед інших торговельних партнерів України. Товарний експорт України до США є здебільшого сировинним. У географічній структурі імпорту США зайняли п'яте місце у 2022 році. Україна імпортує зі США переважно технологічну продукцію. На думку фахівців, Україна може наростити експортний потенціал через розвиток сфери послуг.

2.3. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі послугами між Україною і США

Обсяги торгівлі послугами у світі щорічно зростають. Пандемія Covid-19 досить сильно вплинула саме на торгівлю послугами (сильніше, ніж на торгівлю товарами), проте у 2022 році показники світового експорту та імпорту не тільки відновилися, але й перевищили докризові. Світова торгівля стає все більш орієнтованою на торгівлю послугами. Досвід розвинених країн демонструє важливість сектору послуг, який може слугувати каталізатором зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту країни та стимулювати зростання ВВП [44].

На рис. 2.27 наведено динаміку експорту товарів і послуг України (% ВВП). Найбільшим показник був у 2015 році (52,6 %), найменшим – у 2022 році (35, 5 %).

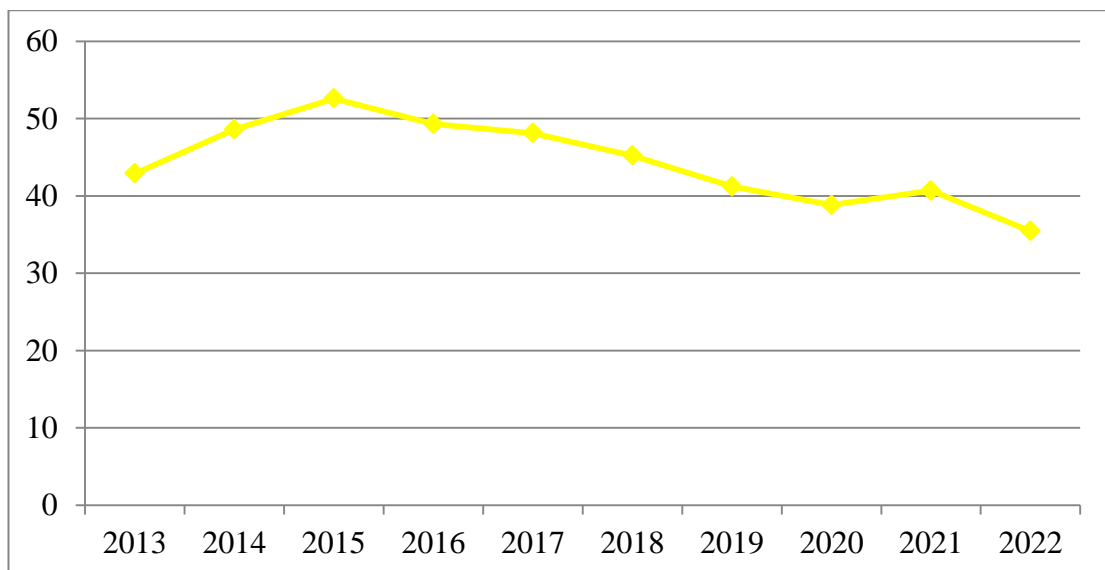

Рис. 2.27. Експорт товарів і послуг України, % ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [45]

Вважається, країни, що розвиваються, мають велику частку експорту у ВВП, тому економіки таких держав значно відчують коливання у доходах від експорту, що, відповідно, позначається на економічному зростанні. Чим

більша концентрація експорту, тим сильніша залежність економічного зростання від міжнародної торгівлі [46].

За досліджуваний період експорт товарів і послуг США (% ВВП) коливався від 10,2 % у 2020 році до 13,6 % у 2013 році. Отже показник значно менший, ніж в Україні.

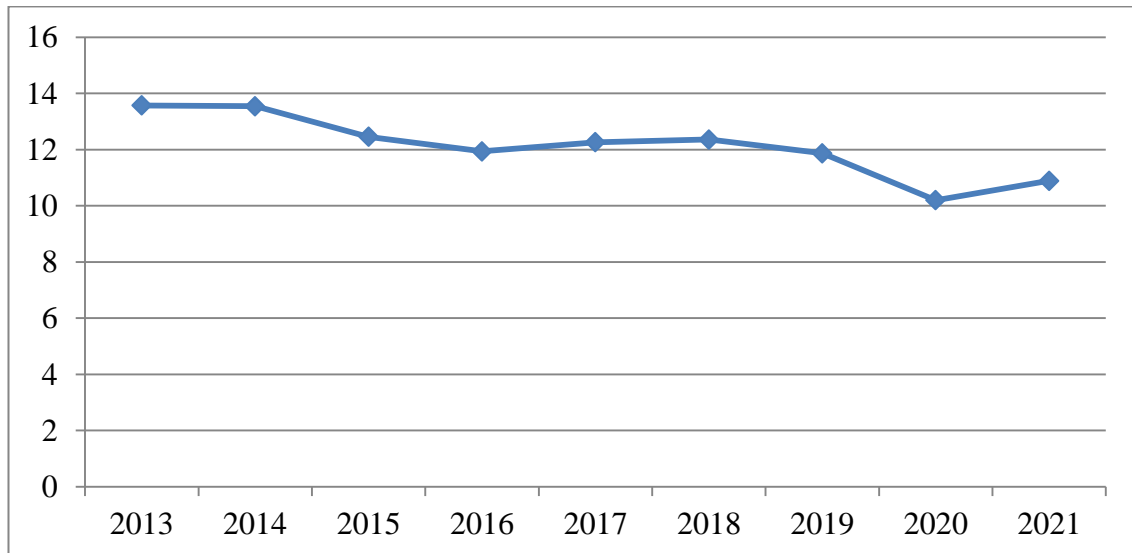

Рис. 2.28. Експорт товарів і послуг США, % ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [47]

За період 2014–2021 рр. обсяги експорту послуг України зросли на 25,6 %, у той час, як експорт товарів Україною зріс на 26,3 %. Це свідчить про потенціал до зростання експорту послуг [44].

На рис. 2.29 наведено частку торгівлі послугами у ВВП України. Як можна побачити, з 2016 року вона поступово зменшувалася (з 26,1 % у 2016 році до 16,4 % у 2021 році). За даними Світового банку, у 2022 році показник значно збільшився і склав 26,9 %, що є найбільшим значенням за досліджуваний період. Отже можна зробити висновок, що для економіки України торгівля послугами є дуже важливою.

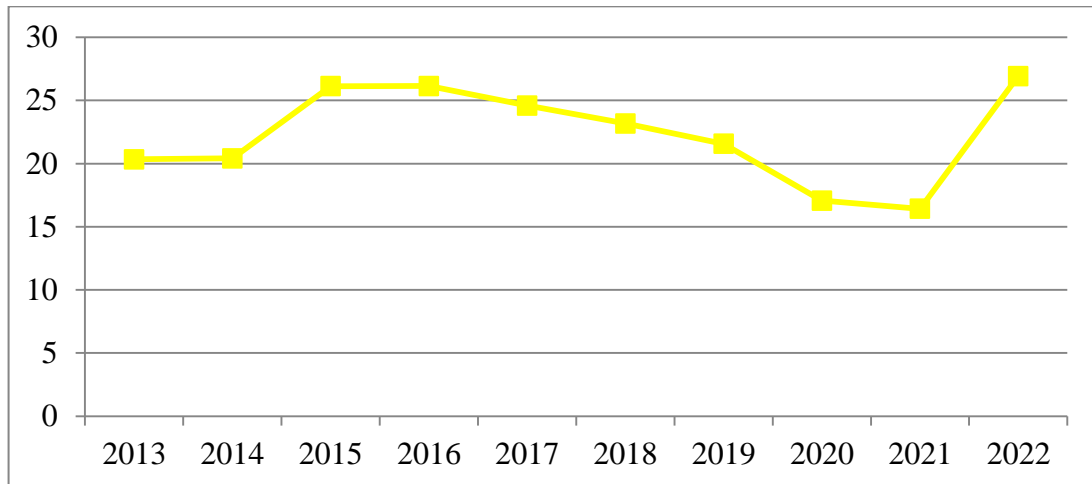

Рис. 2.29. Торговля послугами України, % від ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [48]

У США протягом 2013-2019 рр. коливань показника торгівлі послугами як відсотка від ВВП не спостерігалось (він складав 6,9 % -7,1 %). У 2020 році частка торгівлі послугами у ВВП США скоротилася до 5,7 % через пандемію Covid-19. У 2022 році показник складав 6,4 % і, за прогнозами експертів, у найближчі роки повернеться до передкризових величин.

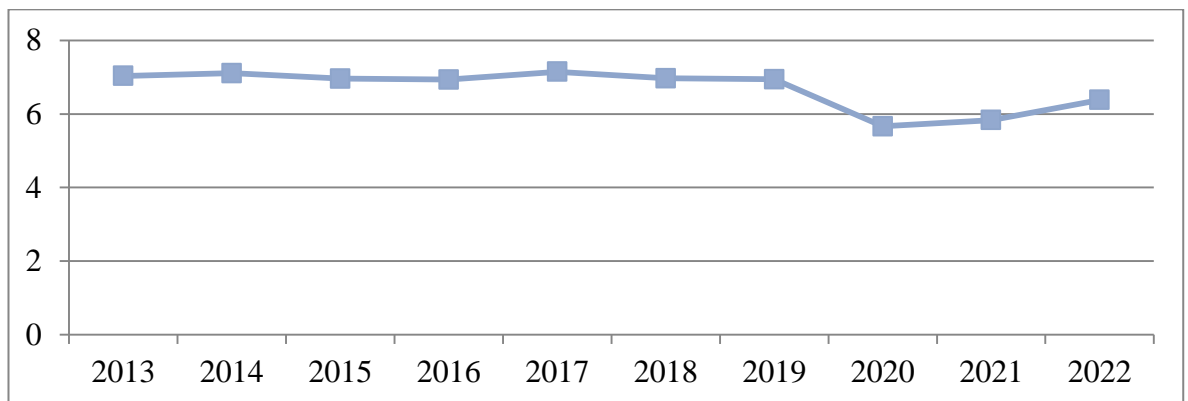

Рис. 2.30. Торговля послугами США, % від ВВП

Джерело: складено автором за матеріалами [49]

На рис. 2.31 представлено динаміку експорту та імпорту послуг України з регіоном Америка. Провідним торговельним партнером України у цьому регіоні є США.

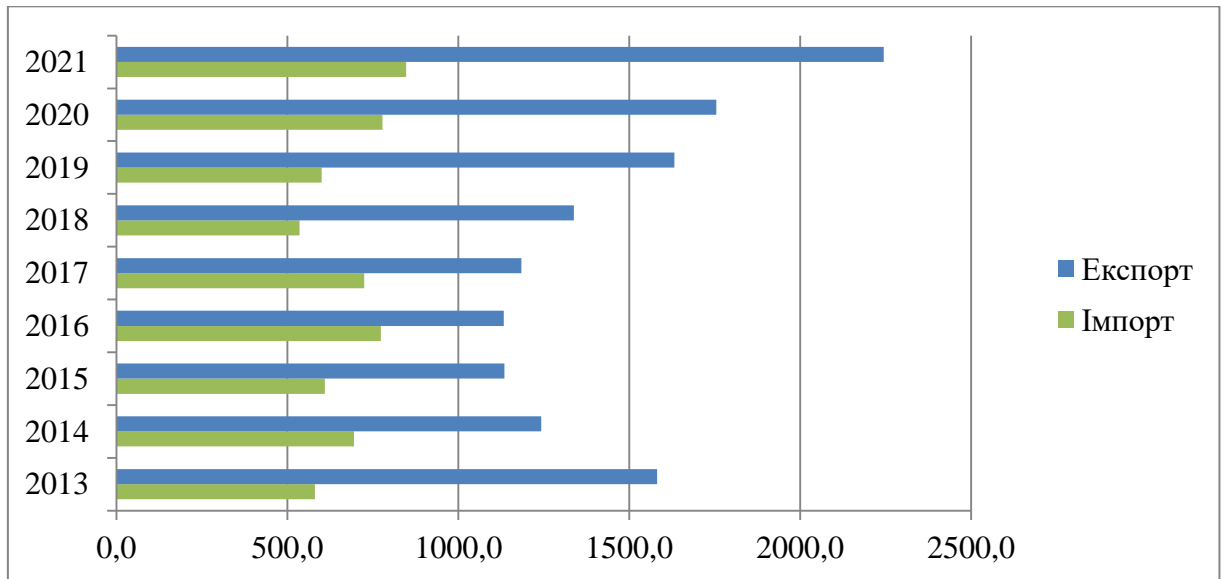

Рис. 2.31. Динаміка експорту та імпорту послуг України з Американським регіоном, млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Згідно з даними Державної служби статистики України у 2021 році США займали 1 позицію серед провідних торговельних партнерів України з експорту послуг (рис. 2.32).

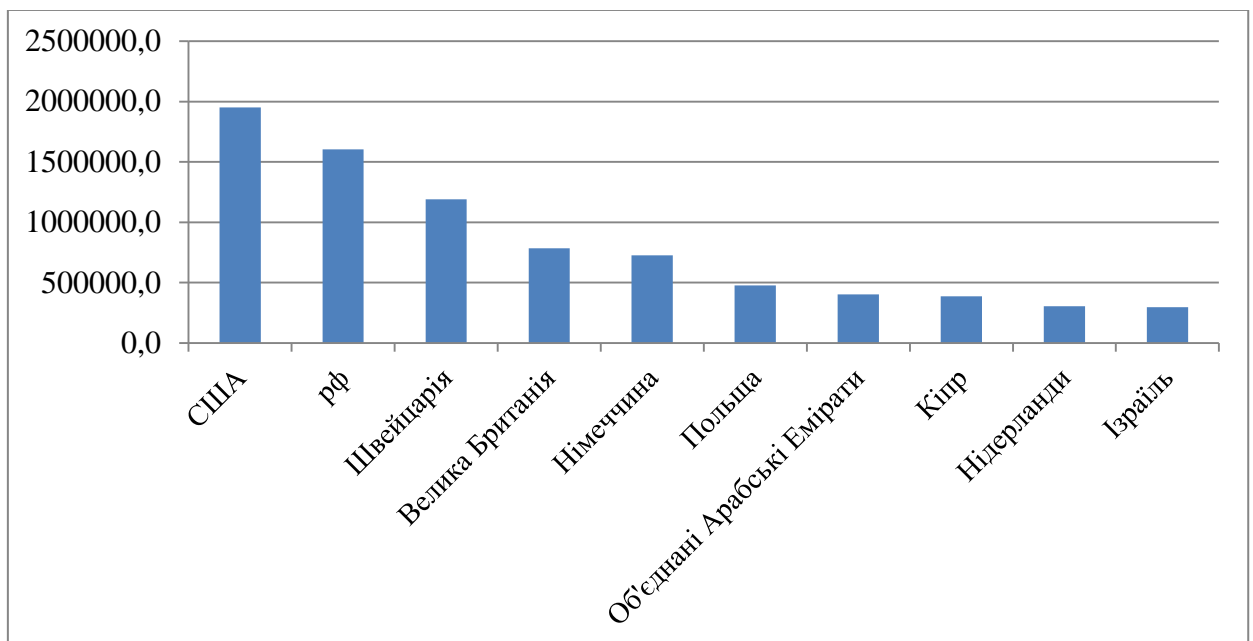

Рис. 2.32. Географічна структура експорту послуг України з країнами світу, 2021 рік, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [51]

На рисунку 2.33 представлено динаміку експорту послуг України до США за період 2000-2021рр. Як можна побачити, за цей період український експорт послуг до США значно зріс. Так, у 2000 році експорт становив 122700,9 тис. дол. США, а у 2021 році він збільшився до 1951850,6 тис. дол. США.

Згідно з проведеним тренд-аналізом на основі останніх наявних даних, у середньостроковій перспективі вірогідно продовження зростання обсягу експорту послуг до США Україною ($R^2=0,8483$).

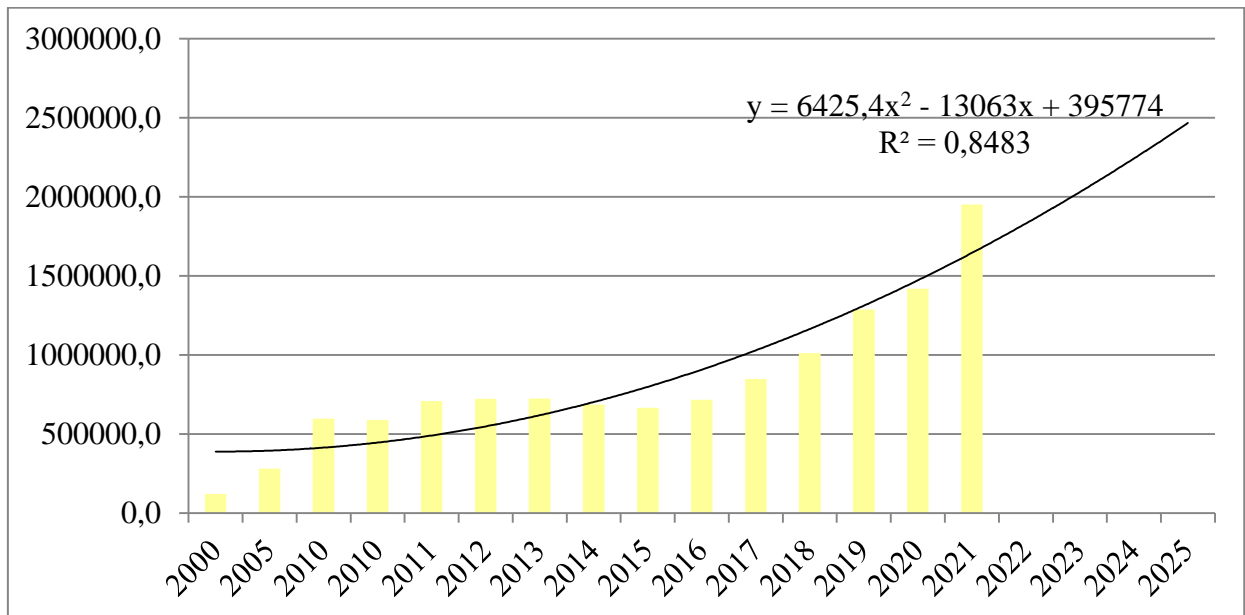

Рис. 2.33. Динаміка експорту послуг України до США, тис. дол. США, 2000-2021 рр. та прогноз до 2025 року

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

Згідно з даними Державної служби статистики України у 2021 році США займали 2 позицію серед провідних торговельних партнерів України з імпорту послуг (рис. 2.34).

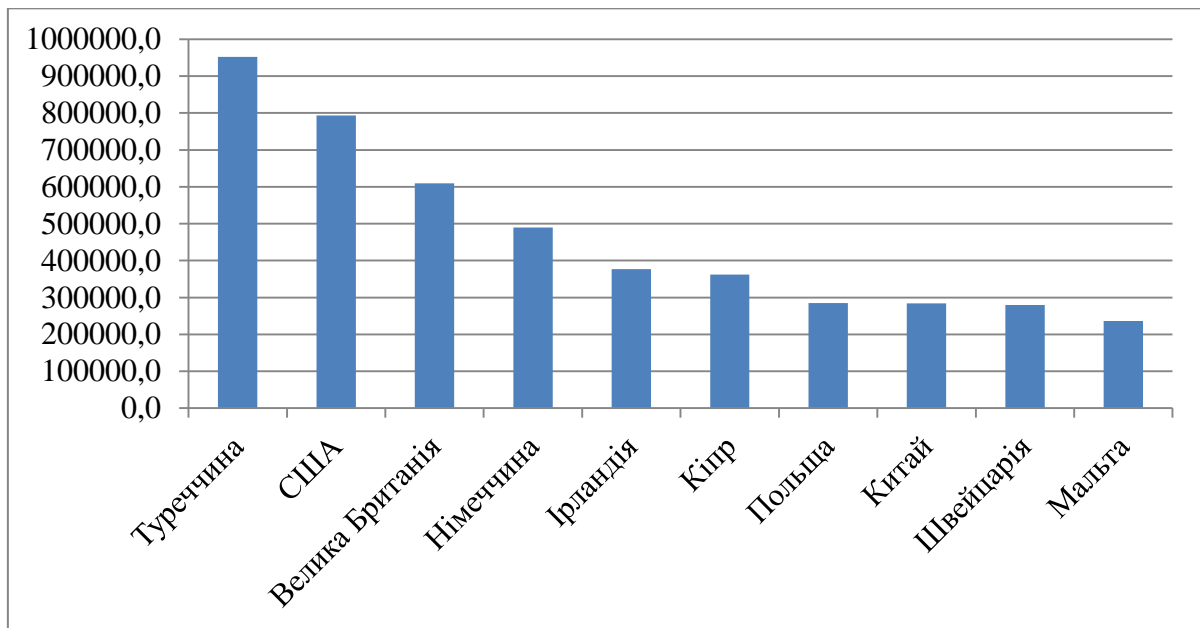

Рис. 2.34. Географічна структура імпорту послуг України із країн світу, 2021 рік, тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

На рисунку 2.35 представлено динаміку імпорту послуг України зі США за період 2000-2021рр. Як можна побачити, за цей період спостерігалось декілька значних збільшень українського імпорту послуг зі США. Так, у 2013 році імпорт становив 361568,5 тис. дол. США, а у 2014 році він збільшився до 511624,3 тис. дол. США. Пізніше у 2016 році імпорт сягнув 693629,3 тис. дол. США. Проте він скоротився до 461072,1 тис. дол. США у 2018 році. У наступні роки відбувалося поступове збільшення вартісних обсягів імпорту послуг Україною і у 2021 році показник сягнув рекордних 793771,8 тис. дол. США.

Згідно з проведеним тренд-аналізом на основі останніх наявних даних, у середньостроковій перспективі існує вірогідність продовження зростання обсягу імпорту послуг України зі США ($R^2=0,7403$).

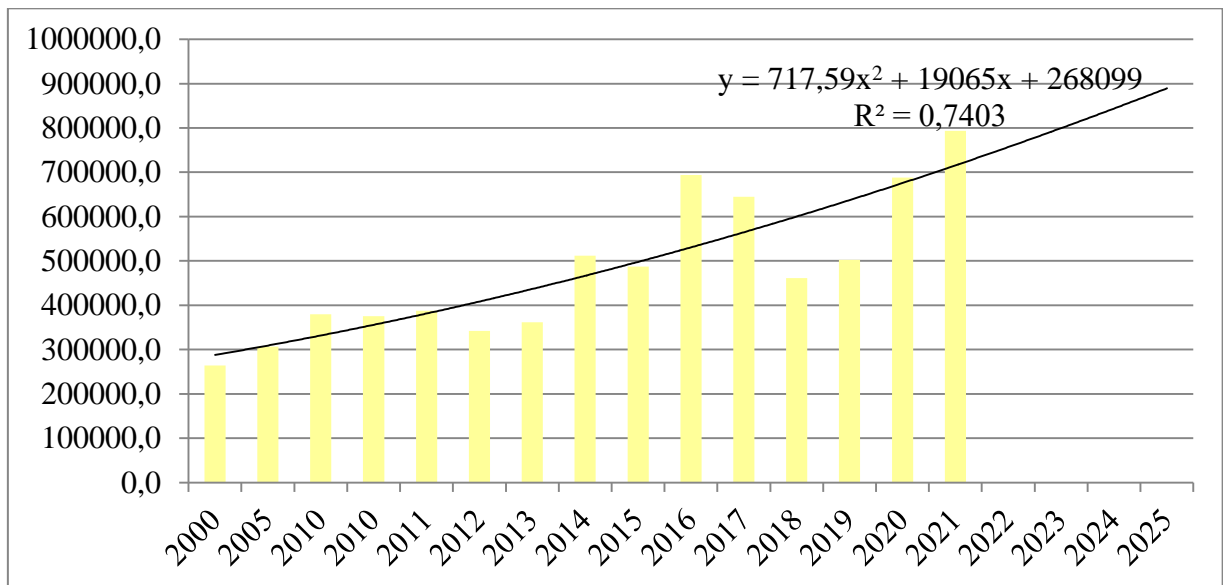

Рис. 2.35. Динаміка імпорту послуг до України зі США, тис. дол. США, 2000-2021 рр. та прогноз до 2025 року

Джерело: складено автором за матеріалами [50]

У таблиці 2.15 наведено структуру експорту та імпорту України зі США за видами послуг у 2021 році, а також їх зміна порівняно з 2020 роком та сальдо. Від'ємне сальдо торгівлі послугами України зі США у 2021 році спостерігалось у торгівлі послугами зі страхування; послугами, пов'язаними з фінансовою діяльністю; роялті та іншими послугами, пов'язаними з використанням інтелектуальної власності та державними та урядовими послугами.

Таблиця 2.15

Зовнішня торгівля послугами України зі США за видами послуг, 2021 рік

Найменування послуги згідно із КЗЕП	Експорт		Імпорт		Сальдо (+, -)
	Обсяг, тис.дол. США	У % 2020	Обсяг, тис.дол. США	У % 2020	
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	1164,0	50,3	н.д.	н.д.	1164,0
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	5219,5	193,9	1137,2	68,0	4082,4

Продовження таблиці 2.15

Транспортні послуги	222550,2	121,4	38456,0	182,4	184094,1
Послуги, пов'язані з подорожами	12350,7	180,0	4227,0	161,0	8123,7
Послуги з будівництва	4290,1	122,3	1130,0	н.д.	3160,1
Послуги зі страхування	2815,7	56,2	2901,7	70,0	-86,0
ослуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	31457,2	81,6	101039,0	133,2	-69581,9
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	4104,7	64,1	36986,5	127,7	-32881,8
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	1393598,0	139,6	50206,9	125,8	1343391,1
Ділові послуги	217148,5	129,7	85029,7	138,9	132118,8
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	2796,6	230,7	801,2	186,5	1995,4
Державні та урядові послуги	3775,7	109,0	459279,1	101,7	-455503,5

Джерело: складено автором за матеріалами [52]

З даних рис. 2.36 можна зробити висновок, що основу експорту послуг України до США у 2021 році склали послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (73 %). В Україні функціонує значна кількість ІТ-компаній, які займаються програмуванням та наданням консультаційних послуг переважно закордонним партнерам [53]. Частка транспортних та ділових послуг у загальному обсязі українського експорту до США склала 11,7 % та 11,4 % відповідно.

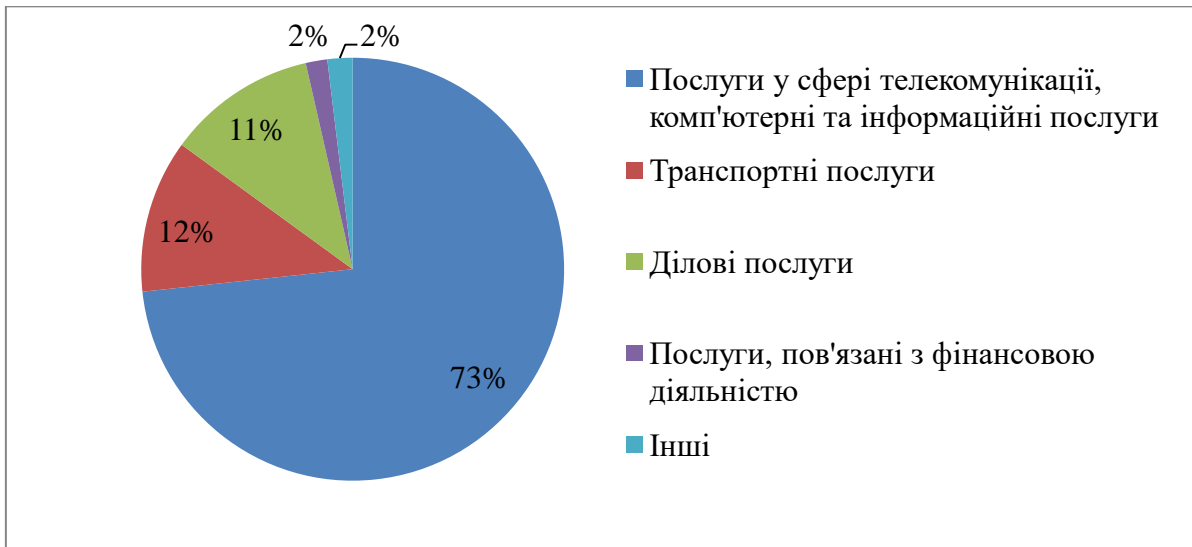

Рис. 2.36. Структура експорту послуг з України до США, 2021 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [52]

Основними видами послуг, що імпортувала Україна зі США у 2021 році, як видно з рис. 2.37, були державні та урядові послуги (59 %), послуги пов'язані з фінансовою діяльністю (13 %) та ділові послуги (11 %).

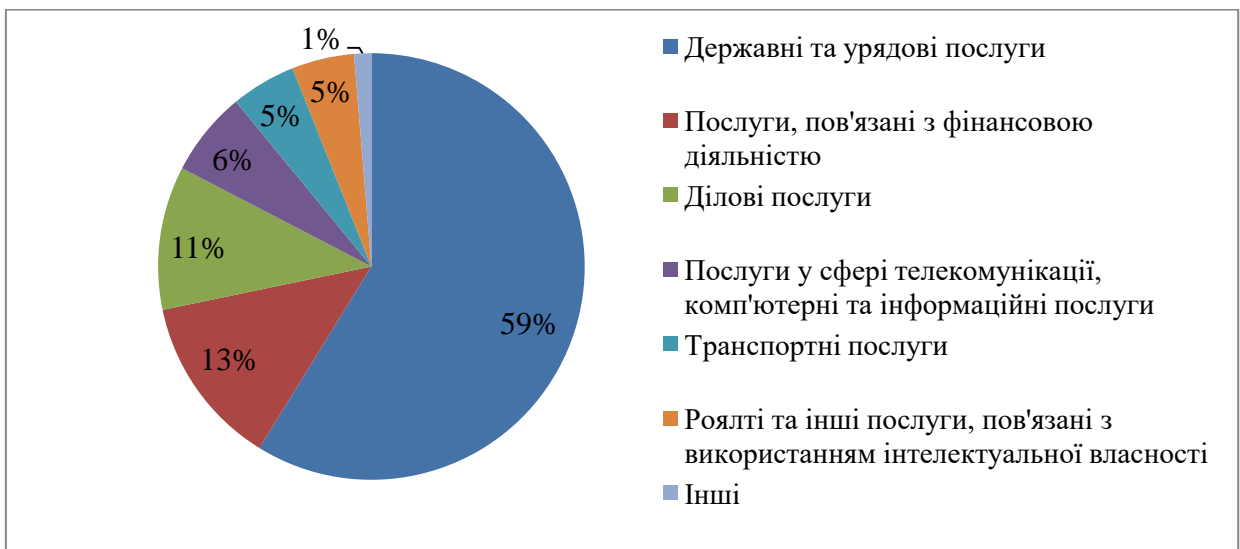

Рис. 2.37. Структура імпорту послуг України зі США, 2021 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [52]

Отже, двостороння торгівля між Україною та США характеризувалась тенденцією до зростання. У 2021 році Сполучені Штати були провідним торговельним партнером України з експорту та імпорту послуг.

Висновки до другого розділу

1. США є другим найбільшим експортером товарів у світі, поступаючись лише Китаю, та першим найбільшим імпортером товарів та послуг і найбільшим експортером послуг у світі. Позиції України сильніші в торгівлі послугами (51-ше місце у рейтингу світових експортерів послуг та 44-те – серед світових імпортерів), ніж товарами (64-те місце у рейтингу світових експортерів товарів та 58-ме – серед світових імпортерів), проте її частка порівняно з часткою США, не значна. Так, на США припадає 8,28 % у загальному світовому експорті товарів і 12,78 % у загальному світовому експорті послуг. Частка України у загальному світовому експорті товарів становить 0,18 %, а у загальному світовому експорті послуг – 0,22 %.

2. Для України наразі США не є головним торговельним партнером, проте є одним із найважливіших. За вартісними обсягами українського експорту США у 2022 році посіли 14 місце серед інших торговельних партнерів України. Товарний експорт України до США є здебільшого сировинним. У географічній структурі імпорту США зайняли п'яте місце у 2022 році. Україна імпортує зі США переважно технологічну продукцію. На думку фахівців, Україна може наростити експортний потенціал через розвиток сфери послуг.

3. У 2021 році США займали першу позицію серед провідних торговельних партнерів України з експорту послуг та другу позицію серед провідних торговельних партнерів з імпорту послуг. За останні роки експорт послуг України до США значно збільшився і, згідно з проведеним тренд-аналізом на основі останніх наявних даних, у середньостроковій перспективі вірогідно продовження зростання обсягу українського експорту послуг до США. 73 % у загальній структурі експорту послуг України до США у 2021 році склали послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги. Основними видами послуг, що імпортувала Україна зі США у 2021 році були державні та урядові послуги (59 %).

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США

3.1. Оцінка рівня розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США

Зовнішньоторговельні відносини між Україною та США в роки, що передували повномасштабному вторгненню РФ на територію України, розвивалися досить динамічно. Для оцінки рівня розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США вважаємо за доцільне для початку розрахувати сальдо торгівлі та торговельний оборот.

На рис. 3.1 наведено розраховані за формулами 1.1 та 1.2 зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами України.

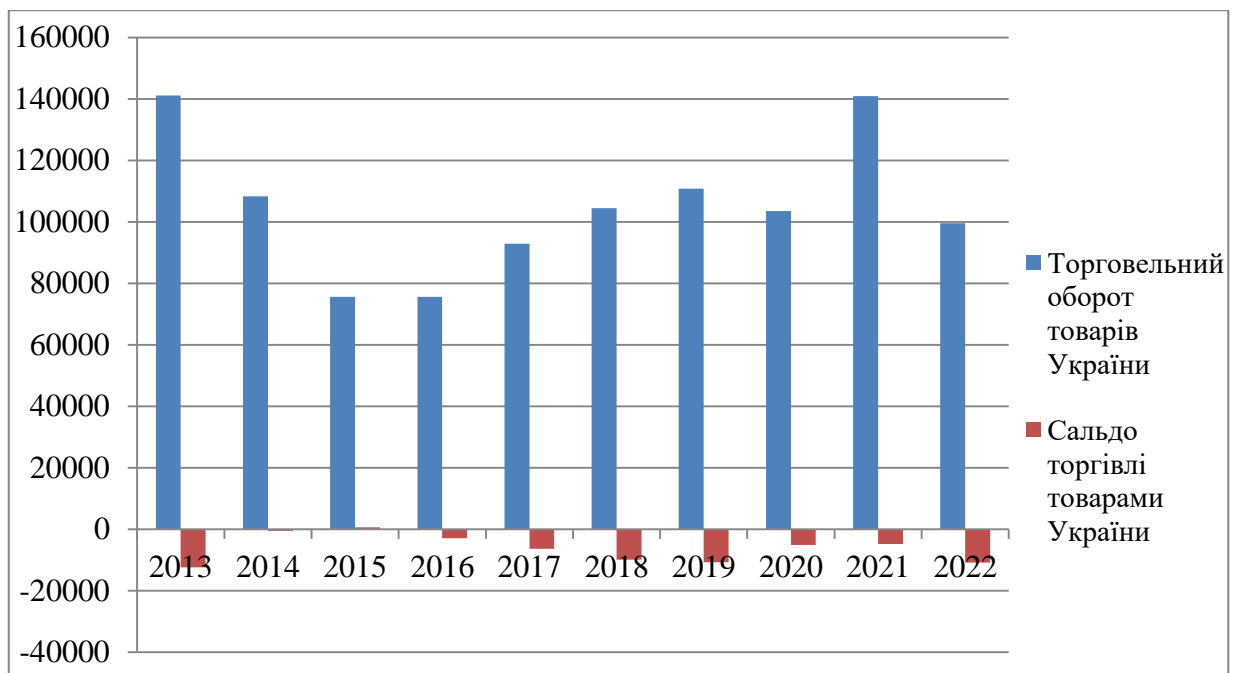

Рис. 3.1. Зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами України, млн дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [29]

Незважаючи на зниження зовнішньоторговельного обороту товарів у 2022 році, він був вищим за показники 2015-2017 рр. Проте у 2016 та 2017 рр. сальдо склало -2892 млн дол. США та – 6344 млн дол. США відповідно, а у 2015 рік – єдиний рік, коли за досліджуваний період сальдо було позитивним 610 млн дол. США. А у 2022 році сальдо становило -10861 млн дол. США.

На рис. 3.2 представлено розраховані за формулами 1.1 та 1.2 зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами США. Після зниження торговельного обороту у 2020 році через пандемію Covid-19, його обсяги поступово зростали і у 2022 році торговельний оборот товарів США склав рекордні 5440097 млн дол. США. При цьому сальдо торгівлі товарами за весь досліджуваний період було від’ємним і поступово збільшувалося: у 2013 році воно складало -749467 млн дол. США, а у 2022 році воно становило – 1311541 млн дол. США.

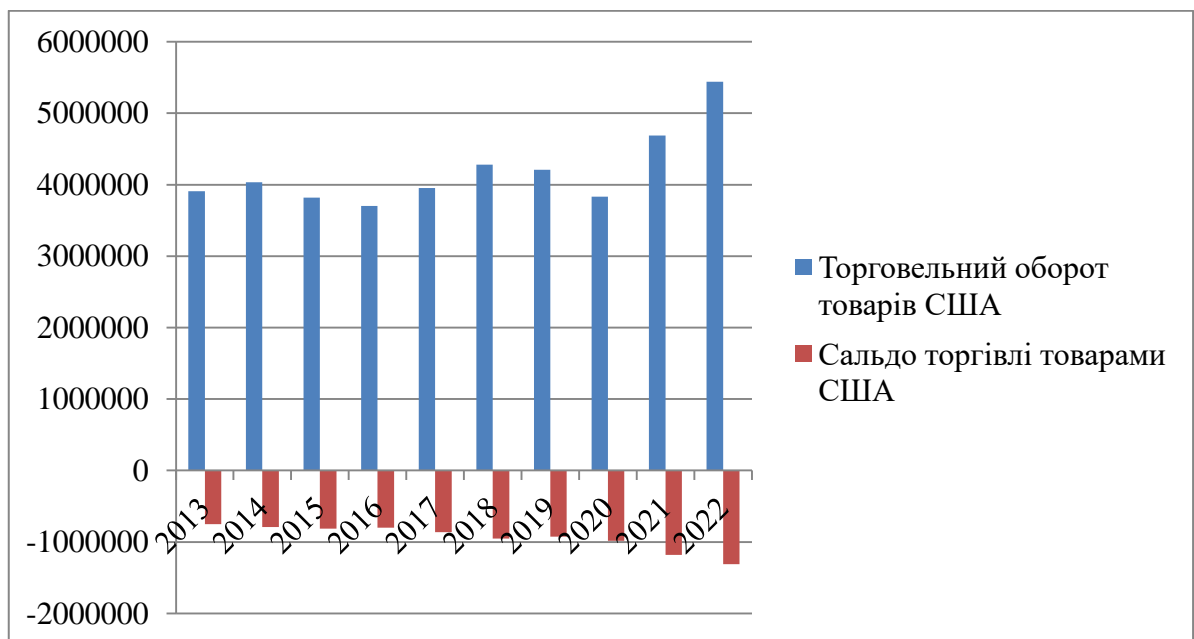

Рис. 3.2. Зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами США, млн дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [29]

За допомогою рис. 3.3 можна проаналізувати зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі послугами України, що були розраховані за

допомогою формул 1.1 та 1.2 на основі даних Світової організації торгівлі. За досліджуваний період з 2013 р. по 2021 р. торговельний оборот послуг України коливався, а сальдо було позитивним. У 2022 році, як зазначалося у другому розділі, за даними Світової організації торгівлі імпорту послуг Україною значно збільшився і через це сальдо стало від'ємним.

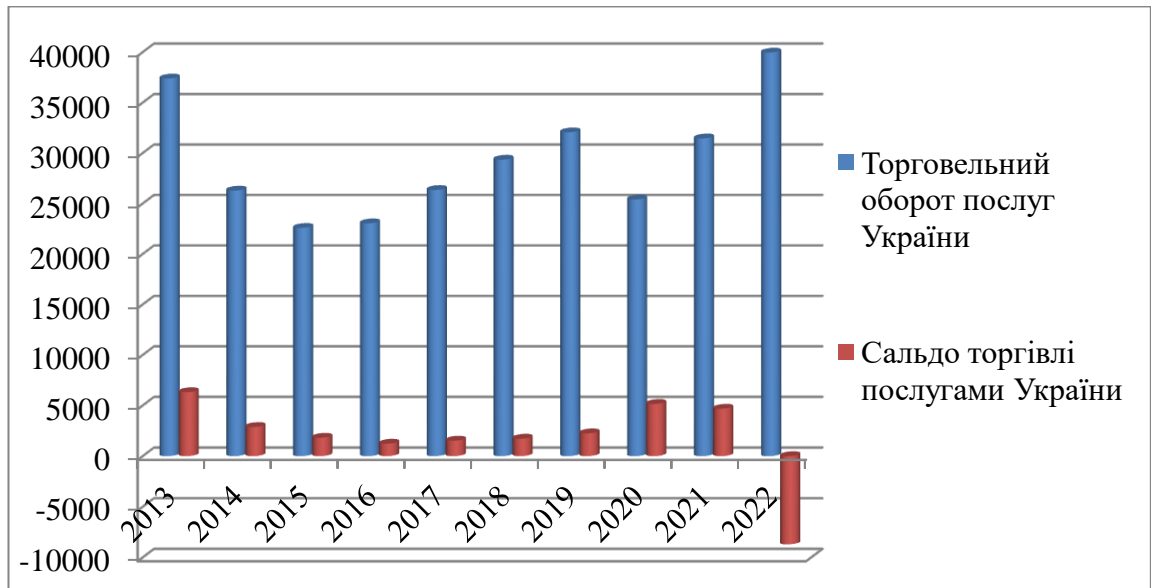

Рис. 3.3. Зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі послугами України, млн дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [29]

Зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі послугами США, що наведені на рис. 3.4 і були розраховані за формулами 1.1 та 1.2, поступово зростали з 2013 р. по 2019 р. У 2020 році на тлі пандемії Covid-19 показники зменшилися. У наступні роки зростання зовнішньоторговельного обороту було відновлено і у 2022 році він сягнув рекордних 1571388 млн дол. США. А сальдо, навпаки, стало меншим, що свідчить про збільшення імпорту послуг США більш швидкими темпами, ніж експорту.

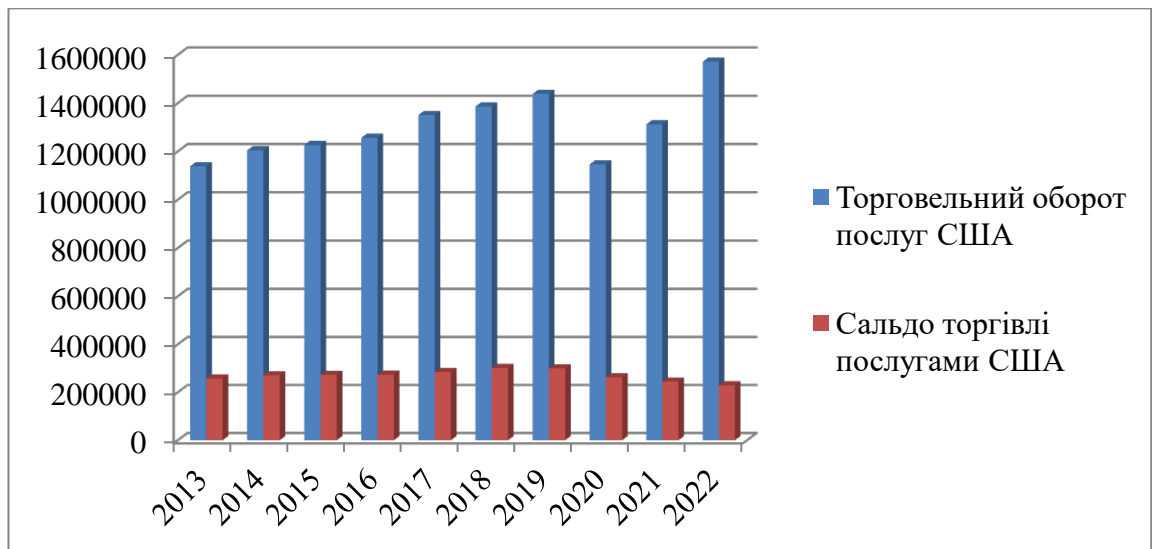

Рис. 3.4. Зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі послугами США, млн дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [29]

У зв'язку з тим, що країни мають різні економічні та експортні потенціали, зіставляти розміри сальдо за країнами некоректно. За цих умов варто використовувати коефіцієнт покриття експортом імпорту, який також називають індексом стану балансу [9]. За формулою 1.3. було розраховано коефіцієнт покриття експортом імпорту України та США за товарами та послугами (табл.3.1). Якщо коефіцієнт більше 1, то це означає, що значення експорту перевищує значення імпорту, а отже торговельний баланс має позитивне сальдо. Як можна побачити, значення коефіцієнтів покриття експортом імпорту товарів і України, і США менше 1 (за винятком 2015 року, коли показник України дорівнював 1,02). У той же час, коефіцієнти покриття експортом імпорту послуг обох країн більше 1 (за винятком показника України у 2022 році). Отже загальний експорт послуг України та США перевищують імпорт, а експорт товарів менший за їх імпорт. Порівнюючи коефіцієнти України та США, можна зробити висновок, що у торгівлі товарами баланс України більш наближений до позитивного. А у торгівлі послугами торговий баланс США характеризується більшою «позитивністю» за український.

Таблиця 3.1

Коефіцієнт покриття експортом імпорту України та США

Рік	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Україна										
Товари	0,84	0,99	1,02	0,93	0,87	0,83	0,82	0,91	0,93	0,80
Послуги	1,40	1,24	1,17	1,11	1,12	1,12	1,15	1,51	1,35	0,64
США										
Товари	0,68	0,67	0,65	0,64	0,64	0,64	0,64	0,59	0,60	0,61
Послуги	1,58	1,58	1,57	1,56	1,53	1,55	1,52	1,59	1,46	1,34

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [29]

Щодо зовнішньої торгівлі України та США, то зовнішньоторговельний оборот товарів за досліджуваний період постійно коливався (рис. 3.5). Так, згідно з розрахунками за формулою 1.1, у 2013 році він був 3660241 тис дол. США, у наступні роки він знижувався і у 2015 році становив 1965915 тис дол. США. З 2016 р. по 2019 р. відбувалося зростання зовнішньоторговельного обороту (4268717 тис дол. США у 2019 р.). Незначне зниження відбулося у 2020 році через пандемію, а у 2021 р. показник сягнув рекордних 4953574 тис дол. США. Проте у 2022 році через війну в Україні зовнішньоторговельний оборот товарів значно зменшився і склав 3068375 тис. дол. США.

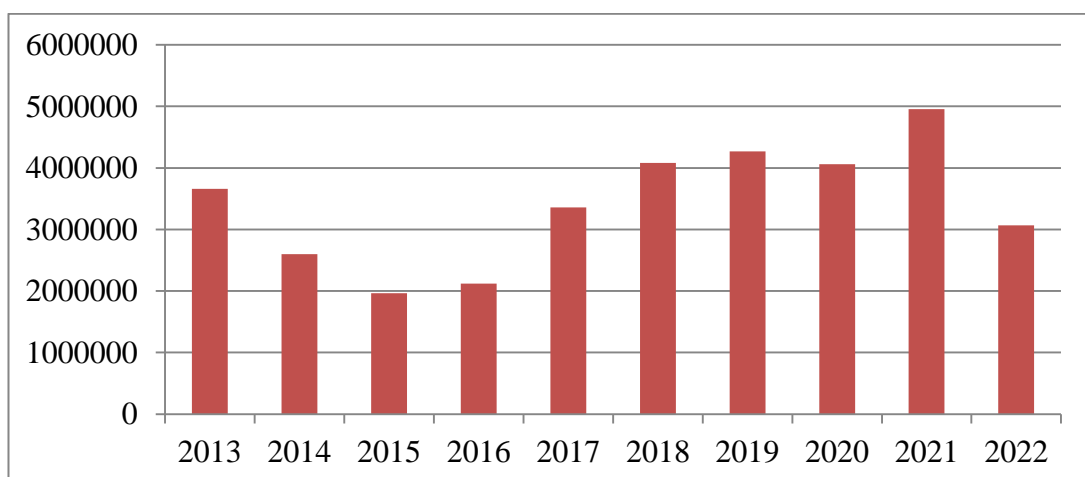

Рис. 3.5. Зовнішньоторговельний оборот товарів між Україною та США, тис дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [31]

На рис. 3.6 можна побачити сальдо торгівлі товарами між Україною та США, яке було розраховано за формулою 1.2. За весь досліджуваний період показник мав від'ємне значення, що означає, що імпорт товарів зі США до України переважав над експортом України до США.

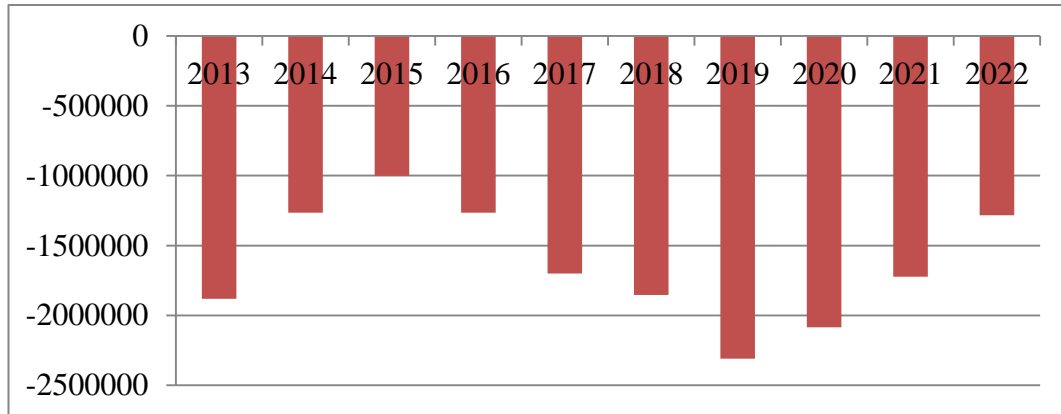

Рис. 3.6. Сальдо торгівлі товарами між Україною та США, тис. дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [31]

На рис. 3.7 ми можемо побачити, що зовнішньоторговельний оборот послуг України зі США, який був розрахований за формулою 1.1, поступово зростає. Відповідно, за досліджуваний період 2013-2021 рр. найбільше значення було зафіксоване у 2021 році – 2746 млн дол. США, що стало зростанням більш, ніж удвічі з 2013 року, коли показник складав 1085 млн дол. США.

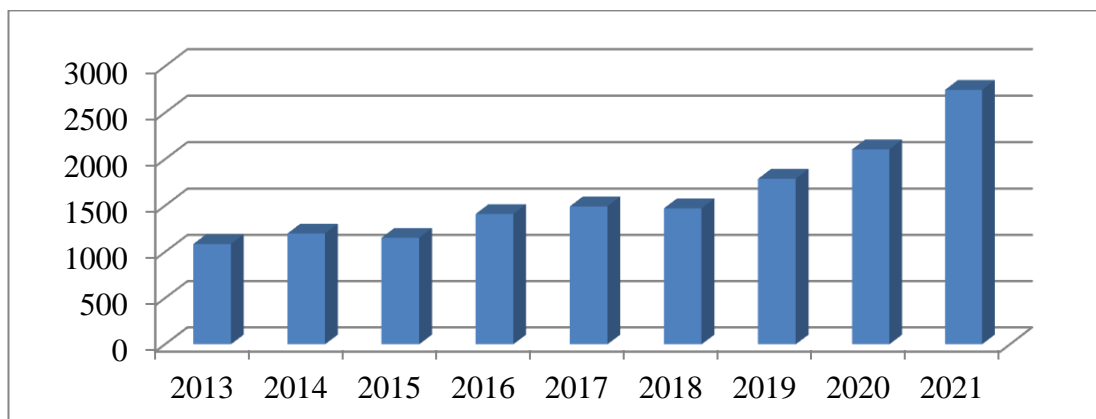

Рис. 3.7. Зовнішньоторговельний оборот послуг України зі США,

млн дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [50]

На відміну від сальдо торгівлі товарами України зі США, сальдо торгівлі послугами було позитивним за весь період, що досліджується. Найменшим воно було у 2016 році (23 млн дол. США), а найбільшим – у 2021 році (1158 млн дол. США), про що свідчать дані розраховані за формулою 1.2 і наведені на рис. 3.8. Тобто експорт послуг України до США переважав над американським імпортом до України.

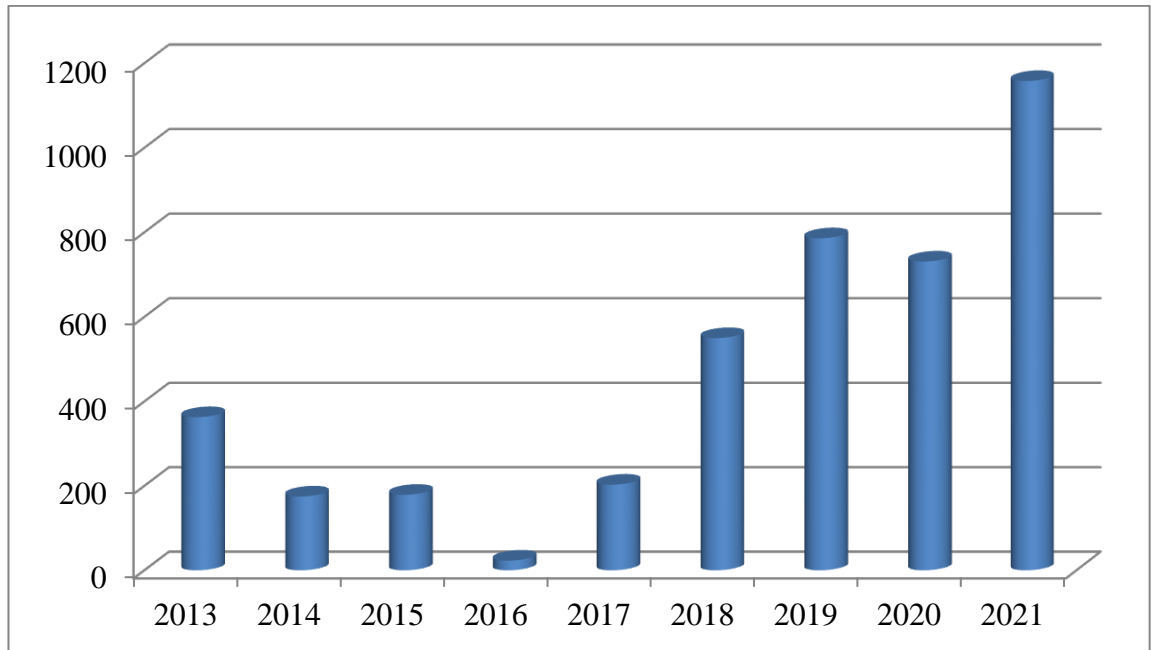

Рис. 3.8. Сальдо торгівлі послугами України зі США, млн дол. США

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [50]

Для оцінки рівня розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США за формулою 1.4 нами було розраховано коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами. Отримані результати представлено у таблиці 3.2. Коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами дозволяє одночасно оцінити експортно-імпортні операції, і, відповідно, рівень двосторонніх торговельних відносин [18].

Таблиця 3.2

Оцінка рівня розвитку зовнішньоторговельних відносин України та США на основі значень коефіцієнта збалансованості зовнішньої торгівлі (К)

Рік	Значення коефіцієнта збалансованості зовнішньої торгівлі товарами	Економічна інтерпретація зовнішньоторговельної діяльності країн	Значення коефіцієнта збалансованості зовнішньої торгівлі послугами	Економічна інтерпретація зовнішньоторговельної діяльності країн
2013	-0,51	Область значної незбалансованості імпорту	0,33	Область порівняльної збалансованості експорту
2014	-0,49	Область порівняльної збалансованості імпорту	0,15	Область порівняльної збалансованості експорту
2015	-0,51	Область значної незбалансованості імпорту	0,16	Область порівняльної збалансованості експорту
2016	-0,60	Область значної незбалансованості імпорту	0,02	Область порівняльної збалансованості експорту
2017	-0,51	Область значної незбалансованості імпорту	0,14	Область порівняльної збалансованості експорту
2018	-0,45	Область порівняльної збалансованості імпорту	0,37	Область порівняльної збалансованості експорту
2019	-0,54	Область значної незбалансованості імпорту	0,44	Область порівняльної збалансованості експорту
2020	-0,51	Область значної незбалансованості імпорту	0,35	Область порівняльної збалансованості експорту
2021	-0,35	Область порівняльної збалансованості імпорту	0,42	Область порівняльної збалансованості експорту
2022	-0,42	Область порівняльної збалансованості імпорту	-	-

Джерело: розраховано і складено автором за матеріалами [31; 50]

Узагальнюючи отримані результати значень коефіцієнтів збалансованості зовнішньої торгівлі між Україною та США, що наведені у таблиці 3.2, можна зробити висновок, що:

- у 2014 р., 2018 р., 2021 р. та 2022 р. зовнішньоторговельні зв'язки (торгівля товарами) були більш-менш збалансованими;
- у 2013 р., 2015-2017 рр., 2019 р. та 2020 р. існувала значна незбалансованість зовнішньоторговельних зв'язків (торгівля товарами) при значному перевищенні імпорту товарів;
- зовнішньоторговельна діяльність (торгівля послугами) за досліджуваній період знаходилася в області порівняльної збалансованості експорту, а у 2016 році можна сказати, що вона характеризувалася абсолютною збалансованістю експорту та імпорту ($K=0,02$);
- торгівля послугами характеризувалася більшою збалансованістю, ніж торгівля товарами.

Зважаючи, що розвиток країни багато у чому залежить від її торгівлі з партнерами, вважаємо за доцільне провести моделювання та оцінити вплив експорту товарів та експорту послуг на ВВП України. Для цього нами було використано кореляційно-регресійну модель.

Показники і означення, обрані для моделювання: Y – ВВП України (млн дол. США); X_1 – експорт товарів до США (млн дол. США); X_2 – експорт послуг до США (млн дол. США). Вихідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу наведено у таблиці 3.3

Таблиця 3.3

Вихідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу

Рік	Y	X1	X2	Рік	Y	X1	X2
2013	190500	889	724	2018	130890	1113	1011
2014	133500	667	687	2019	153880	979	1288
2015	91030	481	666	2020	156620	987	1419
2016	93360	427	717	2021	199770	1615	1952
2017	112090	829	848	2018	130890	1113	1011

Джерело: складено автором за матеріалами [31; 50; 54]

У таблиці 3.4 наведено результат регресійного аналізу. Розрахунки проводилися за допомогою програми MS Excel.

Таблиця 3.4

Показники регресійної статистики

Множинний R	0,803533
R-квадрат	0,645665
Нормований R-квадрат	0,527553
Стандартна похибка	26697,11
Спостереження	9

Джерело: розраховано автором

R² – коефіцієнт детермінації показує, що на 64,6 % модель пояснюють залежність та зміни досліджуваного параметра – Y від досліджуваних факторів – X1 та X2.

Таблиця 3.5

Таблиця коефіцієнтів кореляції

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення
Y-перетин	64810,27	25259,46	2,565782	0,042576
X 1	105,2093	55,19522	1,90613	0,105271
X 2	-17,3925	45,04599	-0,38611	0,712738

Джерело: розраховано автором

64810,27 – коефіцієнт який показує який буде Y у разі, якщо всі фактори, що використовуються в моделі, дорівнюватимуть 0;

105,2093 – коефіцієнт, який показує вагомість впливу фактора X1 на Y, вплив позитивний;

-17,3925 – коефіцієнт впливу показника X2 на величину ВВП, вплив негативний.

Отримана модель має наступний вигляд:

$$Y = 64810,27 + 105,2093X_1 - 17,3925X_2$$

Варто також перевірити одержану модель на явище мультиколінеарності. У таблиці 3.6 представимо кореляційну матрицю, в

якій можна побачити взаємозв'язок між обраними факторними величинами та результативним показником.

Таблиця 3.6

Кореляційна матриця

	Y	X1	X2
Y	1		
X1	0,798	1	
X2	0,6566	0,8788	1

Джерело: розраховано автором

Як можна побачити з даних табл. 3.6, існує достатньо високий позитивний зв'язок між результативним показником (Y) та факторними величинами.

Варто зазначити, що факторні величини X1 та X2 тісно пов'язані між собою, тому X2 необхідно виключити з економіко-математичної моделі

Проведемо регресійний аналіз між Y та X1 (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Показники регресійної статистики

Коефіцієнт множинної регресії R	0,798036
Коефіцієнт детермінації R ²	0,636861
Нормований коефіцієнт детермінації R ²	0,584984
Стандартна похибка	25021,89
Спостереження	9

Коефіцієнт детермінації R²=0,636861, що означає, що модель прийнятної якості.. Варіація змінної Y на 64 % пояснюється варіацією змінної X1. 36 % приходить на інші фактори, що не враховує модель.

Таблиця 3.8

Таблиця коефіцієнтів кореляції

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення
Y-перетин	63435,88	23438,21	2,706516	0,030352
X1	86,48016	24,68206	3,503766	0,009942

Джерело: розраховано автором

Таким чином, рівняння моделі має вигляд:

$$Y = 63435,88 + 86,48016X_1$$

Отже, у результаті проведеного кореляційно-регресійного аналізу, виявлено вплив експорту товарів України до США на ВВП України.

3.2. Пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США

У Національній економічній стратегії України на період до 2030 року серед інших зазначено такі стратегічні цілі:

- «забезпечення взаємовигідної торгівлі з країнами світу та досягнення розширеного доступу до зовнішніх ринків»;
- «підвищення конкурентоспроможності українських товарів та послуг, ... та забезпечення присутності українських виробників на міжнародних ринках»,
- «впровадження збалансованої імпоротної політики з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка стимулюватиме переважно інвестиційний, а не споживчий імпорт» [55].

Звісно, в умовах повномасштабної війни втілювати ці цілі у життя неймовірно складно. З проведеного у попередніх розділах аналізу ми можемо зробити висновок, що США не є провідним торговельним партнером України, але є дуже важливим, тому вищенаведені цілі стосуються і відносин України зі США. У 2021 році значно збільшився торговельний обіг і активізувалися двосторонні торговельні відносини. Також, за словами міністра закордонних справ Д. Кулеби, у 2021 році Україна запропонувала США створити зону вільної торгівлі (ЗВТ), проте конкретних кроків у цьому напрямі зроблено не було, а також залишилася невідомою позиція США щодо цієї пропозиції [56].

США наразі надають Україні не лише значну гуманітарну, фінансову та військову допомогу (з 24 лютого 2022р. до 31 липня 2023р. Україна отримала від США 78 млрд дол. допомоги [57]), але й встановлюють сприятливі умови для українських експортерів. Так, наприклад, США навесні 2022 року звільнили українську сталь від 25 % мита, а влітку 2023 продовжили безмитний режим для української сталі ще на один рік. Також було звільнено від мит сталь з Європейського Союзу, яка виготовлена з української сировини [58].

З боку США, окрім традиційного експорту в Україну транспортних засобів та мінерального палива, американські експортери розглядають Україну як перспективний ринок для експорту сільськогосподарської техніки та обладнання, а також фармацевтичної продукції та медичного обладнання [59].

Вторгнення росії було надзвичайно руйнівним для сільського господарства України. Річний довоєнний експорт сільськогосподарської продукції становив близько 40 % від загального експорту країни. Станом на червень 2022 року Продовольча та сільськогосподарська організація ООН підрахувала, що війна коштувала українському сільському господарству від 4 до 6 млрд доларів. Орієнтовна вартість лише заміни та ремонту пошкодженої сільськогосподарської техніки наразі оцінюється в 926,1 млн доларів США, або 2281 одиницю сільськогосподарської техніки. Крім того, вартість пошкоджених або знищених сховищ зерна оцінюється в 272 млн доларів, а вартість втраченої худоби становить близько 136 млн доларів [60].

Зменшення експортних можливостей, руйнування інфраструктури та сільськогосподарських угідь, а також збільшення вартості палива та ресурсів стримують інвестиції в нові машини та обладнання. Як наслідок, за перші 7 місяців 2022 року продажі сільськогосподарської техніки та обладнання впали в 2,4 рази порівняно з попереднім роком.

До російського вторгнення 98 % експорту зерна з України транспортувалося через Чорне море. Протягом перших кількох місяців війни

українське судноплавство було припинено, що вплинуло на глобальну продовольчу безпеку. У відповідь ООН виступила посередником в реалізації Чорноморської зернової ініціативи, яка сприяла експорту зерна з трьох портів Одеси до Туреччини. Незважаючи на угоду, обсяги торгівлі через Чорне море залишаються нижчими довоєнних можливостей, і Україна значною мірою покладається на залізничні, автомобільні та баржові маршрути для експорту сільськогосподарської продукції [60].

Незважаючи на обмеженість, прогнозується, що надходження доходів від експорту та зменшення втрат урожаю дозволять українському сільськогосподарському сектору відновитися.

Коли війна закінчиться, український уряд відновить реалізацію своєї Стратегії зрошення та дренажу, стимулюючи фермерів інвестувати в технології зрошення та дренажу. Ця стратегія також створить можливості для державних закупівель, пов'язаних з інженерними системами меліорації.

Незважаючи на поточні виклики, фахівці мають позитивний довгостроковий погляд на перспективи продажів американських виробників сільськогосподарської техніки та обладнання в Україні, зокрема: тракторів, комбайнів, ґрунтообробної техніки, посівного обладнання, обприскувачів та роздавачів добрив, сільськогосподарських хімікатів тощо [60].

Щодо експорту аграрної продукції України до США – цей ринок є доволі важкодоступним для українських експортерів. Крім того, США самі активно виробляють і експортують продукцію агропромислового комплексу. Труднощі виходу на американський ринок для українських експортерів пов'язані з високими транспортними витратами, фактичну тотожність номенклатури сільськогосподарської продукції, зокрема зернової групи, наявність обмежень щодо ввезення окремих видів продукції та обов'язкове ліцензування, високі вимоги до сертифікації продукції, наявність широкого спектру державної підтримки місцевих сільгоспвиробників [61].

У результаті повномасштабного вторгнення росії Україна стикається з постійними проблемами для охорони здоров'я, що дедалі посилюються. У

листопаді 2022 року міністр охорони здоров'я України повідомляв, що російські обстріли пошкодили 956 медичних закладів і ще 144 зруйнували. Згідно з повідомленнями, 533 аптеки та 90 машин швидкої допомоги були пошкоджені, а 241 машина швидкої допомоги була захоплена російськими військами. Тисячі громадян України на окупованих територіях не мають доступу до життєво важливих ліків, медичної допомоги та чистої питної води [62].

Незважаючи на ці виклики, система охорони здоров'я України адаптувалася до потреб воєнного часу. Щоб задовольнити мінливі потреби, система охорони здоров'я потребує більшої кількості матеріалів, а саме хірургічних матеріалів, анестетиків, наборів для переливання крові, обладнання для відділень інтенсивної терапії та основних ліків. Ці запаси важко доставити на території під час важких боїв. Однак, незважаючи на складну логістику, українські організації громадянського суспільства швидко й ефективно адаптуються до потреб, що постійно змінюються, в умовах нестабільного рівня доступу. Волонтери координують рух ліків із розподільних центрів до медичних закладів поблизу лінії фронту [62].

Перспективним також є експорт США до України державних та урядових послуг і послуг, пов'язаних з фінансовою діяльністю та ділових послуг. США активно співпрацюють з Україною щодо передачі досвіду з реформування судової та адміністративної систем, а також поширення демократичних засад державного управління [53].

На рис. 3.9 на основі узагальнення експертних думок систематизовано основні перспективні напрями експорту України до США. За даними Посольства України у Сполучених Штатах Америки, найбільш перспективними напрямками для українських експортерів є надання телекомунікаційних та ІТ-послуг, а також транспортних послуг для США, поставки хімічної продукції, товарів народного вжитку, продуктів харчування, товарів легкої промисловості, продукції машинобудівної галузі. [63]. Деякі експерти вважають, що перспективним для України є експорт

органічної продукції до США і варто шукати вільні ніші на ринку задля отримання позитивного результату [62].

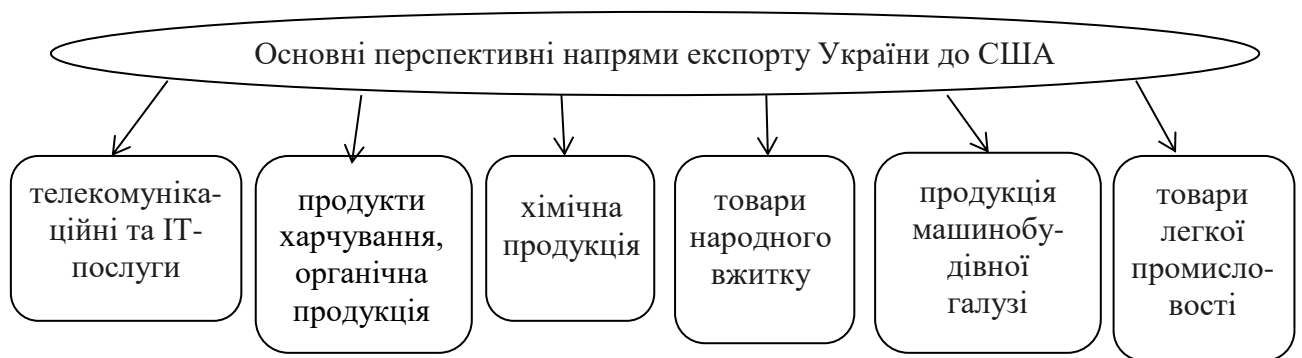

Рис. 3.9. Основні перспективні напрями експорту України до США

Джерело: складено автором за матеріалами [61; 63]

Звісно, наразі перспективи торговельних відносин України та США значно залежать від військової та політичної ситуації. Війна призвела до серйозних викликів для всіх видів українських підприємств, включаючи руйнування інфраструктури, зниження попиту та фінансові труднощі. Зменшення внутрішнього ринку через руйнування виробництва та інфраструктури прискорює потребу в розвитку експорту для економічного відновлення. Емпіричні дослідження свідчать про важливість торгівлі для збільшення ВВП, а збільшення експорту може підвищити продуктивність компаній і впливати на темпи зростання країни. З огляду на те, що український експорт зараз базується головним чином на сировинних товарах, стратегія переходу до виробництва з вищою доданою вартістю видається обґрунтованою для майбутнього розвитку.

На нашу думку, можна виділити основні причини важливості інтенсифікації торговельних відносин між Україною та США, основні виклики для українських експортерів та заходи, що сприятимуть інтенсифікації торговельних відносин України зі США (рис. 3.10).

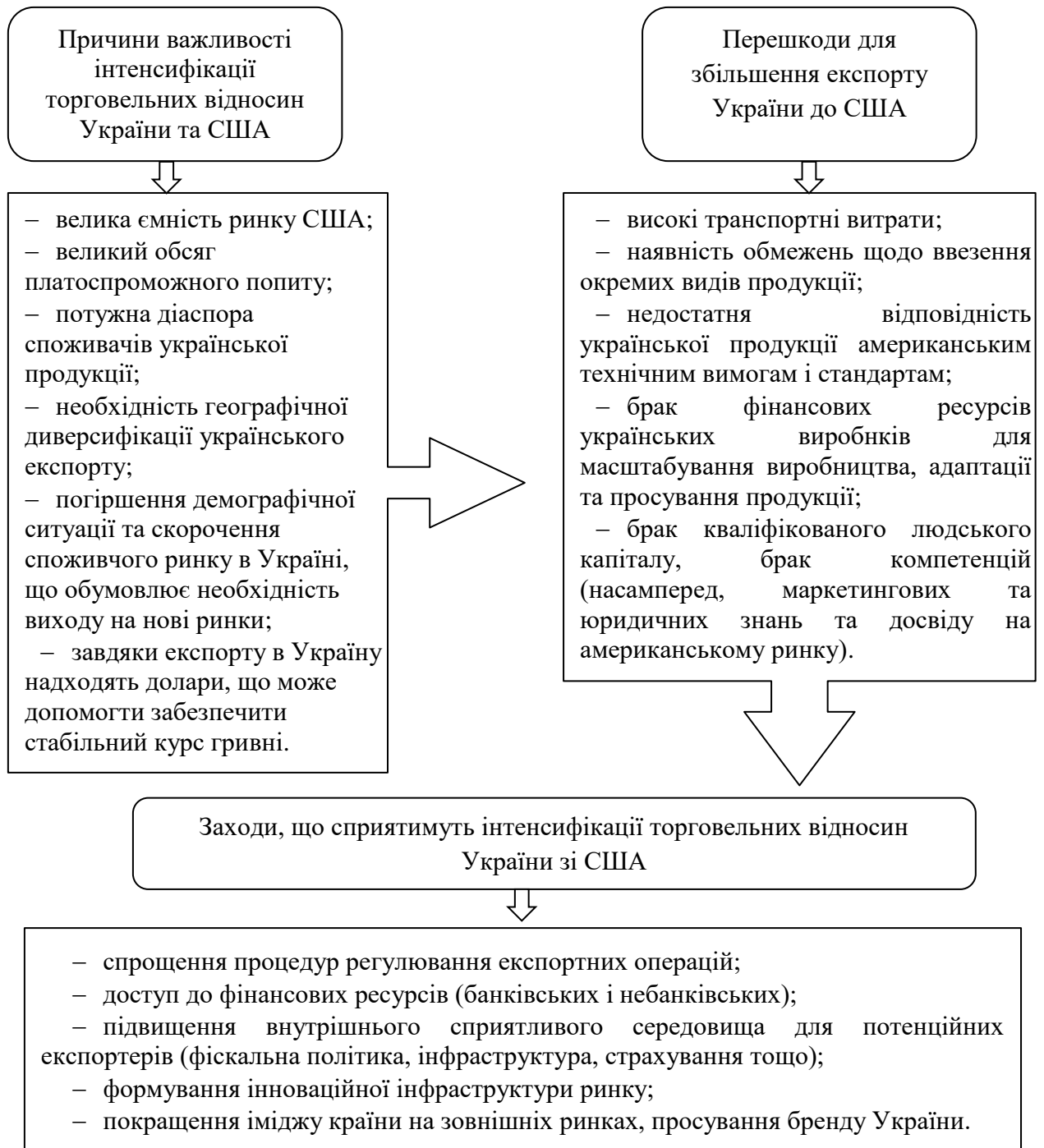

Рис. 3.10. Перспективи інтенсифікації торговельних відносин України зі США

Джерело: складено автором за матеріалами [64-66]

Як вже зазначалося вище, питання щодо зона вільної торгівлі між Україною та США вже підіймалося у 2021 році. На наш погляд, створення ЗВТ відкрила б нові можливості для України, бо ЗВТ передбачає експорт продукції без митних зборів і прибирає деякі нетарифні бар'єри.

Ввізні мита України не дуже великі, тому країна багато не втратить від їхнього скасування. Варто зазначити, що, на нашу думку, зона вільної торгівлі зі США значно покращила б імідж України на світовому ринку. На основі проведеного у попередньому розділі аналізу було зроблено висновок, що Україна не є економічно важливим торговим партнером для США. Також країни географічно віддалені. Проте США вже мають досвід ЗВТ з країнами, що віддалені від них географічно і не є провідними світовими економіками (наприклад, ЗВТ з Йорданією). Також ЗВТ може зацікавити американських інвесторів, які активно працюють по всьому світу, з точки зору додаткових можливостей для бізнесу в Україні або з Україною. Також експерти зазначають, що ЗВТ може бути цікава для США як політичний інструмент [67].

Загалом, ЗВТ може стати каталізатором економічного зростання України та підвищення доходів громадян, але реалізація вимагатиме років і вирішення внутрішніх проблем, зокрема питання захисту інтелектуальної власності. Взаємне відкриття ринків вимагатиме взаємодії і зусиль обох сторін, важливими є також умови ЗВТ. Створення зони вільної торгівлі – це не простий процес, проте робота в цьому напрямі є важливою.

Висновки до третього розділу

1. Розраховано показники зовнішньоторговельного обороту та сальдо торгівлі товарами та послугами України та США з країнами світу, а також між Україною та США. З країнами світу і Україна, і США мають від'ємне сальдо торгівлі товарами (за винятком показника України у 2015 році) і позитивне сальдо торгівлі послугами (окрім показника України у 2022 році). Звісно показник зовнішньоторговельного обороту США значно перевищує показник України. Тому розраховано коефіцієнт покриття експортом імпорту України та США за товарами та послугами. Значення коефіцієнтів покриття експортом імпорту товарів і України, і США менше 1 (за винятком 2015

року, коли показник України дорівнював 1,02). У той же час, коефіцієнти покриття експортом імпорту послуг обох країн більше 1 (за винятком показника України у 2022 році).

Зовнішньоторговельні відносини між Україною та США в роки, що передували повномасштабному вторгненню РФ на територію України, розвивалися досить динамічно. Зовнішньоторговельний оборот товарів за досліджуваний період постійно коливався. У 2021 році було досягнуто рекордних 4953574 тис дол. США. Проте у 2022 році через війну в Україні зовнішньоторговельний оборот товарів значно зменшився.

Сальдо торгівлі товарами між Україною та США за весь досліджуваний період було від'ємним. Зовнішньоторговельний оборот послуг України зі США з 2013 року поступово зростав і найбільший показник було зафіксовано у 2021 році (за 2022 рік наразі відсутні дані). На відміну від сальдо торгівлі товарами України зі США, сальдо торгівлі послугами було позитивним за весь період, що досліджується.

Для оцінки рівня розвитку зовнішньоторговельних зв'язків між Україною і США було розраховано коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами. Торгівля послугами характеризувалася більшою збалансованістю, ніж торгівля товарами.

Також проведено кореляційно-регресійний аналіз, результат якого показав вплив експорту товарів України до США на ВВП України.

2. Інтенсифікація торговельних відносин України та США є дуже важливою для України через необхідність географічної диверсифікації українського експорту, велику ємність ринку США, великий обсяг платоспроможного попиту, велику діаспору споживачів української продукції тощо. Проте існують певні перешкоди для розвитку експорту України до США. Наприклад, високі транспортні витрати, наявність обмежень щодо ввезення окремих видів продукції, брак фінансових ресурсів українських виробників для масштабування виробництва, адаптації та просування продукції, брак кваліфікованого людського капіталу тощо.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуто теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин. Зовнішньоторговельні відносини в сучасному світі виступають важливим фактором економічного розвитку країн та формування їх місця у на світовій арені. Детермінанти та причини міжнародної торгівлі вже давно вивчаються для того, щоб зрозуміти, по-перше, які види товарів експортуються або імпортуються кожною країною і чому; по-друге, які наслідки для країн від участі у міжнародній торгівлі; по-третє, які дії необхідно вжити для обмеження імпорту та заохочення експорту, а також впливу цих заходів на економічний добробут.

Теоретичні засади дослідження сутності зовнішньоторговельних відносин засновані на класичних та сучасних підходах, що враховують економічні, технологічні та глобальні аспекти. Такі теорії, як теорія абсолютних переваг, теорія порівняльних переваг, теорія Хекшера-Оліна, технологічного розриву, нова теорія міжнародної торгівлі П. Кругмана та інші теорії дозволяють отримати глибше розуміння природи, динаміки та інших аспектів міжнародної торгівлі.

2. Досліджено основні форми, методи та показники зовнішньої торгівлі. Складовими зовнішньої торгівлі є експорт та імпорт. Зазвичай зовнішню торгівлю характеризують трьома показниками: товарна та географічна структура, а також обсяг та динаміка зовнішньоторговельного обороту. Розрізняють показники для оцінки розвитку саме міжнародної торгівлі (наприклад, індекс концентрації експорту), але деякі показники, наприклад, обсягові, можна використовувати як для оцінки розвитку зовнішньої торгівлі, так і в міжнародних зіставленнях.

Існує велика кількість різноманітних форм і методів торгівлі товарами та послугами. Згідно з Григоровою-Берендою Л. І. та Шубою М. В., найчастіше використовуються дві форми міжнародної торгівлі – пряма і непряма. До

основних форм міжнародної торгівлі за організаційним принципом відносять зустрічну торгівлю, біржу, аукціон, торги, ярмарки та виставки.

3. Систематизовано методичні підходи до дослідження зовнішньоторговельних відносин між Україною та США. Основні методи, які були використані для досягнення мети дослідження, такі: історико-логічний, порівняльний, метод узагальнення, аналіз та синтез, графічний тощо. Важливим є використання економіко-математичних методів, що дозволили оцінити розвиток зовнішньоторговельних українсько-американських відносин. Так, було проведено трен-аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, розраховано зовнішньоторговельний оборот та сальдо торгівлі товарами та послугами України та США з країнами світу, а також між Україною та США, коефіцієнти покриття експортом імпорту, коефіцієнти збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами.

4. Проаналізовано позиції України та США в системі міжнародної торгівлі. США є другим найбільшим експортером товарів у світі, поступаючись лише Китаю. Також США є найбільшим імпортером товарів та найбільшим експортером та імпортером послуг у світі. Україна значно поступається США у цих рейтингах. Позиції України сильніші в торгівлі послугами (51-ше місце у рейтингу світових експортерів послуг та 44-те – серед світових імпортерів), ніж товарами (64-те місце у рейтингу світових експортерів товарів та 58-ме – серед світових імпортерів).

У загальному світовому експорті товарів на США припадає 8,28 % і 12,78 % у загальному світовому експорті послуг. Частка України у загальному світовому експорті товарів становить 0,18 %, а у загальному світовому експорті послуг – 0,22 %.

5. Досліджено сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та США. Встановлено, що для України наразі США не є головним торговельним партнером, проте є одним із найважливіших. У 2022 році за вартісними обсягами експорту товарів США посіли 14 місце серед інших торговельних партнерів України. Частка експорту до США у загальній

вартості експорту товарів України становила 2,4 % у 2021 році, а у 2022 році 2 %. У 2021 році вартісний обсяг експорту України до США значно зріс, порівняно з попередніми періодами, склавши більше 1,6 млрд дол. США, що є найбільшим показником за досліджуваний період з 2013 року. Проте через війну у 2022 році експорт зменшився майже вдвічі. Товарний експорт України до США є здебільшого сировинним.

У географічній структурі імпорту товарів США зайняли п'яте місце у 2022 році. Частка імпорту зі США у загальній вартості імпорту товарів України вища, ніж частка експорту до США у загальній вартості експорту товарів України. У різні роки вона коливалася від 3,6 % до 5,7 %. Україна імпортує зі США переважно технологічну продукцію.

У загальному експорті США частка експорту до України є становить 0,1 %. Щодо частки імпорту з України у загальній вартості імпорту товарів США, то цей показник ще менший. З 2018 по 2021 рр. він становив також 0,1 %, а в інші роки за період 2013-2022 рр., він був навіть меншим.

6. Розглянуто тенденції розвитку зовнішньої торгівлі послугами між Україною і США. У 2021 році США займали лідируючу позицію серед провідних торговельних партнерів України з експорту послуг та друге місце серед провідних торговельних партнерів з імпорту послуг. За останні роки експорт послуг України до США значно збільшився (зі 122,7 млн дол. США у 2000 році до 1951,9 млн дол. США у 2021 році) і, згідно з проведеним тренд-аналізом, у середньостроковій перспективі вірогідно продовження зростання обсягу українського експорту послуг до США ($R^2 = 0,8483$). 73 % у загальній структурі експорту послуг України до США у 2021 році склали послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги.

У 2021 році імпорт послуг зі США до України сягнув рекордних 793,8 млн дол. США (у 2013 році імпорт становив 361,6 млн дол. США). Згідно з проведеним тренд-аналізом, у середньостроковій перспективі існує вірогідність продовження зростання обсягу імпорту послуг України зі США

($R^2 = 0,7403$). Основними видами послуг, що імпортувала Україна зі США у 2021 році були державні та урядові послуги (59 %).

7. Оцінено рівень розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США. Розраховано показники зовнішньоторговельного обороту та сальдо торгівлі товарами та послугами України та США з країнами світу, а також між Україною та США. З країнами світу і Україна, і США мають від'ємне сальдо торгівлі товарами (за винятком показника України у 2015 році) і позитивне сальдо торгівлі послугами (окрім показника України у 2022 році). Звісно показник зовнішньоторговельного обороту США значно перевищує показник України. Тому розраховано коефіцієнт покриття експортом імпорту України та США за товарами та послугами. Значення коефіцієнтів покриття експортом імпорту товарів і України, і США менше 1 (за винятком 2015 року, коли показник України дорівнював 1,02). У той же час, коефіцієнти покриття експортом імпорту послуг обох країн більше 1 (за винятком показника України у 2022 році). Отже експорт послуг України та США перевищують імпорт, а експорт товарів менший за їх імпорт. Порівнюючи коефіцієнти України та США, можна зробити висновок, що у торгівлі товарами баланс України більш наближений до позитивного. А у торгівлі послугами торговий баланс США характеризується більшою «позитивністю» за український.

Зовнішньоторговельні відносини між Україною та США в роки, що передували повномасштабному вторгненню РФ на територію України, розвивалися досить динамічно. Зовнішньоторговельний оборот товарів за досліджуваний період постійно коливався. У 2021 році було досягнуто рекордних 4953574 тис дол. США. Проте у 2022 році через війну в Україні зовнішньоторговельний оборот товарів значно зменшився. Сальдо торгівлі товарами між Україною та США за весь досліджуваний період було від'ємним, що означає, що імпорт товарів зі США до України переважав над експортом України до США. Зовнішньоторговельний оборот послуг України із США з 2013 року поступово зростав і найбільший показник було

зафіксовано у 2021 році (за 2022 рік наразі відсутні дані). На відміну від сальдо торгівлі товарами України зі США, сальдо торгівлі послугами було позитивним за весь період, що досліджується.

Для оцінки рівня розвитку зовнішньоторговельних зв'язків між Україною і США було розраховано коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі товарами і послугами. Торгівля послугами характеризувалася більшою збалансованістю, ніж торгівля товарами.

Проведено моделювання впливу експорту товарів та експорту послуг України до США на ВВП України. Для цього нами було використано кореляційно-регресійну модель. У результаті виявлено позитивний вплив експорту товарів України до США на ВВП України.

8. Визначено пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною і США. Інтенсифікація торговельних відносин України та США є дуже важливою для України через необхідність географічної диверсифікації українського експорту, велику ємність ринку США, великий обсяг платоспроможного попиту, велику діаспору споживачів української продукції тощо. Проте існують певні перешкоди для розвитку експорту України до США. Наприклад, високі транспортні витрати, наявність обмежень щодо ввезення окремих видів продукції, брак фінансових ресурсів українських виробників для масштабування виробництва, адаптації та просування продукції, брак кваліфікованого людського капіталу тощо. Серед заходів, що можуть сприяти інтенсифікації торговельних відносин України та США, можна зазначити спрощення процедур регулювання експортних операцій, доступ до фінансових ресурсів (банківських і небанківських), підвищення внутрішнього сприятливого середовища для потенційних експортерів (фіскальна політика, інфраструктура, страхування тощо), просування бренду України тощо.

Звісно, наразі перспективи торговельних відносин України та США значно залежать від військової та політичної ситуації. Війна призвела до

серйозних викликів для всіх видів українських підприємств, включаючи руйнування інфраструктури, зниження попиту та фінансові труднощі.

На основі узагальнення експертних думок систематизовано основні перспективні напрями експорту України до США: надання телекомунікаційних та ІТ-послуг, поставки хімічної продукції, товарів народного вжитку, продуктів харчування та органічної продукції, товарів легкої промисловості, продукції машинобудівної галузі.

На наш погляд, серед перспектив розвитку українсько-американських торговельних відносин варто зазначити створення ЗВТ, що відкрила б нові можливості для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навчальний посібник. – 2-ге вид., випр., перероб. і доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 136 с. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17818>
2. Дядюк К.С. Сучасні тренди розвитку зовнішньоторговельних відносин та їх вплив на економіку країни. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/178.pdf>
3. Le teorie del commercio internazionale. URL: https://www.treccani.it/enciclopedia/commercio-internazionale_%28Dizionario-di-Economia-e-Finanza%29/
4. Дахно І. І. Міжнародна торгівля. Навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 296 с. URL: <https://buklib.net/books/22252/>
5. Le teorie del commercio internazionali. URL: <https://www.appuntieconomia.it/diritto-internazionale/le-teorie-del-commercio-internazionali>
6. Когут М. В. Еволюція теоретичних концепцій міжнародного трансферу технологій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2018. Вип. 29. С. 39-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2018_29_10
7. New trade theory. URL: https://www.treccani.it/enciclopedia/new-trade-theory_%28Dizionario-di-Economia-e-Finanza%29/
8. Електронний посібник з дисципліни «Актуальні проблеми світового господарства і МEB». Луцький національний технічний університет. Луцьк. 2018. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%88/page14.html
9. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с.

10. Міжнародна торгівля: навчальний посібник. Кузнецова К.О., Чорній В.В., Ченуша О.С. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 191 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/43471/1/MT_KL.pdf

11. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навчальний посібник. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. 136 с.

12. Кваліфікаційна робота магістра : методичні рекомендації до виконання (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародні економічні відносини») / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, О. А. Довгаль, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 44 с.

13. Колісниченко П.А., Фільштейн Л. М. Методи та техніка наукових досліджень. Наука – Виробництву. Кіровоградський національний технічний університет. 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/55297008.pdf>

14. Методи наукового пізнання. URL: <http://www.subject.com.ua/philosophy/philosophy/51.html>

15. Голюков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів : навч. посіб. К. : Знання, 2009. 222 с.

16. Рахман М.С., Штих Є.А. Дослідження основних показників зовнішньої торгівлі України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 5(16). С. 384-389. URL: http://pev.kpi.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/69.pdf

17. Пласконь С., Сенів Г., Новосад І., Маслій В. Застосування економетричного моделювання в оцінюванні зовнішньоекономічної діяльності України. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30, № 3. С. 25-32. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42500>

18. Григорова-Беренда Л.І. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: методичні рекомендації до семінарських та практичних занять, самостійної роботи, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань для студентів напряму підготовки 6.030203 – міжнародні економічні відносини. – 2-ге вид., перероб. і доп. Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 56 с.

19. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 2. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2000. 864 с.

20. Гайдаєнко О. М., Коваленко Л. А. Застосування кореляційно – регресійного аналізу для прогнозування результатів діяльності підприємства. *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки: Міжнародний збірник наукових праць* / відпов. ред. І. Б. Садовська. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. Вип. 1 (13). Ч. 1. С. 16-23.

21. 2023 Trade Policy Agenda and 2022 Annual Report of the President of the United States on the Trade Agreements Program. URL: <https://ustr.gov/sites/default/files/2023-05/2023%20Trade%20Policy%20Agenda%20and%202022%20Annual%20Report%20FINAL.pdf>

22. Експорт України у 2022 році: головні тенденції, сектори та регіони. URL: https://export.gov.ua/news/4570-eksport_ukraini_u_2022_rotsi_golovni_tendentsii_sektori_ta_regoni

23. Інфографіка щодо загальних підсумків експорту товарів і послуг України у 2022 році. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e3c3c882-4b68-4f23-8e25-388526eb71c3&tag=TendentsiiEksportuInfografika-eksport->

24. Довідка «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2022 році». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e8551533-1004-4210-9980-a3a50e134096&tag=InformatsiinoanalitichniMateriali>

25. Інфографіка щодо загальних підсумків імпорту товарів і послуг України у 2022 році. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7e82c6e6-e65b-44ae-8a9a-48b6851f6d47&tag=Infografika-import->

26. Експорт та імпорт України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>

27. Trade Policy Review. Report by the Secretariat. United States. WTO. URL:

- [https://docs.wto.org/dol2fe/pages/ss/directdoc.aspx?filename=q:/wt/tpr/s434r1.pdf
&open=true](https://docs.wto.org/dol2fe/pages/ss/directdoc.aspx?filename=q:/wt/tpr/s434r1.pdf&open=true)
28. Trade Profiles 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/trade_profiles23_e.htm
29. The WTO Stats. URL: <https://stats.wto.org/>
30. Статистика зовнішнього сектору України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
31. Trade statistics for international business development. ITC. <https://www.trademap.org/>
32. Зовнішня торгівля України товарами у 2022 році. Експрес-випуск. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
33. Як зовнішня торгівля пережила 2022. URL: [rikhttps://ua-retail.com/2023/01/yak-zovnishnya-torgivlya-perezhila-2022-rik/](https://ua-retail.com/2023/01/yak-zovnishnya-torgivlya-perezhila-2022-rik/)
34. United States–Mexico–Canada Agreement. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement>
35. Василиця О.Б. Торговельно-економічні відносини України та США на сучасному етапі. 2017. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/11.pdf>
36. Угоди між США та Україною. URL: http://ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=usa
37. Хартія стратегічного партнерства Україна-США. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-ukraine-charter-on-strategic-partnership/>
38. Огляд торговельної політики США. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=537bcb9d-853d-4d7c-bc9a-064d54baed95&title=OgliadTorgovelnoiPolitikiSpoluchenikhShtativAmeriki>
39. Які товари експортує в США Україна, а які – Польща. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/eksport-ukrajini-v-ssha-porivnyayemo-z-polshcheyu-yaki-tovari-koristuyutsya-populyarnistyu-novini-ukrajini-50119141.html>

40. Глосарій термінів національної моделі діяльності органів державної статистики. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/392/glosi_GAMSO.pdf
41. Зовнішня торгівля товарами: підсумки і півріччя 2023 року. НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya-2023-roku>
42. Показники зовнішньої торгівлі України. Державна митна служба України. URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/import-export>
43. Joint Statement on the Eleventh Meeting of the United States - Ukraine Trade and Investment Council. URL: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2022/november/joint-statement-eleventh-meeting-united-states-ukraine-trade-and-investment-council>
44. Дернова І. Світовий ринок послуг: сучасний стан та тенденції розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. №50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-45>
45. Експорт товарів і послуг України, % ВВП. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=UA-US>
46. Біда М.Б. Механізми впливу міжнародної торгівлі на економічне зростання держав : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.02. Львів, 2015. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_Bida.pdf
47. Exports of goods and services (% of GDP). Word Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=UA-US>
48. Trade in services (% of GDP) – Ukraine. Word Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BG.GSR.NFSV.GD.ZS?locations=UA>
49. Trade in services (% of GDP) – USA. Word Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BG.GSR.NFSV.GD.ZS?locations=USA>
50. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

51. Зовнішня торгівля послугами з країнами світу.
URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztpu_ks/ztpu_ks_u/arh_ztpu_ks_2021.htm

52. Річні обсяги зовнішньої торгівлі послугами України з країнами світу (за видами послуг). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/roztp_ks_vp/arh_roztp_ks_vd_u.htm

53. Савченко М. В., Кулявець В. Г., Квасницька О. Г. Тенденції розвитку торговельно-економічних відносин України з країнами НАФТА. *Економічний вісник*. 2022. №3. URL: <https://doi.org/10.33271/ebdut/79.033>

54. GDP (current US\$) – Ukraine. World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=UA&start=2013>

55. Національна економічна стратегія України на період до 2030 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/KP210179?an=23&ed=2023_04_21.

56. Баркар Д. Україна пропонує США зону вільної торгівлі, запевняє міністр Кулеба, але не уточнює, що думають у Вашингтоні. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-proponuye-ssha-zonu-vilnoyi-torhivli/31448387.html>.

57. Від попередніх підсумків 2023 до прогнозу 2024. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/vid-poperednikh-pidsumkiv-2023-do-prognozu-2024>

58. Штати продовжили безмитний режим для української сталі ще на рік. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3717181-stati-prodovzili-bezmitnij-rezim-dla-ukrainskoi-stali-se-na-rik.html>

59. Market Opportunities. International Trade Administration. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/ukraine-market-opportunities>

60. Agribusiness. International Trade Administration. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/ukraine-agribusiness>

61. Савченко М. В., Кулявець В. Г., Бурлак Ю. О. Проблеми і перспективи економічного співробітництва України з країнами північноамериканської зони вільної торгівлі. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2022. Том 74. № 1. С. 187–197. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38702/2/GEB_2022v74n1_Savchenko_M-Problems_and_prospects_187-197.pdf

62. Medical Equipment. International Trade Administration. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/ukraine-medical-equipment>

63. Торговельно-економічне співробітництво України та США. Посольство України у Сполучених Штатах Америки. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/torgivelno-ekonomichne-spivrobitnictvo>

64. Форсайт для відновлення та розвитку українського експорту. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-07/ukrainian_export_foresight_2030.pdf

65. Ривак Н. О. Шляхи нарощення експортного потенціалу України. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8078>

66. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyeni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>

67. Україна запропонувала США вільну торгівлю: навіщо це потрібно і що зміниться. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/economics/analytics-and-forecasts/ukraina-zaproponovala-ssha-vilnu-torgivlyu-scho-tse-dast.htm>